

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

89.61
1925

7

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

25

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

VESTBIKK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

25

Landevejsbroen over det gamle Aaleje.

Alléen ved Gudenaens gamle Leje

Vort livskald.

Foredrag ved efterårsmødet på Vestbirk højskole,
september 1925.

Jeg vilde gerne i dag prøve på at sige nogle ord om det, som vi kalder menneskets livskald. Og lad mig da have lov til at begynde med et lille træk fra noget selvoplevet.

Jeg havde for år tilbage et 14 dages ophold på et sygehus. Der var på den tid mange patienter. Hver eneste seng var optaget, og sygeplejerskerne måtte våge hver nat — de to første nætter også over mig, idet overlægen mente, at jeg ikke var uden fare. Da jeg kom noget til kræfter igen, spurgte jeg mine to plejersker, om alt dette dog ikke var en stræng historie for dem? „Å“, svarede den ene, medens et kønt smil prægede hendes ansigt, „det er ikke så slemt, og det er jo vort kald. Desuden er syge mennesker de mest taknemmelige af alle“.

Om aftenen sang de så ude på gangen en salme, hvorigennem de ligesom fik Gud takket for alt, hvad han havde givet dem. Jeg bad dem om at lade døren stå på klem, så jeg kunde høre det hele. —

Disse kvinder gik og oplevede sandheden i den ædle digter Carsten Hauchs ord, når han siger: „En større skat end den, jeg vinder ved at fuldbyrde mit kald på Jorden, kan ingen skænke mig“. For dem var livskaldet blevet, hvad det helst skulde blive for os alle, den magnetnål, der viser os — ligegyldig hvilken livsstilling vi end har — der hen, hvor vi kan gøre mest gavn for vore medmennesker og til Guds ære. —

Jeg lå og tænkte på, hvad jeg en gang har læst om præsten Johann Oberlin. Han levede i det 18. århundredes slut-

ning nede i grænseegnene mellem Elsas og Lothringen, som var beboet af en fattig og uvidende befolkning, blev som en fader for dem, ordnede et godt skolevæsen, satte dem i gang med forskelligt arbejde og gik selv i spidsen med spaden i hånden. Han sagde gerne: „Det bedste kald er det, hvor man udretter mest og bliver mindst belønnet der for“.

Det var nok godt, om vore øjne kunde blive mere og mere klare til midt i livets tummel at opdage så mange af den slags skikkelser som muligt. Der sker jo „så meget stort og godt, som Verden knap får vide“ — også i disse sønderrevne, moralsk forvredne tider. Så bliver det, som vi kalder et menneskes livskald, ikke en luksusgenstand for nogle få højtbegavede væsener, men noget, som kan findes og udfyldes af enhver, selv om vedkommendes navn ikke kommer til at stå på Sagas tavle; ja måske ikke engang bliver nævnt i den stedlige avis og glemmes som sneen, der faldt ifjor.

Vi mennesker er her i Verden for at løse en opgave, udføre en gerning. Det er ret egentlig livskaldet, som inderliggør os. Det sender nogle varme følelsesstrømme gennem sjælen, som styrker og giver næring til personlighedsdannelsen.

Somme tider lyser dette os bedst i møde fra historiens store skikkelser. Da frihedshelten Garibaldi i værtshuset ved Sortehavets kyst mødtes med sit livskald, Italiens befrielse, faldt der en gnist i hans sjæl, som aldrig sluktes, så længe han levede. „Sikkert“, skrev han engang, „føjte ikke Kolumbus større glæde ved opdagelsen af en ny Verden, end jeg følte ved at finde nogen, som tænkte på Italiens fremtid!“

Hvilken frodighed blev der ikke i Øhlenslægers sjæleliv, da han efter at have famlet sig frem fra skuespiller til juridisk student, under Henrik Steffens påvirkning oplevede den lykke, som han kaldte en Himlens gave, at han fandt sit kald og efter den navnkundige 16 timers samtale gik hjem og skrev det fuldkomne digt „Guldhornene“.

H. C. Andersen kunde aldrig glemme den dejlige dag i Søndermarken, da Kamma Rahbek med blomster i hånd udnævnte ham til digter. Mødet med et livskald kastede en egen smuk glans over alle følgende år i hans liv.

Da fru Heiberg var syg og frygtede døden, sagde hun: „Heiberg vil komme over det, thi han har jo sit kald“. Og sådan kan vi jo blive ved. Når de ømmeste bånd brister, når sorgerne falder centnertunge over vore hjerter, så er der — hvis vi under Guds førelse kan tage det på rette måde — et fristed, hvor vi ikke skal fortvivle, men hvor sorgerne forvandles til vemod. Det er vort livskald. Jeg tror mig berettiget til at stå og sige dette. —

Hvor mesterligt kunde ikke Henrik Ibsen i min ungdomstid minde os om livskaldets herlighed. Tænk blot på „Kongs-emnerne“. Håkon Håkonsen må sejre, fordi han er i pagt med de „højere magter deroppe!“ „I vil være konge“, siger han til hertug Skule, „men tiden er vokset fra Eder, og I skønner den ikke. Norge var et rige, det skal blive et folk. Det er hvervet, som Gud har lagt på mine skuldre; det er gerningen, som skal gøres af Norges konge nu. Den gerning, hertug, den tænker jeg, I lader ligge, thi sandelig, I årker den ikke!“ Skule: „Samle — — samle alt Norge? Det er ugørligt! Sligt melder aldrig Norges saga om før!“ Håkon: „For Eder er det ugørligt; thi I kan kun gøre den gamle saga om igen; men for mig er det let, som det er let for falken at kløve skyerne“. —

I en af Bjørnsons såkaldte salmer kan vi se, hvor tunge de timer var for ham, da han ikke længer var helt sikker på sit kald:

»Å, brug mig Gud!
 Stød mig ej ud
 fra følelsen af kald og kræfter!
 Da slukkes brat min stjerne, —
 nat omhyller mine skridt her efter.
 Da bryder ind
 i øde sind
 de rædselsfulde angstens magter“.

Man vil måske indvende, at sådanne eksempler fra digtningens og historiens verden ligger for langt borte fra alle os småfolk. Men nej — vi er alle, store og små, under de samme livslove, og når det bliver os klart, at vor livsopgave, vort kald, ikke indskrænker sig til vor borgerlige håndtering, ja

denne er sommetider den mindste part deraf, men spænder over forholdet til forældre, børn, søskende, hjem, venner, fædreland og Gud, da falder skrankerne, og vi ser, at det største i Verden kan udøves ganske stilfærdig og gøres af enhver. De mennesker, som vor gamle Bibelbog kalder „de stille i landet“, bliver ofte de aller dygtigste. —

Den ungdomskreds, som jeg tilhørte, var så lykkelig, at vi havde opdragere i hjem, skole og kirke, som på en sund måde vakte vore længsler efter at finde vort livskald. Det var vist allerede i mit 16de år, at jeg lå en Søndag ovre på „de fynske alper“ — det skønneste sted i Verden næst efter Vestbirk — og formede det lille vers:

„Ja, vidste jeg kun, hvor jeg skulde ta' fat
i livets brogede vrimmel.
Jeg vilde arbejde dag og nat
mod min ungdoms lysende Himmel“.

Meget af det, som jeg nu i disse dage sidder og læser om min gamle ven, Klaus Berntsen, har ligesom øget min taknemmelighedsgæld overfor dem, som tog os ved hånden i de unge år. De fleste af dem er falden på livets valplads. Det er deres uvisnelige ære — trofaste lærlinge af Grundtvig og Kold, som de var — at de ikke nøjedes med at give os nogle kundskaber og uddanne vore evner til en borgerlig virksomhed; men de opildnede os til at sætte alle kræfter ind på personlighedens udvikling, hvis vi vilde have glæde af og blive trofaste i vort livskald. Vi fik så småt begyndt på det karakterdannende arbejde, som et menneske aldrig bliver færdig med.

Karakteren er jo det alvorspræg, som hver enkelt skal give sig selv. Det er langt bedre at have karakter uden store evner end at besidde sådanne uden at eje karakter. Den er nemlig menneskevæsenet i dets mest ophøjede skikkelse. At arbejde på dens dannelse hver dag vi lever, det er noget af det bedste, vi kan foretage os. Rasmus Kristian Rask skrev en gang om sit yndlingsfag, det oldnordiske: „Så længe livet varer, skal det være min trøst og glæde at kende dette sprog

og at se i dets skrifter, hvorledes forfædrene har båret lidelser og djærvt overvundet disse. — — Ikke lægger jeg mig efter det islandske for deraf at lære statskunst, krigskunst o. desl., nej, for at tænke et menneske værdigt, for at forandre den lave og nedtrykte ånd, der er mig bibragt ved opdragelsen fra min tidligste ungdom, for at danne min sjæl til at gå farer i møde med foragt, til heller at forlade legemet end forandre de grundsætninger, om hvis sandhed og værdighed den én gang føler afgørende vished.“

Dette var en karakterdannende måde at læse på. Rask fordybde sig ikke i vor gamle nordiske historie for at opnå en vis faglig dygtighed. Han vilde hverken være statsmand eller hærfører. Nej, han, der som ingen anden var lydhør for den levende tale, hvis blege billede han så på „Hejmskringlas“ blade, vilde i stue sammen med de stolte fædre. De skulde hjælpe ham til at tænke frit og stort, til at nedrive mure, som en forkert opdragelse havde rejst omkring hans ånd. Af dem lærte han troskab imod sandheden og tålmodighed under lidelse. I omgangen med dem byggede han på sin karakter.

Vi mennesker kommer jo til verden med et såre forskelligt naturgrundlag, en rigdom af fremtidsmuligheder, en mangfoldighed af tilbøjeligheder og drifter. „Der slumrer en kæmpesjæl i ethvert menneske“, sagde Henrik Ibsen. Hvis nu vor vilje under livskaldets fane får lov til i alvor at arbejde med denne naturgrund dag efter dag, år efter år, da kan der dannes ligesom en ny natur. Dette arbejde er ikke let. Men hvem har sagt, at vi skal have det så let? Bibelen regner det for menneskets sværeste, når den siger, at den, der overvinder sig selv, er større end den, der indtager en stad. Dog er arbejdet jo slet ikke håbløst. Ukrudtplanter i vor medfødte natur kan rykkes op; hårde jordlag kan pløjes igennem og blive frugtbare. Under kraftig anstrengelse og ærlig stræben styrkes karakteren; der går næppe nogen dag hen, uden at den påvirkes i god eller slet retning. Det er en gammel hedensk løgn, at der intet er at stille op mod det onde i vor natur. I hvert fald vil den kristne, som har fundet kil-

devældene i Guds rige, er kommen til en indre vished om en usynlig verden bag denne synlige, en evighed ud over alt timeligt, og som lever sit liv sammen med Gud, vidne om, at det karakterdannende arbejde med den arvede naturgrund ikke er håbløst. Forsagelsen af det onde er for ham ikke en livsfjendsk askese, hvorpå mennesket går i stykker, ikke en stadig given afkald på noget, hvorved livet taber i glæde for til sidst at ende med et nul; men tvært imod en hjælp fra Gud til udryddelse af ukrudtet i vort sind, hvorved der gives plads for glæder, som er tusendfold rigere end alt, hvad vi tilforn har båret på i vor sjæl.

Men den, der har fået et livskald, som han gerne vil være trofast imod, så længe han lever, kan bedst føre denne stille, tålmodige kamp, som til sidst krones med sejr, så vidnesbyrdet kan lyde: Gud ske lov, at vi dog kom fra det. Vi vil da ikke for al verdens guld bytte tilbage til det, som bedrog os for den livets herlighed, vi nu har begyndt at mærke i vort sind. —

Karakter betyder at indriste, et indgravet tegn. Ordet stammer fra en skik i det gamle Rom, som bød, at kejserens navnetræk skulde indbrændes på soldaternes hænder for at hindre dem i at løbe bort. Vi bruger det nu til dermed at betegne den gennem selvarbejde ligesom nyvundne menneskenatur. —

Goethe har sagt, at karakteren bliver til i livets brydninger og verdens uro, hvorimod talentet — især det kunstneriske — dannes i stilhed. Disse ord trænger dog vist til den tilføjelse, at de store karakterskikkelser, som vi møder i historien, altid har måttet bruge stilheden som en god forskole. Ligesom for Moses, Elias, Johannes Døberen gik deres veje ofte gennem ørkenen, før de trådte frem på Verdens bevægede skueplads. Paulus ikke at forglemme! Han måtte også skoles i stilheden, før han viste sig som en af de største og ædleste karakterskikkelser, Verden har set.

I nattens tavse timer, på ensomme vandringer under Himlens stjernetelt, i lønkamret, hvor der bedes til Gud, og på gode søndage i Guds menighed da formes i store træk livs-

kaldet, som skal lyse over karakter- eller personlighedsdannelsen.

Ja, der er jo meget mere, der burde siges dette æmne vedrørende; men nu kan jeg ikke komme videre idag. Til slutning blot et par ord om højskolens forhold til dette, som jeg har talt om. Mine stadige tilhørere ved, at jeg overlæser dem ikke med foredrag om folkehøjskolens store og gode gerninger. I en årrække har jeg derimod haft travlt med at tale og skrive om, hvad højskolen endnu ikke har nået, men som jeg er overbevist om, at den nok engang skal nå: erobringen af hovedstadens mørke fastland, vore købstæder og ny folkelag, som slet ikke endnu kender den. Men når jeg har dette æmne for mig, kan jeg dog ikke lade være med at sige, at så vidt mine øjne ellers har set rigtigt i de svundne 40 år, saa har folkehøjskolen hjulpen mange unge mennesker til at finde deres livskald og der ud fra blive slået godt i gang med det karakterdannende arbejde, udarbejdelsen af deres personligheds rige muligheder, hvad jo Søren Kierkegaard siger, at alle kan komme til, hvis de selv vil det og ikke lader deres liv futte ud. Og mange af disse vilde sikkert ellers være tumlet fræm gennem tilfældighedens tåger og gået glip af et rigt livsindhold.

Vi har jo ingen statistik over sådan noget, men jeg er personlig overbevist om, at således hænger det sammen. Hvorledes det gik til, er vanskeligt at sige. Dog, nogle glimt kan vi sommetider få øje på. Der var f. e. den unges opmærksomme lytten, når udmærkede kvinders og mænds livsførelse blev levende skildret af en lærerpersonlighed, som Øhlenslægers linjer passede på:

„Selv må Du livsbedrifterne fornemme,
før du kan skildre dem med kunstens stemme“.

Når eleven så, hvorledes ædle og stærke personligheder blev til, hvor uendelig meget disse havde at kæmpe med. Den unge så dem snuble og fare vild; men når så angerens højsind mødtes med Guds kraft, da vandt de sejr og oplevede personlighedens højeste glæde.

Det var måske særlig i sådanne timer, at det blev klart for den unge: Jeg er her i Verden for at løse en opgave! —

I min soldatertid havde vi en dag en meget streng marchtur. Vejene var sandede, luften kvælende varm. Da adskillige mil var tilbagelagte, så det ud, som kompagniets kræfter var opbrugte. Men da kom kaptajn Krøyer — den brave danske, kristne mand, som vi holdt så meget af. Det var ham, som nogle og halvfems år gammel red ned gennem det genvundne Sønderjylland og dvælede ved de mange minderige steder. Han havde deltaget i begge de slesvigske krige. „Kan I se den kirke der ude på bakken?“ spurgte han. „Det er målet for i dag!“ Så samlede de trætte deres sidste kræfter, og vi nåede alle hen til kirken. Fra dens tårn sendte aftenklokken sine toner ud over det jydsk landskab.

Mens vi før indkvarteringen lå her og hvilte os, sagde en af soldaterne: „Hvor er dog denne sommeraften fredelig og smuk. Godt at vi ikke blev i en grøft undervejs“. — Det at gøre fyldest i sit kald kan sommetider blive sådan en stræng march, og livet har tilstrækkelig mange sandede veje og mudrede grøfter; men når kirkebakken øjnes — —

„Hist kirken står den hvide,
der faldt i ungdoms tide
en sæd til sjælefred.“

Ja, så opildnes kræfterne. Den Gud, som vi har tilbedt og lovsungen i det gamle hus, der står om end tårnene falde, vil tage sit barn ved hånden, at det ikke skal falde i grøften som en træt fugl med stækket vinge men nå livets land med glædens kilder. —

Da jeg for nogen tid siden var ude på foredragsrejse, overnattede jeg i en skole. Både læreren og hans hustru har været elever her. Skolen ligger lige op til kirkegården, og næste morgen gik jeg en lille tur hen over den. Det er en vandring, som jeg sætter pris på. På en af de mest velholdte grave lå en lille tarvelig plade, hvorpå der stod en kvindes navn, fødsels- og dødsår, samt neden under dette: „Hun var tro i sit kald!“

Jeg spurgte mine værtsfolk, om det passede? „Ja, det kan Du tro, det gør“. Og nu fortalte de mig en hel del om en selvopofrende, ædel kvindes gerning. Det kan jeg ikke komme ind på her. Men når dette vort korte jordeliv er svunden, hvor var det da velsignet, om der måtte stå — jeg tænker ikke paa gravstene men i gode menneskers hjerter: „Han, eller hun, var tro i sit kald!“

Gud hjælpe os alle til, at det må ske. —

Grønvald Nielsen.

Dansk Menighedsliv.

Da jeg sidste Aar var et Par Dage paa den ejendommelige Sigtunastiftelse oppe i Sverrig paa et af de vidunderligste Steder ved Mälaren, kom jeg til at læse en svensk Bog, som jeg ellers havde haft liggende nogle Aar, og den bragte mig til at tænke paa det forunderlige, som vi ejer i dansk Menighedsliv.

Bogen hedder: „Danskt kyrkoliv och svenskt“, og i den er der da fortalt om kirkelige Forhold i vort Land set med svenske Øjne, og hele Tiden er der draget Sammenligning imellem danske og svenske Forhold, og det kan jo have sin Betydning at se, hvordan andre ser paa os.

Forfatteren *Viktor Södergren* siger selv, at Bogen er „en varm känsla av tack till frände kyrkan i sydväst, av vilken jag fått lära mer för min gärning än hittills av något annat främmande samfund.“ Men ikke desto mindre lider han noget af det samme som saa mange andre Svenskere. Naar de vil lære Danmark at kende, er det først og mest København, der falder dem i Øjnene. Vor store Hovedstad er vel egentlig for mange Sydsvenskere især „den store By“, som mange af dem ofte gæster, mens de maaske aldrig har været i Stockholm. Men for den Slags Svenskere bliver Resten af Danmark ofte kun „det bag ved“.

Dette Syn præger ogsaa Södergrens Bedømmelse af dansk Kirkeliv. Han giver en meget god Skildring af Københavns Kirkesag og Opførelsen af de mange smaa Kirker, der betyder saa uhyre meget for den store By.

Men der er dog ogsaa i Bogen fortalt om Indre-Mission ud over Landet og om Grundtvig og den store Bevægelse,

han har sat i Gang. Det siges meget rigtigt, at det egentlig store og særprægede danske i dansk Kirkeliv, det er Grundtvigs Indsats. Grundtvigs Menighedsliv er det, der er den egentlige Kraft i den danske Kirke, og det, som andre Folk, især da Nordboerne, maa og kan søge Næring af.

Nordmanden *Olaf Moe* har sagt noget meget træffende om de tre nordiske Kirkeafdelinger, idet han peger paa „*Danmarks Menighed, Sverrigs Kirke, og Norges Kristne*“. Over dette bygger den svenske Forfatter et helt Kapitel i sin Bog. Vi behøver kun at tænke paa en norsk Grubler som Ibsen for at forstaa, at der er meget Enkelmands-Kristendom i Norge. Bjørnson kan maaske nævnes som Undtagelse, og dog var det vel Enspændernaturen hos ham, der fik det til at vakle for ham i Fællesskabet med de grundtvigske.

Man behøver heller ikke at opholde sig ret længe i Sverrig for at forstaa, at der er sagt noget rigtigt om kirkelige Forhold der med Ordet „*Sverrigs Kirke*“. Svenskerne lægger megen Vægt paa den store og fasttømrede Kirke og dens Organisation. Vi kan jo blot tænke paa Modsætningen mellem de faa og store Kirker i Stockholm og de mange smaa Kirker i København. Det betyder sikkert en Styrke for Sverrigs Kristne, men ogsaa en stor Fare, idet den stærke Organisation sætter Skel og lukker ude. Mens vi har de mange Retninger (der nok forliges mer eller mindre godt) inden for samme Kirke, saa har de i Sverrig det skarpe Skel mellem „Kirken“ og „Frikirken“. Her har vi jo nok ogsaa Frimenigheder, men de staar dog i nøjeste Samfund med mange inden for Folkekirken.

Men det mest træffende af de tre Ord af *Olaf Moe* er dog nok „*Danmarks Menighed*“. Selve Ordet *Menighed* har virket fortryllende paa den svenske Forfatter. Han lyser efter det, og man fristes til at tro, at kunde han blot ved sin Bog indføre det i det svenske Sprog, saa vilde han være glad. Men det findes ikke paa Svensk; de maa bruge Ordet „*Församling*“ i Stedet.

Södergren forstaa, at *Danmarks Menighed* er den danske Kirkes Naadegave: „Dette er danska kyrkans nådegåva till Norden i denna tid, en apostolisk gärning av störste räckvidd,

för systerkyrkorna att med kärlekens tack taga vara på: den levande kristna församlingens verklighet. Det är en nåd och utkorelse för Danmarks kyrka att ha fått förmedla detta, kanske det störste i Nordens kyrkohistoria på de senaste 100 åren. För vår svenska kyrka är det ett livsvillkor, att detta måtte bli verklighet i våra kyrkoformer.“

Vi kan vist godt trække Ordet „kanske“ fra, for her staar vi ved det dybeste i det danske Folks aandelige Liv. Men det blev en stor og mærkelig Oplevelse for mig saa stærkt at blive mindet om dette midt oppe i Sverrig, at den danske Kirkes egentlige Opgave er Menighedslivets Udfoldelse. Menigheden er Guds Gave til os, og igennem den skal vi virke berigende paa Søsterkirkerne i Norge og Sverrig, ja maaske til Velsignelse for hele Kristenheden. Men dette maa jo stadig stille os over for de store Spørgsmaal, om der da virkelig er givet os en saadan Gave, om der da har været Menighedsliv i Danmark, og om der er det endnu.

Her staar vi rigtignok over for nogle af de store Livsspørgsmaal, som det er uhyre vanskeligt at tale og skrive om, for hvis man ikke kender noget til dem af Selvoplevelsens Vej, saa forstaar man kun meget lidt deraf. Men for alle dem, der har oplevet noget af det, har det sin store Betydning, at man overvejer dem.

Dette er der da særlig Grund til netop i Aar, 100 Aaret efter Grundtvigs mageløse Opdagelse. Det store, der skete for 100 Aar siden, var jo netop det, at det blev givet Grundtvig at faa Syn for, at Kristendom er det, Gud har givet os ved sin egen Søn, først og fremmest ved Døbefont og Nadverbord, og at det er gennem Guds egen Menighed paa Jorden, at Livet i Gud har forplantet sig fra Slægt til Slægt ned til vore Dage.

Om dette Liv er de ældste Skrifter de bedste trykte Vidnesbyrd, vi har, men bygge sit Liv paa Bibelen eller paa de lærdes Fortolkninger af den, det kunde Grundtvig ikke efter den Opdagelse, og derfor maatte han rejse sin voldsomme Kamp mod Datidens Rationalister.

Han viste dermed hen til, at Livet i Gud gives os i vor Daab, og ved Nadveren faar vi stadig Næring for vort Kristenliv. Men Daab og Nadver er lagt i Menighedens Hænder, og det er i Menigheden, vi bedst hører Guds levende Ord til os. Derfor maa vi Kristne leve vort Liv i det Fællesskab mellem Gud og Mennesker og mellem Mennesker indbyrdes, som Menighedsliv først og fremmest er.

Vil man dernæst spørge, om man da mærkede noget til dette rige Menighedsliv der, hvor Grundtvig selv virkede, saa kan vi roligt sige: Ja, det var netop det særlige, hvor Grundtvig selv var Præst.

Der var mange, der mærkede det allerede ude paa Kristianshavn, da Grundtvig var Kapellan der, og det, der har givet Navnet Vartov sin forunderlige Klang, er netop Menighedslivet. Vi har mange Vidnesbyrd om, at Mennesker oplevede noget stort i Vartov, men det er værd at lægge Mærke til, at det dog ofte var saadan, at de unge ikke nær altid forstod Grundtvigs Prædiken, og de havde i det hele svært ved at forklare, hvad der var det store i Vartov. Mange af dem maa nøjes med at sige noget om, at det især var under den mægtige Salmesang, eller naar Grundtvig tjente ved Daab og Nadver, at de følte noget af det evige Livs forunderlige Rigdom. Men i saadanne Vidnesbyrd er det vel netop ogsaa, at Livet selv slaar os i Møde.

Vi tør da ogsaa sige, at dette Menighedsliv ikke var begrænset til Vartov alene, nej, det bredte sig ved Livets Kraft hos de Kristne Landet over.

Grundtvig var ikke nogen Ynder af Lægmandsbevægelsen, men han forstod, at det var selve Livet, der rørte sig hos de vakte paa Fyen og i Jylland. Derfor maatte han forsvare disse Folk overfor den stive Statskirke, som ikke kunde give dem noget at leve paa, men som vilde hindre dem i at leve deres eget Liv.

Derved kom Grundtvig til paa den frugtbarste Maade at virke ind paa disse gudelig vakte og mange af hans Lærlinge fulgte efter i samme Spor, saa her fik vi til Trods for de stærke Brydninger mange gode Eksempler paa, at Læg

og Lærd kan virke godt sammen. Og dette turde være ty-pisk dansk i Modsætning til meget af det stive, vi ofte møder i den svenske Kirke, hvor Lægfolket ofte helt maa gaa deres egne Veje, hvis de ikke vil netop som Præster og Viden-skabsmænd vil.

Et udmærket Eksempel paa det danske har vi fra „de vakte“ hjemme paa Mors, hvor den første egentlig gudelig Forsamling fandt Sted i Provstens egen Dagligstue i Solbjerg Præstegaard.

Det, disse Folk ønskede, var netop at leve et Menigheds-liv, hvor de i Fællesskab kunde samles om Daab og Nadver. Det var først, da dette blev dem forbudt, at de maatte danne Valgmenighed og siden Frimenighed. Og det er jo det store ved det, at selv om de ydre Former er meget forskellige, saa kan vi dog føle os som staaende i samme Menighed. De grundtvigske Frimenigheder er jo udenfor Folkekirken. Men Kristne der og i Valgmenigheder og Sognemenigheder kan jo i allerbedste Forstand føle sig hørende til samme Menig-hed. Og det rige Menighedsliv, vi ved Grundtvig har lært at skønne paa, kan vi, Gud ske Lov, finde inden for alle disse forskellige Former.

Men det er nu som paa Grundtvigs Tid: vi kan ikke føre noget egentligt Bevis for det. Hvis man vil spørge mig, hvor-for jeg og saa mange andre unge, der egentlig ikke hørte til i Ø. Jølby, alligevel søgte til Frimenighedskirken dér Søn-dag efter Søndag, ja saa kommer jeg i Forlegenhed. Det var tit, jeg kun forstod meget lidt af Pastor *Balslevs* Prædiken, skønt jeg siden har erfaret, at han er en af vore allerbedste Forkyndere. Men det var som Rigdommen i Fællesskabet begyndte at slaa mig i Møde, saa snart jeg cyklede ind paa Landevejen og kom med i den Skare af forventningsfulde Mennesker, der stiledede mod Ø. Jølby. Og Rigdommen vok-sede under Salmesangen og Bønnen for at naa til det egent-lige store ved Daaben, naar de smaa Børn blev taget ind i Guds Menighed, der paa dette Sted ogsaa bogstaveligt slaar Kreds om det, der sker ved Døbefonten. Eller maaske det var under den store Altergang, at jeg oplevede det største.

Nadveren har altid været denne Menigheds Rigdom, for den har de udkæmpet deres store Kampe, og ved den har de haft deres rigeste Øjeblikke.

For mig er den gode Præst da derfor ikke blot den gode Prædikant; han maa først og fremmest være den, der kan samle sin Menighed i Fællesskab om Daab og Nadver. Det var dette, der særlig udmærkede Pastor Helweg i Askov, og som derfor greb os saa stærkt, naar vi først kom til at forstaa ham. Det er ogsaa derfor jeg tror, at Frimenighedspræsten fra Ø. Jølby netop er Manden til at fortsætte det bedste i Vartov.

Ja, med dette har jeg vel egentlig ikke blot sagt, at jeg mener, vi har haft Menighedsliv i Danmark, men ogsaa at jeg mener, vi har det endnu.

Men naar man kommer udefra, saadan som den svenske Forfatter, jeg nævnte, saa er det jo ikke saa let at faa Øje paa det egentlige. Han finder det i hvert Fald ikke der, hvor jeg har fundet det; han siger, at „Indre Mission for Tiden er Saltet i Danmarks Kirke,“ og Vidnesbyrd derom finder han især i Menighedssamfundene, saadan som vi har dem ved mange af Københavns Kirker. Han peger paa de mange Menighedsmøder og det store organiserede Menighedsarbejde o. l.

Men nu er der netop fra Indre Missions egen Side rejst en stærk Tale mod en Del af dette. Den unge Pastor *Malmstrøm* hævder, at de snævre Menighedssamfund befordrer Partidannelse og Dømmesyge og derved bevirker, at andre vanskeligt slutter sig til eller kommer i Kirke. Og Pastor *Ricard* har for nylig sagt, at han er bleven skuffet paa dette Omraade. Nu forstaa han, at det ikke er ved Aftenmøder, men ved Søndagsgudstjenesten, at det egentlige sker, det er der, hvor Menigheden samles. „Det kendtes frem for alt i Vartovmenigheden i gamle Dage,“ siger Ricard.

Men vi maa lade Indre-Mission overveje deres egne Forhold. Vi kan jo have nok at gøre med vort eget.

Den svenske Forfatter, jeg begyndte med at nævne, siger, at Grundtvig er „Danmarks Profet i det 19. Aarhundrede,

kanske ogsaa Nordens.“ Men længere frem i Bogen staar: „Efter 1870ernes Glansperiode er Grundtvigianismens Stjerne dalet.“

Det er muligt, der er en Sandhed i dette sidste ogsaa, men Ordene fortæller os dog vist især dette, at Svenskerne af Danmark først og fremmest ser København og Forholdene der. Og i en Tid som denne, da vi ingen Grundtvig-Forsker har ved Universitetet, men derimod en Mand, der kan lave en Kirkehistorie, hvori den nyere Tid helt gøres til Indremissions Tid, mens det grundtvigske ebber ud i det kirkepolitiske, i en saadan Tid maa man tilgive de fremmede en hel Del. Naar ikke engang vore egne Historieskrivere ved, hvordan Landet ligger, hvordan skulde saa de fremmede vide det.

Det er jo i det hele taget vanskeligt at faa de rette Indtryk af noget saa stort som Menighedsliv, naar man kommer udefra for at finde det. Ved at følge med i de kirkelige Blade kan man let faa Indtryk af, at de grundtvigske altid ligger i indbyrdes Strid. Nu ved jeg jo nok, at Strid og Bevægelse kan være Tegn paa Liv, men det behøver dog ikke altid at være det og er det ikke, hvis det bliver til personlig Kævl eller Strid om ganske udvendige Ting.

Vi har ogsaa meget af det, at det kommer an paa at hitte paa noget nyt. Og nu ved jeg nok, at nye friske Skud er gode Tegn paa Liv. Men jeg ved ogsaa, at det er Tegn paa noget helt andet, hvis det nye kun er Paahit, noget man laver for dog at vise, at man kan noget.

Det er værd at lægge Mærke til, at det store ved Mænd som Luther og Grundtvig ikke først og fremmest var det nye, de kom med, men det, at de viste tilbage til noget gammelt, som var fordunklet for os af tidligere Slægtled.

Det gælder først og fremmest om, at vi tør tro paa og leve i det, som Gud i sin Naade har givet os gennem sin Menighed. Saa skal de ny og friske Skud nok komme af sig selv, fordi der er Liv i Træet.

Vi behøver ikke som Svenskerne at lyse efter Ord for Menighed. Jeg har nævnt nogle, og flere har vi i Ord som

Menighedsraad, Menighedsblad, Menighedsskole o. s. v.; vi tør vist ogsaa sige, at det er ikke blot Navne, men virkelige Tegn paa Liv. Det forekommer da mig, at Menighedsskolen paa Liselund eller Liselund i det hele taget er et af de friskeste og bedste Skud paa det grundtvigske Livstræ. Det Liv, der her rører sig, er et frit Liv, der er vokset op af de mange, smaa, levende Kredse, vi har rundt i Landet, fordi man har følt Trang til at være sammen om det bedste, man ejer, ogsaa paa denne Maade.

Det er nu en kendt Sag, at ikke blot vore Brødrefolk, men ogsaa andre, i de senere Aar har været stærkt optaget af at lære af den danske Højskolebevægelse. Men nu begynder de fremmede ogsaa at lægge Mærke til dansk Menighedsliv, saadan som vi finder det i de grundtvigske Kredse.

Den store smukke Sigtuna-Stiftelse, som jeg begyndte med at nævne, blev rejst af den kendte Svensker *Manfred Björkquist*, da han fandt det paakrævet at skabe et Samlingssted for svensk Kristendom og Aandskultur i det hele taget. Denne Stiftelse rummer meget forskelligt, ligefra Bogsamlinger, Mødelokaler til Højskole og et lille Kapel og kan vanskeligt sammenlignes med noget enkelt her i Landet. Men naar Björkquist skal gøre Rede for, hvorfra han har Tankerne til det, saa er det ikke mindst danske Forhold, han dvæler ved, og da især Liselund.

Der kunde nævnes flere Vidnesbyrd om, at man er ved at blive opmærksom paa dansk Menighedsliv i flere af vore Nabolande. Men om der endogsaa kunde nævnes aldrig saa meget om, at man lægger Mærke til os, saa er dermed ikke sagt, at vor Mission er opfyldt paa dette Omraade. Er der givet os en særlig Gave i et rigt Menighedsliv, saa er der dermed ogsaa betroet os en mageløs Opgave, og den maa vi stadig leve og arbejde for at løse paa bedste Maade.

Netop i en Tid, da Forstandskristendom og Enkeltmandskristendom igen stikker Hovedet saa stærkt frem, har vi Brug for det kristne Fællesskab, saadan som vi kender det, hvor Gud og Mennesker mødes.

Dette er jo ikke noget nyt, absolut ikke. De ældste Kristne levede et rigt Menighedsliv, især naar de samledes om Daab og Nadver, ja i lange Tider nød de vist Nadveren hver Gang, de kom sammen for at dyrke Gud.

Der har ogsaa altid været noget af dette Menighedsliv i den kristne Kirke, ellers havde der vel ingen Menighed været til nu.

Den katolske Kirke havde i sin Tid meget af det, men der udartede det til et blindt Fællesskab, idet den enkelte nok kastede sig ind i Fællesskabet, men helt opgav sin personlige Selvstændighed, det vil sige levede paa Præstens eller Pavens Autoritet, og saa kan der jo i Grunden ikke være Tale om Menighedsliv mere.

Det var derfor, Luther rejste sin Kamp imod dette, mod Pavedømmets Baandlæggelse af den enkeltes Personlighedsliv. Han maatte da føre en stærk Tale om personlig Selvstændighed i Gudsforholdet, for man kan ikke være Kristen paa en andens Mening. Vi skal hver for sig ud paa de dybe Vande.

Men den stærke Hævdelse af personlig Selvstændighed, som var nødvendig for at bryde Pavekirkens Aag, førte os efterhaanden ud i en ensidig Dyrkelse af Forstandslivet. Vi havnede i Ortodoksi og siden i Rationalisme. Og det er det samme, vi mærker saa stærkt den Dag i Dag, naar man i Kraft af en Smule Menneskeforstand vil lave om paa Kristendommen eller „forbedre“ den, som det saa smukt hedder. En Professor i Sverrig har endda lavet en helt ny „Trosbekendelse“, men har ikke engang været selvstændig nok til at give den Form, hvorfor det hele blev en tarvelig Efterligning.

Mod den Slags var det, at Grundtvig rejste den store Kirkekamp for 100 Aar siden. Han havde som i et Syn opdaget Menigheden og Guds forunderlige Naademidler, som forvaltes i denne, og hele hans senere Liv og Virke kom til at bygge derpaa.

Ja, men kommer Luther og Grundtvig saa ikke i Strid med hinanden, naar den ene arbejder for personlig Frihed og den anden for Fællesskab?

Det kunde synes saadan, men i Virkeligheden hører de to Ting nøje sammen.

Hos Katolikkerne gik det rigtignok saadan, at de udviskede Personligheden, saa de kom til at leve blindt paa Autoritet, og Forstandsdyrkerne lever ensidigt paa det personlige, saa de til sidst afskærer sig fra alt Fællesskab, baade med Gud og Mennesker, og de havner i noget selvlavet i Stedet for i det, Gud har givet os i sin store Kærlighed til Mennesker.

Begge disse Veje fører ud i Døden. Det personlige Liv skal leves, men det leves kun rigt i Menigheden, hvor man tror paa Guds Naademidler og lever i dem.

Vi kender dette Modsætningsforhold saa godt i vort daglige Liv, hvor vi baade lever et personligt Liv i Enrum og et Fællesliv med vore Medmennesker. Her paa Højskolen er vi som Regel mange Mennesker, og vi fryder os i det rige Fællesliv med Lærere og Elever, men jeg kan for mit Vedkommende ikke undvære hver Dag at have en Stund ganske alene, paa en Tur i det frie, eller her i min Stue.

Men f. Eks. paa Sverrigsrejsen, som jeg nævnte, fik jeg nok af Ensomheden. Jeg rejste mest for at gøre historiske Studier og var da mest ene, var kun sjælden sammen med Mennesker, som jeg kunde dele noget videre med. Derfor kom jeg hurtigt til at længes hjem efter mine kære, efter Fællesskab med Mennesker, jeg kan dele noget med.

Saadan er det virkelige Liv fyldt med Modsætninger, og saadan maa vi leve det. Og i vort Kristenliv har vi nu som for 100 Aar siden stærkt Brug for Fællesskabet, for Menigheden.

Grundtvig selv følte sig ikke i Modstrid med Luther. Han vilde tværtimod fortsætte Reformationen, og det forekommer mig, at det netop er dette, der er bleven givet den danske Menighed ved Grundtvig, at fortsætte, at føre videre, hvad Luther saa stærkt arbejdede paa i sin Tid. Og saa staar det da nu til os, om vi vil tage imod og leve saadan i den Naadegave, som Gud har betroet os, saa den kan blive til Velsignelse, først og fremmest for os selv, men ogsaa for andre, saa langt ud paa Jordens Kreds, som Gud vil det.

Kristen Nørgaard.

Kirkeklokken.

En af Grundtvigs mest kendte Sange er vel nok „Kirkeklokken“. Men det er med den som med så mange andre af Grundtvigs Salmer og Sange: mange kender den ikke i dens fuldstændige Skikkelse. Skylden ligger hos Udgiverne, som ofte er alt for villige til at beskære og forkorte. Men derved forringes gerne vedkommende Digt. For Længdens Skyld kunde man nu godt i Salme- og Sangbøger tage alle Versene i „Kirkeklokken“ med. Og for den rette Menings Skyld er det nødvendigt at få i hvert Fald det *første* Vers med:

1. Kirkeklokke! mellem ædle Malme
mageløs er for mit Hjerte Du,
vågnet er ved Dig en Højtidsalme,
som genlyder daglig i min Barm.

Men også det 3. Vers bør medtages som Udtryk for, hvad Kirkeklokken betød for alt det andet, Grundtvig var stærkt optaget af i sit lange og virksomme Liv:

3. Kirkeklokke! Moderskød for Klangen,
som er mig langt mer end Strengeleg,
Toner dine kappedes om Rangen
for mit Øre tit og i min Barm.

Foruden disse findes der i Sangen endnu to Vers, der i Almindelighed ikke medtages; de står som det 6. og 8.:

6. Lavere de sprede deres Vinger,
sænke sig med Solen dybt i Hav,
når for mig nu Aftenklokken ringer,
og jeg tæller dine Bedeslag.

8. Landet nu gråhærdet kun jeg gæster
 og har hjemme, selv jeg ved ej hvor;
 dog på Lysets Hjem min Hu sig fæster,
 evig godt jeg ved er ene der.

Sangen er en Lovprisning af den danske Landsby. Hovedstæder er nævnt som Modsætning. Grundtvig vil ikke ellers opstille eller uddybe nogen Modsætning mellem Land og By, men han har følt en Dobbeltthed i sit Sind her: Der var så meget, der knyttede ham til det danske Land, til Landsbyen, hvor hans Slægt hørte hjemme, hvor han selv var født og havde levet sine første dejlige Barndomsår, hvor han Julemorgen havde set ind i Himmerig og hørt Englestemmer. Men der var også meget, der tidlig drog ham til Hovedstaden, for det var jo især dér, Slaget skulde stå mellem Lys og Mørke, Sandhed og Løgn, Liv og Død, og den Kamp kunde Grundtvig umuligt holde sig udenfor. Derfor kom han til at leve omtr. hele sit Liv i den store By, „men har *hjemme*, selv jeg ved ej hvor.“

Når han alligevel i „Kirkeklokken“ giver den lille By Fortrinet, så hænger det vist sammen med hans ejendommelige Opfattelse af, hvilken Betydning det *at høre* har for Livet. I *den lille By hører man bedst*. Dér hører man Barnets Gråd og Moderens Vuggesang, o: dér er der Ørenlyd for det, som synes ubetydeligt, spædt og ringe, men dog er *begyndende Liv*. Her kvæles ikke så let som på Stenbroen „Spiren frisk og grøn i tidlig Vår og Blomsterfloret i den varme Sommer.“ Her hører man da også bedst Kirkeklokken, kan tælle dens Bedeslag, når den ringer Solen op og ned, og når den kimer Højtidsglæden ind.

Og nu er det sådan for Grundtvig, at ingen Klang i Verden er så skøn og så dyb som Kirkeklokkens: den er mageløs mellem ædle Malme.

Men hvad er så de ædle Malme? Man kunde vel tænke sig, skønt vanskeligt, at Grundtvig hermed havde ment de „ædle“ Metaller, Sølv og Guld, og da især den Form deraf, som klinger så lilligt i mange Menneskers Øren: den klingende Mønt, for hvilken man kan forskaffe sig så megen

„Herlighed og Glæde,“ Nydelse og Lyst. Det er dog vist alligevel umuligt, at Grundtvig kan sammenligne Kirkeklok-
kens Klang med Pengenes, selv om han giver den første
Fortrinet i så høj Grad, at Kirkeklokken i Forhold til den
klingende Mønt er mageløs.

Selve Sammenligningen vilde være stødende. Nej, for
Grundtvig må de ædle Malme betyde det, der klinger lifligt
for ædle Menneskers Øren, de fine Toner, der klinger gen-
nem Verden, og som kan fylde et Menneskehjerte med Fryd.
Kortest og klarest kan man vist træffe Grundtvigs Mening
med de *ædle Malme* ved et Udtryk fra en anden af hans
Sange: Det er alt „*det, ædle kalder Livets Lyst,*“ alt ædelt
menneskeligt. Når Grundtvig opfordrer os til at fæste Syn
på dette og kæmpe sammen med de bedste for at byde den
Død Trods, der vil røve os det, ædle kalder Livets Lyst, de
ædle Malme, så forstår vi, at dette er noget meget værdifuldt
for ham.

Men hvor værdifuldt end alt dette kan være, så er dog
Kirkeklokken uendelig meget mere for Grundtvig: den er
mageløs mellem de ædle Malme, og det vil jo så sige, at
intet af alt det skønne og rige i Verden, som Mennesker kan
lytte til med Lyst, på nogen Måde kan måle sig med Kirke-
klokken.

Hvorfor er Kirkeklokken da så mageløs for Grundtvig?
Først fordi den så at sige er *Grundtonen* i hans Liv, det
er den kære kendte Lyd, hvorved han voksede op, den har
ringet den store Glæde ind i hans Barndomshjem, meldt
med Englestemme, at nu var det Jul. Men Kirkeklokken er
mere for Grundtvig end et skønt Barndomsminde. Det er den
også for andre, f. Eks. for Jeppe Åkjær. Der høres i hans
Digte Klange fra Kirkeklokken derhjemme i hans Barndomsby,
derfór kan han synge så forunderlig kønt om Landsbyklokken,
der signer Danmarks Strande. Men det synes her ikke at
være andet og mere end et skønt Minde, der hører med til
alt det andet derhjemme fra, eller det er i det højeste en af
de ædle Malme, der klinger så kønt med i Åkjærs Poesi, som
Havren, der også ringler med ind deri sammen med Rugens

Sølvhamre. For Åkjær er Kirkeklokken altså netop *ikke mageløs* som for Grundtvig.

Man kunde tænke sig, at Kirkeklokken betød så meget for Grundtvig, fordi den i en Tid, da andre Klange lyder lokkende og dragende i hans Øre, er med til at kalde ham hjem igen til Barndomslandet. Men dette er dog heller ikke det hele. Nej, den egentlige Grund for ham til at kalde Kirkeklokken mageløs er den, at den er som *Himmelrøsten, der gennemtoner Jorderig*, et Billede på Herrens Røst, der kalder på gammel og ung, kalder til Guds Menighed, der forkynder det gode Budskab om, at der er vundet en Sejr over Synd og Død, som hvert eneste Menneske, der har Øre for Klang herovenfra, kan få Del i. Man kan måske sige, at det er, som synger Kirkeklokken den ældgamle Sang: Velsignet han, som kommer i Herrens Navn! og vil således lære os at vente ikke på *det*, der kommer, men på *ham*, der kommer.

Kristendommen, som Kirkeklokken på sin Vis forkynder, er for Grundtvig mageløs, enestående, fordi den, og den alene, bærer Vidnesbyrd om, at det Menneskeliv, han elskede, og som just kunde blive så rigt og skønt ved Hjælp af de ædle Malme, når Øjet er åbent for alt stort og skønt heneden — dette rige, ædle Menneskeliv er ikke hjemfaldet til Undergang og Død, det er tværtimod af Gud bestemt til at frelses og fries ud af alt det, der vil lægge det øde, og forklares til fuld Herlighed. Det vil Gud selv hjælpe os til i sin enbårne Søn. Uden denne Himmelrøst måtte alt, hvad der ellers klinger skønt i Verden, miste sin Klang, tone ud i Dødsklage, i Tomhed. *Derfor* er Kirkeklokken mageløs, fordi den melder om Sejr for alt ædelt Menneskeliv og hver ædel Kamp for, hvad ædle kalder Livets Lyst.

At byde Død og Graven Trods, kan med Guds Hjælp og lykkes os. *Det er dette*, Kirkeklokken melder. Den bærer Bud om det evige Liv, uden hvilket alt andet jo er Forfængelighed.

Man kan i denne Forbindelse tænke på, hvad Grundtvig siger et andet Sted, i sit storslåede Digt „Menneskelivet“:

Er jeg en Mand, der som Blomsten må dø,
 og mon desværre jeg Døden forskyldte,
 Menneskelivet på Tidshavets Ø
mageløst dog er i Kraft og i Fylde . . .

Mennesket kender Ordet, Stjernen, Klippen, Havet, Fuglen,
 Blomsten, d. v. s. de ædle Malme: alt, hvad der kan fryde og
 glæde et modtageligt Menneskehjerte. Dog mangler der noget:

Ak! uden *det* dog i Grunden er Tant,
 Menneskelivets det store Vidunder!
 Syndernes Sold ser i Døden jeg grant,
 Sjæl uden Synd selv i Støvet kun blunder.

Hvad er det da, der endnu mangler, for at Menneske-
 livets store Vidunder kan være uden Tant, blive helt ud, hvad
 det er anlagt på? Her er Svaret:

Evighed for, hvad med åndeligt Kår
 underlig timeligt hos os opstiger,
 Evighed for, hvad der kommer og går,
 men dog med Suk efter Evighed higer.

Et jeg kun savner: det Almagts: bliv!
 som sætter Kronen på Livet og Glæden,
 men når jeg havde det evige Liv,
 gerne alt andet jeg gav da i Steden.

Men dette Savn kan stilles, Evighedslivet *er* kommet til
 Jorden i Jesus Kristus, og enhver som i Tro går i Pagt med
 ham, som sejrede over Døden, har dermed Del i dette Evig-
 hedsliv, som er Kronen på Livet og Glæden:

Da synger himmelsk for os under Ø,
 Fuglen, som fandt i Dit Palmetræ Hvile:
 Eders er Livet, I aldrig skal dø,
 frit kan med Jesus ad Mørket I smile.

Da har til Blomst vi den evige Trøst,
 som dufter sødt om end Øjnene briste,
 da modnes Livstræets Frugt i vort Bryst,
 så kun vor Helsot ved Døden vi miste.

Ja med Jesus Kristus, Frelseren fra alt det, der vil øde-
 lægge det ædle og skønne Menneskeliv, *har* vi det altsammen;

vi beholder det; Døden skal ikke tage det fra os, skal ikke berøve os „Menneskelivets det store Vidunder“ med alle dets „ædle Malme“ . . .

Denne „Himmelrøst“ om Livets Sejr over Døden, *den* er det, som klinger i Kirkeklokken og gør den mageløs. Den er Moderskød for alle andre ædle Klange, Grundtonen i Grundtvigs Liv og Digtning. Den Tone klinger *altid* for ham, dog ikke altid lige stærkt: Om Julen kimer Kirkeklokken den store Glæde ind, at Frelseren er født til Verden. Men *højere*, mere jublende, er dens Tone om Påsken, fordi den da bærer Bud om, at den *store Glæde kan bevares*, fordi Frelseren har vundet Sejren over Død og Grav. Lavere klinger den, når den ved Aften ringer Solen ned og med det samme minder Mennesker om, at også *de* skal dale og synke som Solen. Men dog er *også det* lifligt at tænke på, thi denne Dalen betyder ikke Udslettelse og Tilintetgørelse af det ædle Menneskeliv, men en Hvile efter Livets Strid. Og når Kirkeklokken så tilsidst ringer over Menneskets Støv, så er det ikke en Klagesang over Livets Forkrænkelighed og Forfængelighed. Nej, Klokken skal på en Måde holde Ligtalen over ham, der nu er gået bort, og sige til hans Kære: Han, hvis Støv nu hviler her, han er ikke død, han sov hen som Sol i Høst går ned, d. v. s. for at stå op igen — som Solen næste Morgen. Det er Himmelrøsten, Herrens egen Røst, der lyder her: Dødsrigets Porte skal ikke få Overhånd over min Menighed! Det Menneskeliv, der engang var så rigt og omfattede så meget både af det fra Jorden og det fra Himlen, og som nu synes tilintetgjort, det skal dog rejse sig igen til nyt og evigt Liv!

Det kan vel nok siges, at som for Grundtvig har Kirkeklokken haft Betydning for mange Mennesker gennem Tiderne, mest naturligvis for Kristne, dog også for andre. Mange har også digtet til dens Pris, men det har mest været for den Poesis Skyld, man syntes, der var over den, ikke fordi den var den mageløse. — Men dette må jeg lade ligge. —

Et Spørgsmål vil jeg derimod gerne rejse: Betyder Kirkeklokken for Grundtvigs Disciple, for dem, som måske nævner sig med hans Navn, det samme, som den betød for ham?

Er den for os den mageløse mellem ædle Malme? Der er ingen Tvivl om, at mange danske Mennesker netop ved Grundtvig og hans Tanker, især da hans Højskoletanke, har fået Øre og Sans for de ædle Malme, for det, ædle kalder Livets Lyst.

Mange er imidlertid blevet stående ved denne Side af Grundtvigs Virksomhed: hans stærke Hævden af det menneskeliges Ret. Men det må siges, at standser man her, da har man ikke fået fat på *hele* Grundtvig, ja som det fremgår af det foregående, ikke engang på det *egentlige* hos ham, det centrale, det han selv kalder Moderskødet for alt det andet, det mageløse: Kristentroen. Og da er der vel Grund til at rejse noget af den Kritik, som i rigeligt Mål bliver rejst i vor Tid mod „Grundtvigianerne“. Det er bedst at lade være med at kalde sig efter et Menneske, hvor stort det end har været, men *vil* man endelig gøre det, da må man, for at kunne gøre det med Rette, ikke blot have Sans for og Øjet åbent for alt stort og skønt hernelen, men også være velbekendt med de dybe Længsler, som kun fyldestgøres af Glans fra Evigheden, som Grundtvig jo engang har sunget og vi ofte sunget ham efter.

Man har givet Grundtvigianismen i Forbindelse med Brandesianismen Skyld for at have skabt den Atmosfære, der nu hersker i Danmark eller det, man kalder Tidsånden. Dette er Usandhed, en grim Bagvaskelse. Men *er* der en „Tidsånd,“ så synes jeg, der er det at sige, at mod denne Materialismens, Spekulationens, Mistillidens Ånd er der vistnok — om noget Sted — Råd at finde hos den Magt, som Kirkeklokken bærer Bud om. Ved Malmen fra Kirkeklokken kunde man i gamle Dage besværges alle onde Ander, mente man. Der lå noget af en Sandhed bag denne Overtro. „Hvert Sogn har sin Heks og hver By sine Trolde.“ Ja, men jeg tror nok, man bedre kan holde sig dem fra Livet ved Kirkeklokken end ved de Glædesblus, Drachmann anbefaler. . .

Lad Kirkeklokken for Grundtvigianere — som for alle andre — beholde sin „mageløse“ Tone, der er både alvorligt manende og trøstende: Alt levende er som Græsset, og alt

dets Liflighed er som Græssets Blomst, Græsset visner, og Blomsten falder, men Guds Ord bliver til evig Tid. Og *bliver* det Ord, som fra Begyndelsen kaldte Livet frem, så kan alt, hvad der visner, opblomstre påny, i Kraft af det samme Ord.

Måtte det gamle Hus med sin Klokke, „Huset“ fremfor alle andre Huse i gamle Dage, ikke træde i Skygge for det moderne „Hus,“ Forsamlings- eller Missionshuset eller et hvilket som helst andet Hus for de mange gode eller dårlige Ting, som Mennesker kan rejse Huse for!

Thyge Thygesen.

Seminarieforstander Kristen A. Langes Artikel
i Horsens Folkeblad d. 18. Febr. 1925.

Arkitekt Anton Hansen.

Den 19. Februar fylder Arkitekt Anton Hansen, Vestbirk, 70 Aar. Paa Grund af Mund- og Klovsygen faar denne hans Fødselsdag vel nok en mere privat Karakter, end den ellers vilde have faaet; men rundt om i Landet og ikke mindst her i Horsenseggen sidder der en hel Del Mennesker, som vil tænke venligt paa Anton Hansen, selv om de ikke faar sig samlet sammen til at sige ham det ved at sende ham en Hilsen.

Som en af de mange, der tænker venligt paa Anton Hansen, vil jeg gerne benytte Lejligheden til at sende ham en Hilsen og Lykønskning gennem det Blad, der hver Dag kommer ind ad hans Dør, og som i mange Aar er bleven læst af ham, og samtidig vil jeg takke ham for godt Venskab og Kammeratskab gennem en lang Aarrække.

Nu fylder han altsaa de halvfjerds, „Støvets Aar“, som man plejer at kalde dem, er naaet, og derfor maa han finde sig i en mere offentlig Omtale denne Gang.

Som bekendt er Anton Hansen Fynbo, født i Lørup By, Ryslinge Sogn, den 19. Februar 1855, og skønt han har tilbragt en Del af sin Ungdoms Aar i Hovedstaden og andet Steds uden for sin Fødeø og nu har levet 39 Aar i et ægte jysk Landskab og været under Indflydelse af en kraftig jysk Dialekt, fornægter hans Afstamning sig ikke; thi hans Sprog er endnu stærkt mærket af Hjemstavnsens blide syngende Tonefald.

Som Dreng gik han i Ryslinge Friskole hos den kække K. Appel, og han blev konfirmeret i den smukke Ryslinge

Valgmenighedskirke af Vilhelm Birkedal. Han har siden bevaret sin Kærlighed til den grundtvigske Friskole og det grundtvigske Menighedsliv, hvor han havde Rod fra Barnedommens Dage, og man forstaaer godt, at Anton Hansen stadig siger „hjemme paa Fyn“.

Atten Aar gammel kom han i Murerlære, og efter Læretidens Slutning arbejdede han en Del Aar som Murersvend om Sommeren. Flere Vintre brugte han til Højskoleophold; han har været en Vinter paa Ryslinge Højskole og to Vintre paa Askov udvidede Højskole. Paa sit Haandværks Vegne gennemgik han „Det tekniske Selskabs Skole“ i København og derefter Kunstakademiets Arkitektskole.

Da hans Fætter, Grønvald Nielsen, overtog Vestbirk Højskole, fulgte Anton Hansen ham dertil, og siden 1. November 1886 har han været Lærer ved denne Skole, hvor han har ledet den særlige Haandværkerafdeling og samtidig undervist i Regning og Fysik Sommer og Vinter paa den almindelige Højskole. Skønt Anton Hansen ogsaa i disse Fag er den dygtige og fornøjelige Lærer, er det selvfølgelig i Haandværkerskolen, han har haft sin egentlige Gerning og sin største Betydning, hvor mange dygtige Haandværkere har været hans Elever og nydt godt af hans praktiske Sans og overlegne Indsigt.

Ved Siden af sin Lærergerning har Anton Hansen været en god Raadgiver og Medhjælper med Hensyn til den store Højskoles praktiske Indretning og Drift, og saa har han været med i mange af de praktisk-folkelige Foretagender, der er bleven sat i Gang i Vestbirk i hans Tid. Her skal blot nævnes Friskolen, Forsamlingshuset, Brugsforeningen, Elektricitetsværket. Han har været Medlem af Sogneraadet og er nu Medlem af Kirkesynet i Herredet. Samtidig har han været Arkitekt og Raadgiver ved en hel Del Byggeforetagender, baade i Egnen og videre ud.

Hvor som helst han har været med, har han været den kyndige, interesserede og fornøjelige Medarbejder, og sammen med sin gode Hustru har han skabt et hyggeligt og muntert Hjem, hvor det altid har været en Fornøjelse at komme.

Udadtil har han mest virket ved Handling, ikke saa meget ved Foredrag. „Jeg har ikke de Fag med Følelse i“, kunde han sige med et lunt Smil, naar Talen var om den Slags. Men ikke des mindre har han tit, ved Møder af politisk Art f. Eks., givet kloge Indlæg i Forhandlingen; han har alle Dage været Venstremand og arbejdet i frisindet Retning. Henry Georges Ideer har i ham haft en trofast Tilhænger gennem mange Aar, og han spejder med Opmærksomhed efter Gryet af den nye Morgen for den virkelige sociale Frigørelse.

Hvad her er nævnt, er nogle af de ydre Omrids af den lange trofaste Arbejdsdag, som Anton Hansen kan se tilbage paa, det mere udadvendte i hans Liv, det, som kommer Offentligheden ved.

Men der er jo ogsaa en anden Anton Hansen, den mere private og „intime“, som man mødte i den hjemlige Kreds eller ved Smaafester paa Højskolen, og det er denne Anton Hansen, jeg mest tænker paa i denne Stund, hvor Minderne myldrer frem i Rad og Række lige fra hin Novemberaften i 1893, da jeg kom til Vestbirk som Elev, til nu, da han fejrer sin halvfjerds Aars Fødselsdag. Jeg tænker paa ham som det følsomme, ideelt anlagte og levende Menneske, der elskede alt, hvad der var skønt og godt og muntert, og derfor hjalp os andre at vokse i samme Retning. Jeg tænker paa ham som et „historisk“ Menneske, et Menneske med Sammenhæng i sit Liv, derfor god at tale med, fordi han vidste hvorfra og hvorhen.

Skønt Anton Hansen bærer sin Alder godt og forhaabentlig har adskillige gode Aar foran sig endnu, vød vi jo, at har man fyldt halvfjerds, er den bedste Del af Arbejdsdagen forbi, og Aftenen nærmer sig med sine Skygger. Gid Fødselsdagen maa blive Indgangen til en blid og god Livsaften efter den lange Dag!

ANTON HANSEN

Grønvald Nielsens Tale til Anton Hansen

ved Festen paa 70 Aarsdagen

d. 19. Februar 1925.

Baggrunden for denne fest er jo lidt vemodig. Anton Hansen og hans hustru har nylig måttet sige farvel til to mennesker, der stod dem meget nær. Først Sofies søster, Marie Villumsen, som døde der ovre i Brædstrup efter flere måneders hårde lidelser. Dernæst Anton Hansens broder, Jørgen, ovre på Fyn. Men når vore kære falder på valpladsen, kan vi andre, der endnu er oven mulde, jo rykke lidt tættere sammen på bænken.

Jeg har kendt mit søskendebarn, klodsemagerens Anton, så langt tilbage, som mine erindringer i det hele taget går. Således mindes jeg tydelig en eftermiddag for ca. 63 år siden, hvor vi to drenge legede så herligt med en dyngesand, som lå lige uden for mit hjem der ovre i Ryslinge sogn; men så kom moder og fortalte, at nu havde fader købt Egebjerg mølle, som lå langt, langt borte — over 2 mil fra vort hjem! Vi to drenge sørgede oprigtig over, at vi nu kun en sjælden gang kunde komme sammen for at lege. Dette skete dog alligevel ret ofte, fordi jeg tidt fik lov til at besøge vor „bedstefader“, der var nabo til Anton Hansens hjem. Her i denne sal, i Vestbirk højskoles årsskrift og i min bog „Minder“, er der fremdraget ikke så få træk fra vort rige barn-domsliv.

I ungdomstiden, vandreårene, gik Anton Hansen og jeg — hvad der jo er ganske naturligt — ofte ad forskellige veje. Vi skulde samle ind, hver på sit område. Da vi så atter mødtes, var det som lærere ved Københavns højskole 1883—

86. Her blev planen lagt til vort gode 38 årige samarbejde. Vi var godt enige om, at håndværkerafdelingen ikke nogen-
sinde måtte stryge det allermindste af folkehøjskolens ide.
Grundtvigs programsang:

»Hvad solskin er for det sorte muld,
er sand oplysning for muldets frænde.
Langt mere værd end det røde guld
det er sin Gud og sig selv at kende.«

skulde lyde med samme varme klang i håndværkernes som i landmændenes mund. Det største i folkehøjskolens gerning måtte ikke blive pynteklud på den faglige undervisning.

Og dette takker jeg idag Anton Hansen for. Han holdt altid fanen ren og lod den vaje højt over al tåbelig overtro på, at populariseret videnskab alene kan gøre ungdomslivet indholdsrigt i hjem, fædreland og menighed. Som en mand af gammel grundtvigsk støbning vidste han, at der skal mere til.

Ligeledes må jeg bringe ham en varm tak, fordi han ad mange gange og altid med små pengemidler fik denne skole rejst. En askovlærer gik længe og studerede disse bygninger, for — som han sagde — „de er jo på en måde skolens historie.“ Og, hvad der er så vigtigt for den, der skal skaffe pengene: overslagene passede. Der var aldrig overskridelser. En gang blev der endogså 5 kr. 63 øre tilovers. Sådan noget sker vist så sjældent. Tidt går det, som det gik med vore lynafledere. Overslaget lød på 500 kr., regningen derimod blev 1125 kr.

Fødselsdagsbarnet har jo haft meget arbejde udenfor højskolen. Han byggede adskillige børneskoler og samlingshuse, var sognerådsmedlem, kørte med provsten til kirkesyn, havde tillidshverv i Horsens-Bryrup banen, brugsforeningen, elektricitetsværket m. m. Det skal jeg ikke komme ind på. Jeg er jo heller ikke den eneste, som får ordet ved denne lejlighed.

Men der er noget, som jeg absolut må have udtalt. Det er en personlig tak til dig, kære Anton Hansen. Tak for

din og din hustrus uopslidelige troskab imod mig gennem de mange år. Til daglig går vi to herrer ikke og overdænger hinanden med kærlighedserklæringer. Desuden har du jo ikke — som du selv siger — „de fag, som der er følelse i“. Men når bølgerne bruser, så ser vi indenfor til hinanden. Du har til tider gået i ilden for mig, hvor ingen anden turde eller kunde. Det tænker jeg også på idag.

Og så springer min tanke tilbage til barndomsårene. Kan du huske, hvor vi længtes efter at få uhr på lommen? Kæden var det jo nemt med. Et bånd kunde gøre det. Og så begyndte vi med at fæstne dette til en træskoplade, som lå stille i lommen. Vi følte slet ikke trang til at se, hvor mange klokken var. Senere blev vi så velhavende, at vi fik solring. Den kunde helt godt sige os klokkeslettet, når blot solen skinnede.

Endelig nåede vi til uhret. Det rigtige uhr. Men så vidt jeg har set, er der endnu hos dig en lille levning tilbage af den gamle Adam. Ak, vi bliver vist aldrig helt færdig med ham! Uhret svarer ikke til kæden. Derfor har jeg her til dig, som en erindring om dagen, et virkeligt gulduhr. Det er så vist ikke for tidligt, at du får det.

Da du jo ikke ynder stærke udtalelser, så har jeg på uhret kun skrevet de få ord, som jeg nok kan stå ved: „Tak for 38 års trofast hjælp!“

Og så råber alle vi unge tre kraftige hurraer for fødselsdagsbarnet.

Han leve!

Præsten og Folkemindeforskeren Dr. H. F. Feilberg.

I 1913—14 var jeg en Vinter — en meget indholdsrig Vinter — paa Askov Højskole. Der saa jeg første Gang denne ejendommelige Skikkelse, som gjorde sit særegne Indtryk paa mig som vel paa de fleste andre. Han var 82 dengang, men medvirkede endnu som Lærer af og til.

Naar jeg gik Tur om Morgen, mødte jeg tit den høje, magre Skikkelse med det hvide Skæg; med lette, hurtige Skridt gik han frem imod mig og gav mig sit venlige Nik, idet han hastede forbi. Den sidste Søndag før Jul holdt han i Foredragssalen en Juletale, som det Aar blev Indledningen til Julen for mig.

Da vi kom ind i Aaret 1914, var vi jo inde i et mærkeligt Mindeaar — 50-Aaret for 1864 — og netop i Askov og saa nær Grænsen følte det stærkt. En Aften i Begyndelsen af Februar var vi til en selskabelig Sammenkomst i Gymnastiksalen, og da fortalte gamle Dr. Feilberg os sine personlige Minder fra de Dage. Han havde selv oplevet Tilbage-toget fra Dannevirke, selv set det som en moden Mand, og nu stod han der, Oldingen, og fortalte livfuldt og bevæget om det. Det var næsten som selv at være med. De fleste af os kender disse smaa, brudstykkeagtige Veteranhistorier fra Krigene, men dette var noget andet. Han havde baade Overblikket og Fremstillingsevnen, og han forstod at føje sine egne personlige Oplevelser ind i Helhedsbilledet, saa det stod der lyslevende for os.

Vi var en Kreds paa godt 30, som samledes en Gang om Ugen for at gennemgaa Stykker af det nye Testamente; vi skiftedes selv til at indlede, men sommetider havde vi en af

Lærerne med som Indleder, og det var da gerne i hans Hjem. En Aften var vi hos Dr. Feilberg.

Det blev ikke til Bibelstudium den Aften; han sad som en gammel Patriark midt i sit Folk og saa paa os med sine lysende, kloge Øjne, og saa blev det til et levende Vidnesbyrd ud fra en erfaren Mands lange Liv om Guds Førelse med ham og med os Mennesker. Han talte ganske stille, men med en Understrøm af Varme, og hvor vi lyttede.

Paa et Lærerkursus samme Sommer hørte jeg ham flere Gange; da var det Folkemindeforskeren, Videnskabsmanden, der talte.

I 1918, ved et Par Ugers Højskolestævne paa Askov Højskole, saa jeg ham sidste Gang. Han var ældet ikke saa lidt siden sidst, men kunde endnu holde et langt Foredrag ud fra sine sidste Undersøgelser. Da han var færdig, blev der talt

smukt for ham, og en Buste af ham, udført af Billedhuggeren Niels Hansen-Jacobsen, blev afsløret i Salens Baggrund, medens alle rejste sig. At der var blevet sagt nogle pæne Ord til ham, havde han nok opfattet, men ikke Afsløringen og den særlige Højtidelighed. Næste Dag kom han saa op paa Talerstolen og gjorde Undskyldning og bragte sin Tak for den Hyldest, der var vist ham.

Feilberg gaar Tur.

Jeg holder saa meget af at møde gamle Mennesker, som er blevet ved at vokse igennem et langt Liv, og samtidig har bevaret Barnet i sig, som altsaa aldrig er blevet gamle, aldrig er gaaet i Staa, hvis Liv ligesom er en stadig Stigning. Jeg har kendt flere af den Slags Mennesker; han gjorde i udpræget Grad det Indtryk paa mig. Skægget var hvidt, Ansigtshuden saa tynd og gennemsigtig ud, han var ældgammel, men Øjnene var vaagne, de lyste af et indre vældende Liv. Jeg kom flere Gange ved at se ham til at tænke paa dette Vers i C. J. Brandts Sang:

Verden med Ret
ser sig i Spejl paa det falmende Løv.
føler saa træet,
Aarenes Tal gør afmægtig og sløv;
men i Guds Rige
Høst er en Vaar uden Lige.

Henning Frederik Feilberg kom til Verden den 6. August 1831 i Hillerød, hvor Faderen var Adjunkt ved Latinskolen; men han er vel alligevel mest Jyde, for han var kun 2½ Aar, da hans Fader blev Præst i Alslev og Hostrup ved Varde. I det sydvestlige Jylland voksede han op, og der levede han det meste af sit Liv.

Det egentlige Barndomshjem, det, som mest prægede ham, fik han i Vester Vedsted, lige ude ved Vesterhavet, Sydvest for Ribe. Den, der har staaet paa Ribe Domkirkes Taarn-tinde, kender Landskabet med de brede, flade Marskenge, som Ribe Aa bugter sig igennem. Derude laa en gammel, vejrbitd Præstegaard lidt i Ly af den lave Kirkebakke. Den bar Præg af henfarne Tider og Slægter — Køkkenet f. Eks. med de smaa, blyndfattede Ruder og den aabne Arne med Trefod til at sætte Gryden paa, ja, og mange andre gammel-dags Indretninger. Her er straks hele Anslaget til det, han senere skulde skildre.

Udenfor laa Havet, stort og dragende, vel mest, naar det var i Hvile og laa der stille og blankt paa varme Sommerdage; saa var det festligt for Børnene at løbe omkring dernede og lege og tænde Baal til at stege de medbragte Kar-

tofler paa, eller at vade ud fra Land; paa den Del af Jyllands Vestkyst er Vandstanden paa saadanne Dage lav langt ud. Men det var ogsaa spændende en Stormdag, naar Blæsten rev i de gamle Bygninger og fik dem til at knage og Tækkehalmen til at flyve, saa der maatte lægges Stiger og Harver op for at holde paa den, og naar Havet satte ind imod Land og væltede op over Marker og Dæmninger og rev alt løststaaende med sig tilbage i sin kolde, mørke Favn. Eller ved Vintertid, naar Isen brødes, saa Isstykkerne af Bølgerne blev kastet og skruet op over hinanden, til de dannede mærkelige fantastiske Bygninger, der stod der og gnistrede i Solskinnet.

Derude fik han sit Præg; derude gik han i Skole, legede med Landsbyens Børn, og lærte jysk Sprog og jyske Skikke. I de Omgivelser groede han, der skulde skrive „Dansk Bondeliv.“

Moderen blev svag efter hans Fødsel og altid siden hen. „Vi elskede vor syge Moder. Fader mindes jeg bestandig i de Aar som stærkt optagen af sit Arbejde. Vi Børn var vist meget overladt til os selv og færdedes med Tjenestefolkene tidligt og silde. Enkelte skiftede, andre beholdt vi, til vi Smaa-børn var gifte og hjemfarne. Vi var noget som en Familie, og Børnene gik sikkert.“ Saadan siger han selv.

11—12 Aar gammel kom han til Ribe for at gaa i Latinskole — denne skønne og hyggelige gamle By, der i hver Krog hvisker om Historie. Undervisningen der var endnu i de Tider tør og pedantisk, men Frederik Feilberg klarede sig godt, og som Modvægt mod de tørre Studier lagde han sig efter Botanikken, strejfede ind over Engene og milevidt ind over Hederne for at finde Blomster.

I 1848 fik Faderen nyt Embede i Ullerup i Sundeved; det var lige ved Krigens Begyndelse. Sommeren 1849 blev Feilberg Student og skulde nu til Hovedstaden; han havde en stor Familiiekreds derinde, og fik gennem den en omfattende Bekendtskabs- og Vennekreds iblandt de bedste i Datidens København, saa Studieaarene blev ikke alene rige paa Arbejde, men ogsaa paa anden Maade en værdifuld Udviklings-

tid for ham. Han hørte i de Aar Grundtvigs Prædiken i Var-
tov og Salmedigteren Boyes i Garnisonskirken, og han kom
meget sammen med den unge Pastor Blædel. Udenfor det
teologiske Studium lagde han sig særlig efter Engelsk.

Uden at lade Familien eller andre vide noget om det, gik
han i Begyndelsen af 1855 op til sin Embedseksamen og fik
sin første Karakter. Da han lige fra Eksamenbordet kom hen
til sin Onkel, Lægen Ditlev Nutzhorn, i hvis Hjem han var
en hyppig Gæst, var der netop en anden nybagt Kandidat
paa Visit. Man ønskede ham til Lykke ved et Glas Vin, og
Feilbergs Tante ytrede da, at hun vilde ønske, hun ogsaa
snart kunde ønske ham til Lykke med vel overstaaet Eksamen.
Stor blev Forbavselsen, da hun fik at vide, at det kunde hun
gøre straks.

I det Hjem havde han rigtig lært at kende sin Kusine,
Anna Nutzhorn, og sætte hende højt; kort efter hans Eksa-
men blev de to forlovede.

I 1851 var Frøken Nathalie Zahle begyndt paa sin Skole,
som snart skulde blive banebrydende for Pigeskolen i Dan-
mark; til hendes Skole blev Feilberg knyttet i ca. 1½ Aar.
Han satte hende og hendes Kreds meget højt og regnede det
for en stor Ære, at han, om end kun en kort Tid, havde
hjulpet lidt med ved hendes Skoleværk i den første vanske-
lige Periode.

Men han havde jo uddannet sig til Præstegerningen, og da
hans Fader meddelte ham, at han kunde faa Pladsen som
Kapellan hos den svagelige Pastor Ejler Hagerup i Store og
Lille Solt i Angel, brød han op fra København.

Hans Moder var meget syg, da hans Ordination skulde
foregaa i Flensborg den 22. Oktober 1856. Pludselig saa han
ved Begyndelsen af Gudstjenesten sin Fader træde ind i Kir-
ken. I samme Øjeblik forstod han, at det betød, at hans Mo-
der var død; han var i Forvejen træt, og dette bevirkede, at
den højtidelige Handling foregik uden om ham, uden at han
var i Stand til at tage Del i den, han var som i en Døs og
Taage.

Nu var Feilberg altsaa Præst i Mellemslesvig, og han er

en af dem, fra hvem vi bedst ved Besked om denne mærkelige Tid i disse Egne, hvor dansk Sprog og Folkesind netop da lagde sig til at dø efter Aarhundreders Vanrøgt og Forømmelse.

Nu endelig, efter Krigen 1848—50, søgte man at raade Bod paa Fortidens Synder. En af de Mænd, der søgte at gøre det paa en klog og lempelig Maade, var netop Pastor Hagerup, der i 1853 udgav den værdifulde Bog: „Om det danske Folkesprog i Angel.“ I det daglige Liv talte Befolkningen endnu næsten kun Dansk, d. v. s. den sønderjydske Dialekt, men Forældrene var saa smaat begyndt at lære Børnene Plattysk og Højtysk. Dansk var efterhaanden i Hertugdømmerne blevet et simpelt Sprog; det havde tysksindede Embedsmænd og Byboere lidt efter lidt faaet lært Landbefolkningen. Vilde man være fin paa det, og det vilde mange, saa maatte man lægge sig efter det tyske. Det danske Sprog blev derfor ikke længere regnet i højtidelig Tale, følgelig var der tysk Gudstjeneste hveranden Søndag.

Her var han i fire Aar og fik en dyb Interesse for denne forsømte Del af vort Folk og tillige Sansen vakt for Sprogets Liv i et Folk.

Endnu medens han var her, fik han Hjælp til en forfriskende og lærerig Rejse til England, hvor han bl. a. hørte den berømte Prædikant Spurgeon tale; Feilberg oversatte senere en Samling af hans Prædikener.

Han maatte dog nu se at blive sin egen Mand, og blev i September 1859 Sognepræst i Valsbøl, et lille fattigt Hedsogn et Par Mil Vest for Flensborg; det var en Forandring fra det rige Angel. Han var endnu ugift, og han gik meget paa Besøg hos sine Sognefolk for ret at lære dem at kende. Det var gammeldags Mennesker, endnu kun meget lidt paa-virkede udefra; meget af det særligt karakteristiske i Landboens Liv var endnu bevaret. Feilberg noterede omhyggeligt ned under og efter sine Besøg alt det særegne, han hørte og saa.

En Præst i de Egne havde netop da skrevet en Afhandling: „Den mellemslesvigske Slette og dens Beboere.“ Under

et Besøg i en Nabopræstegaard faldt Talen paa den, og Feilberg ytrede da, at det kunde han dog vist have gjort bedre med sit nøje Kendskab til Bøndernes Liv. „Gør det saa,“ sagde en Præst til ham, og han tog fat paa sin Bog „Fra Heden,“ som indeholder et Mylder af Oplysninger om Bøndernes Liv i den Del af Sønderjylland, alt sammenarbejdet til et Helhedsbillede. Siden hen har vi jo faaet adskillige af den Art Skrifter fra Landets forskellige Dele, saa det er blevet gjort, medens det endnu var Tid.

I Foraaret 1860 holdt han Bryllup med Anna Nutzhorn; to lykkelige Aar fik de i Valsbøl, inden Feilberg i 1862 blev forflyttet et Stykke Syd paa til Store Vi, hvor de i en noget mere tysksindet Befolkning skulde opleve 1864.

Lad ham selv give sine Indtryk af den 6. Februar 1864, da vore Tropper gik tilbage til Flensborg fra Danevirke. Hans Oplevelser fra den Tid er trykt i „Sønderjydske Aarbøger“ for 1895 i en Afhandling, han kalder: „Erindringer fra et dansk Præsteliv i Mellemslesvig.“ Saadan omtrent hørte jeg ham ogsaa fortælle det: „Der ligger Taage over Minderne; Aarene, der hengik, siden Saaret var frisk, Smerten ny, er blevne mange, men naar vi stirrer tilbage, ruller Taagerne til Side fra ét Punkt først, det er hin Dag i Februar Maaned 1864, da den stærke Blæst jog Sneen i Hvirvler forbi vore Vinduer i Store Vi.

Jeg stod ved mit Arbejde, da en af Folkene kom løbende, rev Døren op og raabte: „E Dansk er o Retiraadi!“ Jeg afbrød ham med Spørgsmaalet, hvor han kunde føre slig taabelig Tale. „Ja, se blot ud,“ fortsatte han, „der kommer Sillerupperne tilbage fra Flensborg!“ Det var sandt, flere svært belæssede Tørvevogne kom kørende, saa stærkt Hestene kunde slæbe dem. Saa var der ingen Tvivl længere om, at der maatte være noget alvorligt i Vejen, thi at Tørvebønderne fra Sillerup Mose skulde komme hjem midt paa Formiddagen maatte betyde noget, og hurtigt fik jeg Støvler og Overtøj paa og ilede ud ad Hanvedskov til, hvor den store Landevej fra Slesvig By gik forbi. Og Billede efter Billede rejser sig for mig fra den forfærdelige Dag, vore trætte Folk, den hvirv-

lende Sne, Kanoner bragte i Stilling, Skovbrynet besat, Stormstødene og den hvirvlende Sne, og paa engang Bulderet ovre fra Sankelmark, et drønende Skud, en eksploderende Granat, og atter ét og atter ét, indtil Kampens Brag fyldte Hjertet med Angst, tre af mine Brødre var Soldater, og hvor var de? Og atter den hvirvlende Sne, smaa Hobe af Soldater, Vindens Susen i Trætoppene og Flinteskuddene derovre i Sankelmark som en raslende Haglbyge. Jeg ilede hjem, saa hurtigt Kræfterne tillod, for at være rede ved, hvad der maatte indtræde; den korte Dag svandt, endnu bestandig Skuddenes raslende Lyd, saa blev det mørkt og stille, og vi forstod alle, at nu begyndte et nyt Afsnit af vort Liv, og det turde blive saare forskelligt fra de fredelige Dage, der var henrundne hidtil.“

I Forsommeren 1864 fik Feilberg sin Afsked af Tyskerne, ligesom de fleste andre danske Præster og øvrige Embedsmænd.

Smertelig var Afskeden fra Hjemmet og fra denne særegne Del af vort Folk, som han var kommet til at forstaa og elske. Han forstod dette, at havde Udviklingen fra Tiden efter 1850 kunnet være fortsat, da vilde Befolkningen i disse Egne, som i sit Væsen og sin Bund var dansk, men som var ved at glide bort fra Hjemlandet, langsomt, men sikkert have fundet sit rette Stade igen.

H. F. Feilberg var i den første Tid efter alt dette ligefrem legemlig nedbrudt. Men Kræfterne kom tilbage under Besøg hos Slægtninge og gode Venner. En Tid var han Hjælpepræst i et Sogn og fik saa Tilbud om en Plads i Odense som Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen.

Efter fire Aar i Fyns Hovedstad blev han Sognepræst i Brørup og Lindknud Vest for Askov, opfordret dertil af en Del af Menigheden. Aarene der (1869—76) blev vanskelige. Indtægten var lille, bl. a. paa Grund af stor Pension til Formanden, men værre var det med de Misforstaaelser og Vanskeligheder, der uden Feilbergs Skyld kom i Forholdet til en Del af Sognefolkene, som af halvpolitiske Grunde havde ønsket en anden Præst. Pastor Even Marstrand siger i det ud

fra personlige Minder fint tegnede Billede af Feilberg i Bogen: „Omkring Askov,“ der udkom i 1924, at „han her mødte en haardnakket Modstand med Drillerier fra en Del af Befolkningens Side.“ Redeligt og trofast gjorde han sin Gerning trods alt, og det vil i Længden altid gøre Indtryk paa de retsindigste. Lidt efter lidt maatte en Mand af hans lødige Støbning vinde mange af de bedste. Dog han led i Stilhed meget under den smaalige Forfølgelse.

H. F. Feilberg var en Mand med vidtspændende Interesser; han havde fra de unge Aar en betydelig Indsigt i Botanikken; Maskiner og mekaniske Ting interesserede ham ogsaa. Gennem et Bekendtskab fra Odensetiden, en Drejermester, fik han en Drejerbænk over i sin Præstegaard. Ved den kunde han hvile ud fra det aandelige Arbejde; han blev saa kendt for sine smaa Metalarbejder og sin Syslen med mekaniske Ting, at det hændte, at Folk i de Aar kom til Præsten med et og andet, f. Eks. en Symaskine, som de gerne vilde have ham til at hjælpe dem med at faa i Orden igen.

I Januar 1876 blev han forflyttet til sin Barndomsegn, idet han blev Sognepræst i Darum og Bramminge med Bolig i Darum. Herude ved Vesterhavet fik han en lykkelig Præstegerning i 16 Aar.

Her blev han forstaaet og vel modtaget af de fleste; her var der Plads for hans stilfærdige, inderlige Maade at virke paa. Der er Vidnesbyrd nok om, at han betød noget for sine Menigheder, og at hans Arbejde satte Spor. Han hørte ikke til de store Talere — hvor mange gør det? Men han hørte til dem, der har noget at bringe, fordi han selv havde faaet noget. Hans Konfirmander holdt af ham og fik et varigt Indtryk, og til Sygesengene og de ensomme Stuer fandt han Vej og hjalp i stille Timer Mennesker at finde Vej ind til deres Herre og Mester. Han var en flittig Mand til at vandre om i sit Sogn, og han var paa samme Tid en munter, alvorlig og jævn Mand, som havde let ved at vinde Menneskers Tillid. Han kunde forstaa Mennesker og deres Lidelser; han havde selv lidt og havde Sind til at lide med dem.

Det ypperlige Askov-Tidsskrift „Dansk Udsyn“ udsendte i

1921 i Anledning af H. F. Feilbergs 90-aarige Fødselsdag et meget fyldigt Festnummer eller vel rettere Festskrift. Deri har en Gaardejer fra Darum, Lambert Hansen, givet et Billede af Præsten H. F. Feilberg. Han siger det jævnt og godt bl. a. saadan: „Evangeliebudet „Gud elsker Mennesker“ var den dybe Grundtone i Feilbergs Forkyndelse. Han har ofte i sine Prædikener mindet om det lille Skriftord hos Johs.: „Saa elskede Gud Verden, at han gav sin Søn den enbaarne, for at hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.“

Hvad det gælder om, er at komme i troende Forhold til Jesus Kristus, der er Sandheden, Vejen og Livet, og som ene kan frelse os fra Synd og Død. Han pegede ogsaa paa Alvoren og Ansvarret ved ikke at tage mod Evangeliet. I Aarene 1880—90, da Fritænkeriet, Brandesianismen, kom til Orde ude paa Landet, særlig gennem Bladet „Politiken“, talte han ofte derimod,

og han sagde saa tit: Hvad har denne Livsanskuelse af Haab og Trøst at bringe en stridende og lidende Menneskesjæl? Intet. I sine Prædikener anvendte han ofte Billeder eller Lignelser, som han kunde hente fra mange Omraader — Havets Storme, Menneskers Liv og Gerning, Oplevelser og Begivenheder hjemme- og udefra, ligesom han ogsaa gerne citerede Salmever. „Hil dig, Frelser og Forsoner“ var ham en kær Salme.

I Vinterhalvaaret holdt Feilberg hver Uge Foredrag i Skolen — Bibellæsning eller et kirkehistorisk Foredrag den ene Uge og den følgende Uge Foredrag om andre Emner.

Dr. phil. H. F. Feilberg.

En gammel Moster forærede ham i 1872 en Rejse til Norge; den blev af Betydning for ham, fordi han deroppe traf Eilert Sundt, der i Norge har gjort et Arbejde, der i flere Maader har Berøringspunkter med Feilbergs. Han havde jo i Forvejen syslet en Del med Studiet af den jyske Bondes Liv. Han sagde selv om det, at han gerne vilde finde Vej ind til virkelig Forstaaelse af Folkesindet, for saa kunde han som Præst være mere for de Mennesker, han var sat til at arbejde iblandt. Nu pegede Eilert Sundt saa stærkt paa hele den særegne Kulturudvikling, der ligger bagved Bondens Liv, og det gav Feilberg ny Lyst til at gaa videre med disse Ting herhjemme.

Hans økonomiske Stilling var blevet bedret ved Flytningen, han kunde nu tillade sig Indkøb af et og andet videnskabeligt Hjælpemiddel og i det hele bevæge sig friere, og saa tog han, efter direkte Opfordring fra anden Side, ganske smaat fat paa det Arbejde, der skulde blive hans Livs Størværk — Ordbogen over det jyske Folkemaal.

Han var jo ikke sproglig Videnskabsmand af Uddannelse, maatte selv finde sin Vej frem; men han havde et fint Øre for Sproget, megen Lyst til Arbejdet og et særlig godt Greb paa disse Ting.

Den 7. Januar 1877 skrev han den første Ordbogsseddel, og Seddel føjedes til Seddel og blev til Tusinder af Sedler, ja, til Hundrede Tusinder.

Hvordan gik han nu frem?

Ja, der var jo i Forvejen en Del Tilløb til et saadant Arbejde. For det første Chr. Molbechs Dansk Dialektleksikon (udgivet 1833—41), endvidere de ret betydelige Samlinger, Prof. Kristen Jensen Lyngby (1829—71) havde skaffet til Veje ved sine Studierejser i Nørre- og Sønderjylland, og som efter hans Død opbevaredes i Det kgl. Bibliotek, hvorfra Feilberg fik dem til Laans mod at bygge en lille ildfast Udbygning til Præstegaarden; der var ogsaa Pastor Hagerups Bog om det danske Sprog i Angel og Evald Tang Kristensens Skatkammer af jyske Folkeminder; desuden var der flere værdifulde stedlige Samlinger, indvundet ved et omhyggeligt Arbejde af nogle jyske Lærere.

Tillige var han fra første Færd i Forbindelse med en Række personlige Meddelere, f. Eks. en Fisker fra Holmsland, som gav ham en hel Mængde Oplysninger paa Fiskeriets Omraade. Og saa var der Ordforraadet i selve Darum. En Tidlang kom fire Mænd, to Gaardmænd og to Lærere, en Aften om Ugen og gennemgik Egnens Dialekt Ord for Ord med ham, alt imedens han nedskrev Aftenens Udbytte paa sine Sedler.

Næste Aar — 1878 — kom han i Nordisk Maanedsskrift med en Opfordring til at støtte hans Indsamling af Ord og Vendinger fra alle Jyllands Egne, idet det jyske Landsmaal jo er ikke lidet forskelligt i de forskellige Dele af Landet. Det hedder bl. a. saadan deri:

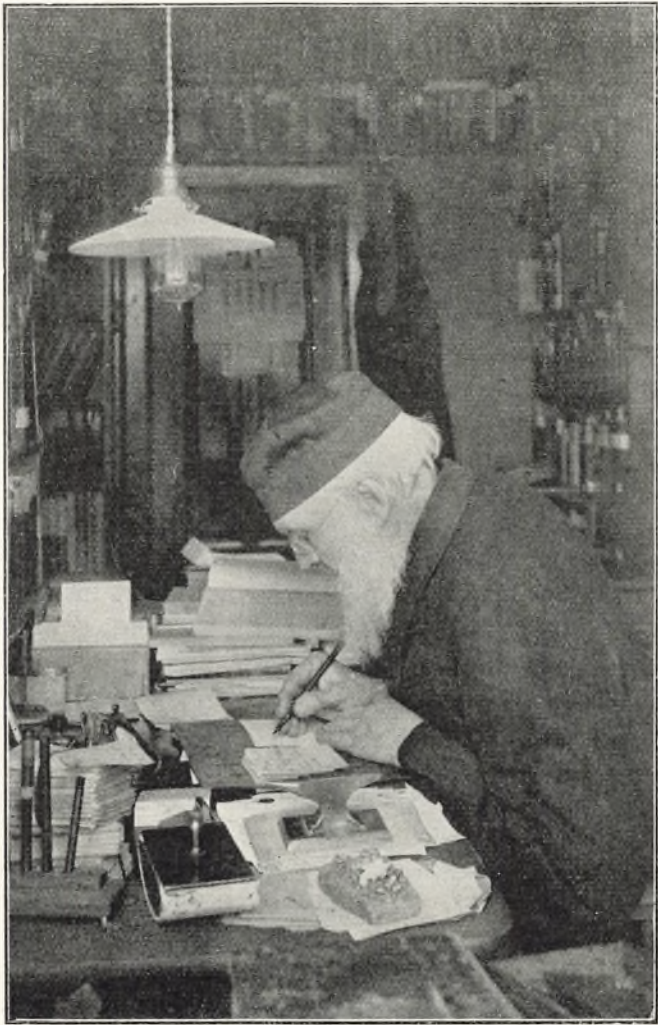
„Jeg har i længere tid samlet ind med det mål for øje, om Gud giver lykke og kræfter, at udarbejde en ordbog over det jyske landsmål, saaledes som det tales i hele dets udstrækning fra syd til nord, og således at dets ordforråd, hvori der er gemt så meget af det ældgamle, kunde blive tilgængeligt for dem, der sysler med sprogenes videnskab — — — det er et arbejde, som må blive gjort, om vort folk ellers får lov at leve sit eget liv og det maa gøres snart, ti rundt omkring slides der stærkt på det gamle — —.

Og jeg vil bede om, at ingen vil betragte sit bidrag som ubetydeligt eller mene, det var intet værd; det er sket mere end én gang, at nøglen til et vanskeligt ords tydning er fundet i en rent tilfældig lille bemærkning, som for meddelelsen var næsten betydningsløs — —.

Hermed fremlægger jeg da sagen og beder jyske venner hjælpe mig at gøre ære ad vort sprog, jeg tror, det er det værd.“

Iøvrigt brugte han mange Veje til at skaffe sig Forraad; Tjenestepigerne i Præstegaarden maatte ud med Sproget; kom han i Selskab eller sad han i en Jernbanekupé — altid reddede han noget med sig hjem. Askov gæstede han ogsaa af og til med det Formaal at udspørge Elever fra forskellige Egne.

Nu fik han Stof mange Steder fra, og Sedlernes Tal voksede og ordnedes nøjagtigt ind i Alfabetet, og til dem blev

H. F. Feilberg ved Arbejdet med Ordbogen.

der lavet ensartede Blikæsker; 3000 gemtes i hver og sattes ind i det brandfri Rum.

For at faa Tid og Arbejdsro til Ordbogen stod han op før nogen anden i Præstegaarden og arbejdede saa godt som hver Dag i et Par stille Morgentimer med sine Sedler.

Ordbogen er et Kæmpeværk i fire Bind, udgivet i Aarene 1886—1914 med forskellig offentlig Understøttelse og udført som Ekstraarbejde af en myreflittig Mand, der altid, saa længe han var Præst (indtil 1892) regnede Præstegerningen for sit egentlige Arbejde, der skulde have hans bedste og væsentligste Kraft.

Et lille Begreb om Arbejdets Omfang faar man, naar man hører, at langt over 1000 Værker — danske og udenlandske — er undersøgt og gennemgaaet under Udarbejdelsen. Det væsentlige Arbejde har han gjort selv, om end han har haft en Del Støtte af yngre Sprogvidenskabsmænd som Magister P. K. Thorsen, Prof. Otto Jespersen og Dr. Marius Kristensen.

De fleste andre Ordbøger er kun knappe Ordlistor; Feilbergs Ordbogsværk er noget langt mere levende. Deri er der ogsaa gjort rede for det Liv, der ligger bagved Ordene, det Liv, de er sprunget frem af. En hel Del af Artiklerne vedrørende bare et enkelt Ord kan være paa baade en og to Spalter. Der vrimler med Ordsprog, Remser og Rim, Oplysninger om Folkeovertro, Beskrivelse af gamle Lege og Skikke og meget andet.

Afdøde Prof. Axel Olrik siger i en Tale, holdt i Foreningen „Danske Folkeminder“ i 1911, saadan om den: „Foruden at være en Ordbog over Folkemaal, er nemlig Jydsk Ordbog mere og mere blevet en Ordbog over Folkeminder, og det ikke blot jyske eller fællesdanske Folkeminder, som i Ordbogens Begyndelse, men ogsaa Folkeminder fra snart sagt Alverdens Lande.“

Fra den hjemlige Sprogvidenskabs Side blev Værket hurtigt anerkendt som overordentligt, ja, enestaaende, og stærkt blev det samme sagt udefra i den udførlige Anmeldelse, den fremragende svenske Videnskabsmand Johan Aug. Lundell skrev: „Som dialektordbok överträffar arbetet allt, hvad Skandinavien förut äger i den vägen.“

Dog her drejer det sig om et Værk, der kun bruges af faa og mest af Videnskabsmænd; men Feilberg har ogsaa udsendt Skrifter, som blev Folkeeje i egentligste Forstand, som Bøgerne om det danske Bondeliv.

I 1881 fik Feilberg en Opfordring til at skrive et Bidrag til Tidsskriftet „Fra alle Lande,“ og heri fremkom i 1882 hans Afhandlinger „Fra Vesterjylland.“ De blev den inderste Kærne i Værket „Dansk Bondeliv“ I—II.

Nogle Aar senere opfordrede „Udvalget til Folkeoplysningens Fremme“ ham til at lade „Fra Vesterjylland“ udkomme som en lille Bog blandt Udvalgets Skrifter; han besluttede sig da til at vide Emnet ud til en større Bog. Dette ypperlige, i 1866 stiftede Foretagende har Æren af at have spredt „Dansk Bondeliv“ ud i Tusinder af Eksemplarer — I. Del, der dog er en Bog paa 440 Sider, i omkring 20,000 Eksemplarer i fire Udgaver.

Han skriver bl. a. saadan om Bogen i Forordet:

„Jeg tog saa med nyt Mod Arbejdet op for at lære at forstaa, hvordan Bondens Liv er blevet ført, førend den ny Tids mangfoldige og stærke Paavirkninger brød ind over det og begyndte at omdanne det — —.“

„I vor Tid gaar det gamle tabt med rivende Hast; hver gammel Mand eller Kvinde, som bliver lagt til Hvile i Graven, tager noget med sig. I de mere ensomme Egne lever mere af det gamle, i de Egne, hvor Kulturen er stærkere fremskreden, mindre — —.“

„Hvad jeg saa har samlet ind i Aarenes Løb, har i mit Sind lagt sig til Rette om, hvad jeg havde oplevet eller kendte her vesten fra — —.“

Men jeg maa ogsaa aftrykke noget af hans karakteristiske Indledningsord; de siger saa meget.

„Maleren dypper sin Pensel i Farver, og saa forstaar han at frembringe et Billede, hvor Skygge og Lys blandes i de fineste Overgange, medens Tilskuerens Sind gribes ved at se det — saaledes træder alt naturligt frem for hans Øje. En anden beskednere Kunst samler taalmodigt smaa forskelligt farvede Stene og gør Forsøg paa at sammensætte et Billede af dem; nær ved set kendes alle Sammenføjningerne, men i

nogen Afstand smelter de sammen, og Ufuldkommenhederne opdages ikke længere. Et saadant Mosaikbillede, samlet af tusinde enkelte smaa Stykker, har Forfatteren af nedenstaaende Linier søgt at danne for at tegne et Folkeliv, som han i Aarenes Løb har lært at kende og elske, og han har næret det Haab, medens Personer og Billeder drog forbi hans Øje, at bidrage noget til et retfærdigere Syn paa Almuens Liv hos Mennesker, der staar det fjernt. Vi er for faa herhjemme til at gaa hver sine Veje i Misforstaaelse og Miskendelse.

Det er saa almindelig Tilfældet, at man ved Rejser i fremmede Egne søger at faa Kundskab, ej blot om Landenes Natur og Frembringelser, men ikke mindre om Beboernes Sæder, Tænkemaade og Skikke; men næppe ret mange af dem, som bor inden Byernes Porte, tænker paa, at der lige udenfor ogsaa findes et Folkeliv, om det end den meste Tid dølger sig, saaledes som den plattyske Digter Claus Groth saa klart og smukt har udtalt dette:

En egen Verden bor i Bondens Hjem,
hvo klare Øjne har, kan snart den finde.
Nu kommer den tit sky og dæmpet frem,
men se kun rigtig til, den er derinde;
og har du Hjerte saa, for hvad du saa,
den lille Verden vil til Hjerlet tale
og snart saa broget rig for Tanken staa,
som nogen Digter kan faa Lyst at male.

(Oversat af V. Esmann.)¹⁾

Det er sandt, at der skal Opmærksomhed og Forstaaelse til for at komme ind i den stilfærdige, skjulte Verden, hvor Bondens Liv dølger sig; det er ogsaa sandt, at Billedet hist og her har mørke Skygger, at der her og der findes Raahed og meget andet, der ikke er af det gode; men der er tillige meget baade sandt og smukt.“ —

„Naar vi, der er gaaede Universitetsvejen, mødes med Ud-lændinge, Franskmænd, Engelskmænd, Tyskere, der omtrent har samme Stilling, overraskes vi ved at se, hvor meget vi har tilfælles trods vor forskellige Nationalitet, ganske simpelt, fordi vor Dannelse ikke er væsentlig dansk, men europæisk.

¹⁾ Præsten Vilhelm Aug. Esmann, Forf. til Salmen: »Fader milde, lad din rige Naade» og Frædrelandssangen: »Droslen slog i Skov sin klare Trille.»

Med Bonden forholder det sig anderledes; lever han i sin Stand og med sin Stand, saa staar han i et ældgammelt dansk Kulturliv, forplantet i al Stilhed fra Slægt til Slægt og, om end i dette Aarhundrede stærkt paavirket af Oplysningen og andre Samfundsmagter, saa dog endnu saare ejendommeligt og tiltrækkende.“

Saa gaar han da ud fra den Egn, han kender bedst, Ribeegnen — Barndomsegnen —, men tillige den, hvor han havde det meste af Manddommens Præstegerning; han var fortrolig med den som faa.

Bogen hedder ogsaa: „Dansk Bondeliv, saaledes som det i Mands Minde førtes, navnlig i Vestjylland.“

Dog ogsaa andre Egne, f. Eks. Dele af Sønderjylland, kendte han godt, og han brugte flittigt, hvad der forelaa af trykte Kilder fra andre Dele af Landet, og skaffede sig tillige mundtlige og skriftlige Meddelelser fra en hel Del Mennesker.

Han begyndte med en festlig Skildring af Vesterhavet i Storm og Magsvejr, gaar saa over til Bygningerne og deres Indretning, fører os ind i Stuerne, viser os Redskaberne og deres Brug og alt det Arbejde, som i gamle Dage udførtes i en Bondegaard — der frembragte de jo for 80—100 Aar siden endnu det meste selv. Men vi kommer ogsaa ud i Marken og oplever Landsbyens Liv i Dagligdag og Fest, rider Sommer i By og er til Sankt Hansblus, til Julefest, Bryllup, Barsel og Begravelse og meget, meget andet. Der er ogsaa et Afsnit om Studehandelen Syd paa og et indtagende Stykke om de vestjydske Hyrdedrenge.

Den, der f. Eks. vil se vort højst interessante Bygningsmuseum N. for Lyngby, bør først læse Feilbergs Bog, saa faar det Liv altsammen, saa forstaa vi det, saa lever vi os ind i de gamle Tider, faar Samfølelse med dem, faar fat paa den levende Sammenhæng i Udviklingen.

Ja, han vilde gerne, at Byboerne skulde læse den Bog for bedre at forstaa Landboerne og det aabne Land, vi alle stammer fra, og at Landboerne skulde gøre det samme, for at de kunde se Forbindelsen med Fortiden, se, hvad der i Stilhed var forplantet fra Slægt til Slægt.

Og saa vilde han saa gerne, at de skulde forstaa, at ikke

alt Godtkøbskram ude fra burde flyve ind over deres Hjem og jage det gamle, prøvede, selvgroede paa Flugt, saadan at Bondehjemmene mistede deres solide, egenartede Præg. Nuvel, han vidste nok, at meget nødvendigvis var dømt til at forsvinde, men han vidste ogsaa, at meget af det karakteristiske, af Tider og Slægter skønhedsmærkede, meget vel kunde bevares og føres med ind i det nye, om der var Sind og Sans for det.

Men den Bog er kommet til at betyde mere end det, den giver i sig selv, idet den har virket igangsættende paa andre, saadan at Øerne nu ogsaa er kommet med i en Række Særskildringer, som Fr. Lange Grundtvigs Falsterbog, „Livet i Klokkergaarden,“ Sorøadjunkten Dr. Henrik Ussings Udgivelse af Ingvor Ingvorsens Fortællinger om gammelt sjællandsk Bondeliv og Karoline Graves: „Ved Hallebyaa,“ Højskolelærer Anders Uhrskovs hele Række af nordsjællandske Skildringer og Christine Reimers Bøger om det nordfynske Bondeliv.

Den unge Folkemindeforsker Hans Ellekilde, Axel Ollriks og Feilbergs Arvtager, har da ogsaa i Festskriftet fra 1921 betegnet Feilberg som „vor Folkelivsforsknings Grundlægger.“

Videre kan Paavirkningen spores paa den danske Hjemstavnsdigting, ikke mindst har den haft Betydning for det bedste i Jeppe Aakjærs Digting. Han skriver derfor ogsaa saadan i nogle Vers til H. F. Feilberg til dennes 90-Aars Dag:

Den Stak, Di saatt paa Jyllands Towt
med Nieg fræ Slett te Slien,
vil fyld wal paa wor Muers Lowt,
og der er Drywsel ien.

Stærk havde Feilberg aldrig været, men i 1891 blev han syg i lang Tid af en Leversygdom, som voldte ham megen Lidelse og tvang ham til at tage sin Afsked kun lidt over 60 Aar gammel. Han købte et lille Hus i Askov og slog sig syg og afkræftet ned der — lidet anende, at det skulde være for ca. 30 Aar, og at han paa sine gamle Dage skulde frembringe en saa rig Efterhøst. Han var ikke Grundtvigianer, men han følte sig stærkt draget til Askovkredsen, ogsaa fordi hans Fætter og Svoger, Nutzhorn, var den ene af Højskolens Ledere. Det var et godt Valg netop for ham, fordi han der

fandt en Lærerkreds, som forstod ham og var dybt interesseret i hans Virke, og som blev hans nære Venner, og der fandt han Elever fra alle Egne af Jylland, som han kunde faa Oplysninger af.

Da han var kommet over Sygdommen, tog han igen fat paa Ordbogen og det øvrige videnskabelige Arbejde, og nu sprudler der frem af hans rige Kildevæld en lang Række Afhandlinger i forskellige Tidsskrifter. Og længe varede det heller ikke, før Feilberg igen i nogen Maade tog Præstegeringen op, idet Sognepræsten i Malt overlod ham den ene Søndag i Maaneden i en Række Aar, ligesom det ogsaa kom ganske naturligt, at han tog den stille Sjælesørgergerning op igen. Senere vikarierede han af og til i Valgmenighedskirken, ligesom han ogsaa kom til at holde adskillige Foredrag paa Højskolen.

Henimod Jul 1904 kom et andet af Feilbergs betydelige Værker, „Jul“, i to anselige Bind og i festligt Udstyr. Det er en Udredning og Skildring baade af Julen og Juleskikkene i den hedenske Tid og af den kristne Jul, som den er fejret gennem Tider og Lande til vore Dage.

Dr. Marius Kristensen (hvis smukke Bog om Feilberg fra 1923 for en Del er brugt som Baggrund for denne lille Skildring sammen med de alt nævnte Skrifter og Afhandlinger foruden Arbejder af Feilberg selv) siger om den: „Det er videnskabelig set et Værk, man ikke kan komme udenom. Og samtidig er det en Bog, ethvert oplyst Menneske kan læse med Udbytte.“

Her skal ikke gøres Rede for den Række af Bøger — „Bjærgtagen“, „Sjæletro“, „Nissens Historie“ o. s. v. —, som han udgav i sin Askov-Tid, men endnu kun peges paa to Bøger, som er let tilgængelige og kan være til Glæde for en større Kreds.

En af hans Sønner var med sin Hustru og de fleste af sine Børn udvandret til det vestlige Canada, hvor de som Nybyggere grundede en Farm. De Breve (de fleste er fra Hustruen), de sendte hjem, er det, som Feilberg har udgivet i 1912 under Titlen „De derovre“, og i 1917 den større Fortsættelse: „Hjemliv paa Prærien“. Hvor er de indtagende, de

to Bøger, hvorigennem Læseren følger denne danske Familie paa dens Vej over Havet og gennem alle dens Genvordigheder med at danne det nye Hjem og vænne sig til det uvante Klima. Saa livagtigt afspejler disse Menneskers jævne, ægte danske Hjemliy sig i disse Breve, at mange kom til at holde saadan af dem, at de meget ønskede at kunne følge dem videre frem — ønskede en Fortsættelse.

Rigt kom Anerkendelsen af hans Livsværk paa hans gamle Dage og gjorde sit til at gøre Alderdommen lys og venlig trods de dybe personlige Sorger, der ramte ham — Tabet af Hustruen og en Søn. 1894 blev han Æresdoktor i Filosofi, Videnskabernes Selskab sendte ham sin Guldmedalje, og flere udenlandske videnskabelige Selskaber optog ham som Medlem. Ogsaa Ordensdekorationer fik han, men mest glædede det ham vist at se, hvordan de unge Forskere paa hans Omraade slog Kreds om ham og regnede med ham, for derigennem kunde han jo ret føle, at hans Værk virkelig levede og havde gjort Gavn.

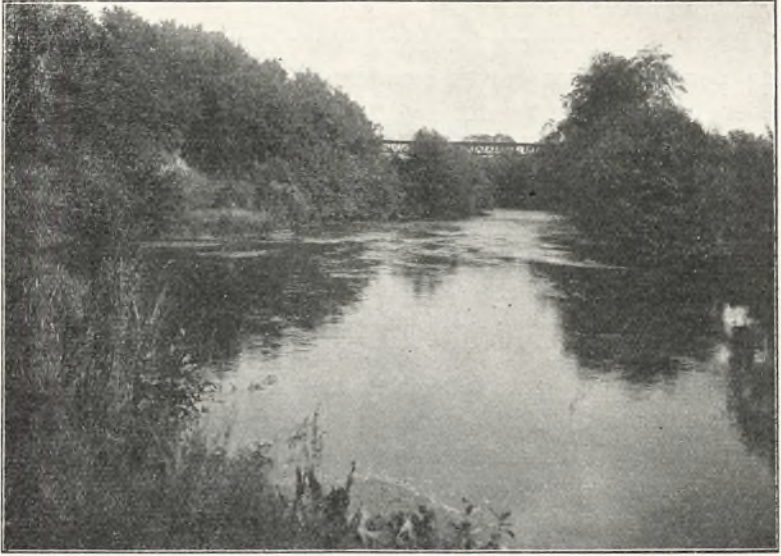
Hans rige Samlinger blev det første Grundlag for „Dansk Folkemindesamling“, som Det kgl. Bibliotek har givet Plads indenfor sine Mure; der havnede efter hans Død alle hans Haandskrifter og Optegnelser og tillige hans sjældne Samling af Bøger, hørende ind under Folkemindelitteraturen.

Inden han døde fik han Genforeningens store Oplevelse; de to sidste Gange, han talte i Kirken, var paa Afstemningsdagen den 10. Februar og paa Genforeningsdagen den 10. Juli 1920.

Hans Fader var blevet 92; selv blev han tre Maaneder over de 90 Aar, stille og fredeligt sov han hen den 8. Oktober 1921.

Axel Olrik har et Sted sagt om ham: „Han kan nu engang ikke skrive uden at give sin egen Sjæl.“ Han lagde hele sin Sjæl i sin Gerning, som Præst, som Forsker og Skribent tjente han det Folk, som havde hans Kærlighed, og han gjorde det for Guds Ansigt og i Lyset af hans Aand.

Holger Budde-Lund.

Aalejet før Omlægningen.

Vandfald i Aaen før Omlægningen.

Det gamle Aaleje nu.

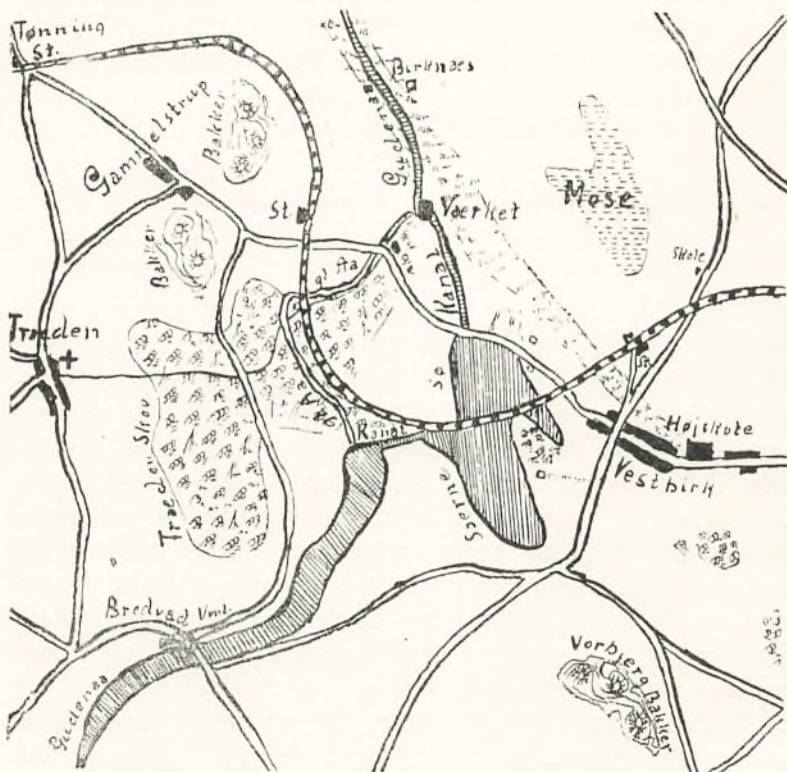
Det gamle og det nye.

— hvor så smukt ved Aftenstide
efter Dagens Dont
hores Gudnåens Brusen,
Træden-Skovens stærke Susen —
(Grønvald Nielsen).

Gudenå-Strækningen fra Bredvad Mølle og videre i nordlig Retning har sikkert i Århundreder været et yndet Sted af Egnens Folk, fordi denne Strækning ejer en ejendommelig Skønhed. Efter en Tid at have flydt lige ud gennem flade Enge får Åen, omtrent fra Bredvad Mølle, et stærkere Fald, og når denne Strækning tilmed er fyldt med Stenpartier, vil man forstå, at denne vandrige Å må skabe en Brusen, der kan virke velgørende på et modtageligt Menneskesind. Hvad der yderligere forherliger denne Strækning, er de store Bakker, der skyder sig frem tæt til Åens Bredder og tvinger denne til at bugte sig stærkt, og tilmed er Åens Løb kantet af en kraftig Trævækst således, at der er Steder, hvor Løvet lukker sig så tæt over Åen, at kun enkelte Solstråler formår at finde Vej igennem. Alt dette smelter sammen til en Natur, der danner en naturlig

Indgangsportal for Kirkegængere til Træden Kirke, og for Folk, der søger ud „efter Dagens Dont“ for at hvile og beriges af det, en sådan Natur kan give; men nu er Harmonien brudt, idet der nu savnes det væsentligste, nemlig Vandstrømmen.

Gamle Vestbirkelever, der kender den gamle, vandrige A, vil sikkert fyldes med Vemod, når de i Fremtiden vandrer ad de kendte, kære Stier langs Gudenåen og ser den hvilende Å med de enkelte stillestående Vandpytter, — måske går det sådan, at det, de nu ser, er i Samklang med det, de selv føler, når de vandrer der i Mindernes rige Verden, nemlig Følelsen af, at Tiden står stille, det er som om det var i Øjeblikket, man sad paa Skolebænken.

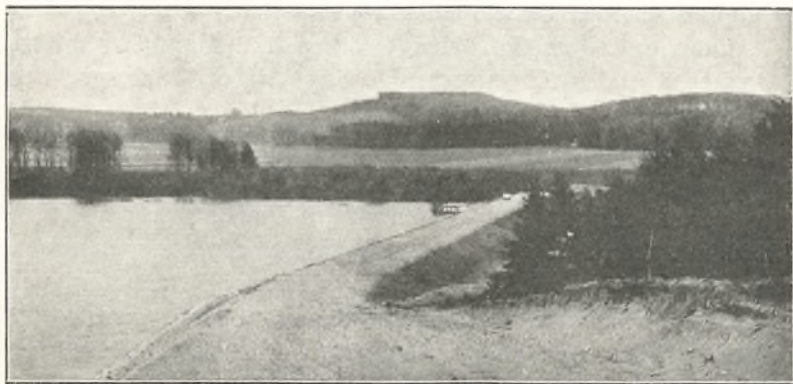

Kort over Vestbirk-Søerne.

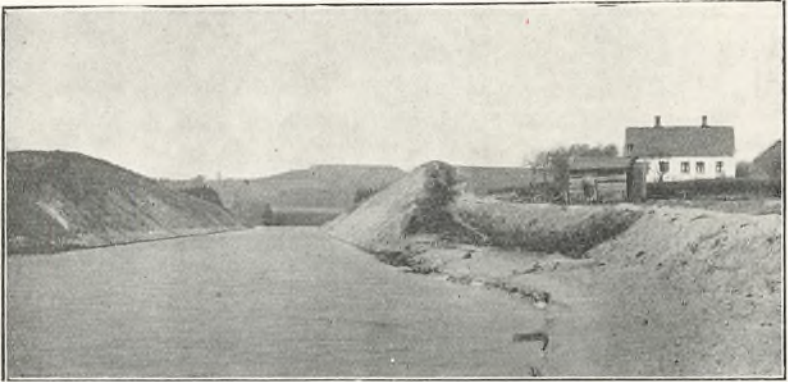

Bredningen ved Slusen.

Samtidig med, at man er fristet til at beklage Tabet af Heds Skønhed, når flittige Hænder opdyrker denne, så må man dog beundre disse mange Helte, der danner ny Jord til vort Land. Ligeså i dette Tilfælde; det er med Vemod, vi siger Farvel til det svundne; men samtidig må vi beundre det

Dæmningen og Slusen med Bakkerne og Træden Skov i Baggrunden.

Kanalen gennem den store Bakke.

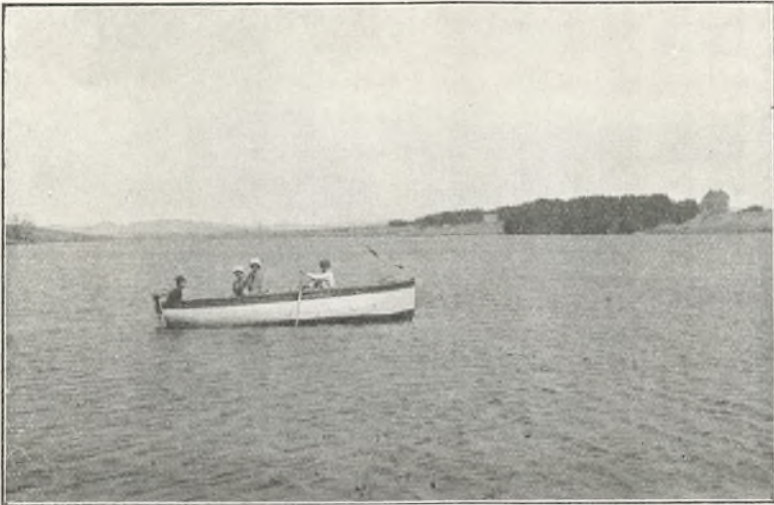
Menneskeværk, der er udført for at skabe det nye, hvorom her skal fortælles enkelte Ting.

De Fald, som vi her i Landet udnytter i vore Vandkraft-anlæg, foreligger i Almindelighed ikke fra Naturens Hånd samlet på et enkelt Sted, men de skabes kunstigt ved Opdæmning af den pågældende Å og Anlæg af en Kanal med mindre Fald end denne, og det er det således skabte Fald som udnyttes i Værkets Turbiner.

Det er denne Fremgangsmåde, der også er benyttet ved Anlægget af Vestbirk og Oplands Højspændingsværk. Dette Arbejde påbegyndtes i Juli Måned 1923 og stod færdig til at tages i Drift 2. December 1924.

At det er et anseligt Arbejde, de ca. 100 Mand har udført i denne Tid, det får man kun Indtryk af ved Selvsyn, her kan kun fremdrages enkelte Ting.

I Hovedkanalen (der leder Vandet fra den opdæmmede A og ind i Søerne) er der flyttet 75000 m³ Jord. I Tilløbskanalen (denne går fra Landevejen og til Værket) er der flyttet 35000 m³. Derudover er der selvfølgelig udført meget andet, både Dæmnings- og Støbearbejde. Den store Dæmning, der standser den gamle Å's århundredgamle Strøm, har kostet meget Arbejde. Ved denne Dæmning er der en Frisluse, der træder i Virksomhed, hvis Vandstanden bliver for høj. Opdæmningen af Åen har selvfølgelig bevirket, at denne er gået

Vestbirk Sø.

over sine Bredder og har dannet en smuk Sø, med Træden-Skoven som en malerisk Baggrund.

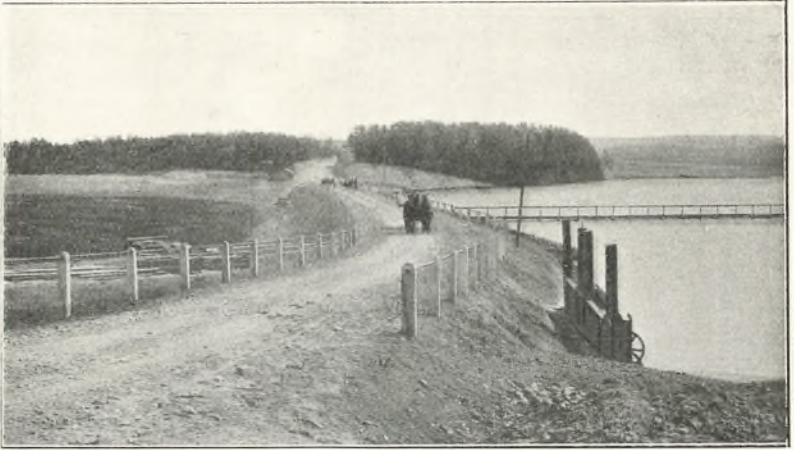
Selve Kraftstationen er omgivet af en herlig Natur, idet den er anlagt omtrent på det samme Sted, hvor den gamle Klædefabrik lå. De tilbageblevne Bygninger af Fabrikken er forøvrigt nu taget i Brug til Funktionærboliger.

Da Værkets Bestyrelse gør et godt Arbejde for at forskønne Pladsen dernede, kan man forvente, at det med Tiden vil blive et meget søgt Sted, hvad det forøvrigt allerede er, idet der er Søndage, hvor der kan holde ca. 25 Automobiles på en Gang.

Hele Anlægget har kostet ca. 2 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., men der er også mange om at betale det, da Værket giver Strøm til 52 Kommuner og staar som Reserve til Horsens By.

Til at give lidt Indtryk af Værkets Størrelse i Forhold til nogle af de øvrige Vandkraftanlæg, tjener følgende:

	H. K.	Faldh.	aarlige Produktion	
Tange-Værket	ca. 5400	8,5 m	ca. 8	Mill. K.W.T.
Vestbirk —	ca. 1800	10,0 m	ca. 2	Mill. K.W.T.
Harte —	ca. 1500	25,4 m	ca. 1,200,000	K W.T.
Bygholm—	ca. 400	6,0 m	ca. 400,000	K.W.T.

Dæmning om Afløbskanalen bygget paa det gamle Vejlegeme. Søen tilhøjre.

Det, der navnlig har forandret Vestbirk-Egnens Udseende, er naturligvis den nydannede Sø. Denne strækker sig over et Areal af 110 Tdr. Land. Horsens—Bryrupbanen deler Søen i tre Partier, de to store på hver Side af Banen, og en tredie, der er langt den mindste, og som strækker sig forbi Rasmus Knudsens Skov og derved danner Baggrund for den mest ideelle Festplads til vore Elevmøder.

Det er ganske interessant at vide, at det faktisk ikke er noget nyt med Sø ved Vestbirk, men noget gammelt, der kommer igen, idet det viser sig, at der har været Sø her på samme Sted i Peder Skrams († 1581) Tid, og den har hørt til „Urup“ i en lang Årrække. Det daværende Navn var „Ilsø“, og det vilde være naturligt, om man vilde genoptage dette Navn. Måske har så Søhelten Peder Skram sejlet på de samme Steder, hvor nuværende unge Søhelte og -heltinder pløjer det friske Vand i stille Sommeraftener. Og takket være Kristian Knudsens mange Robåde er der rig Lejlighed til at dyrke den ædle Rosport. Forøvrigt har Kr. Knudsen udført et ihærdigt Arbejde for at forskønne Søens Bredder, idet han har omdannet den lille Naaletræsplantage og sin Have til et smukt Anlæg med smagfulde Stensætninger.

Her udfoldes ligeledes et stort Badeliv i Årets varme Tid

der er Adgang både til Badehuse og Frstrand. Det var ønskeligt, at Elektriciteten måtte blive så billig engang, så der kunde laves et tempereret Badebassin til Årets kolde Tid.

Højspændingsværket, hvorigennem Aaen løber med 10-Meter Fald.

Med Hensyn til Badelivet om Sommeren er det en Ulempe at en Del af Søbunden er forhenværende Mose. Denne bevægelige Undergrund har dog medført noget mærkeligt, idet der pludselig i August Måned steg en lille, buskebegroet Ø op ude i Søen, og vi venter flere af den Slags Overraskelser.

Hvorvidt Tabs- og Vindingskontoen balancerer med Hensyn til den forandrede Natur, skal ikke her afgøres, man må først afvente den Tid, der skal til for at vænne sig til det nye. Her skal blot bemærkes, at den nye Sø frisker godt op i Landskabet. Søen her virker ikke melankolsk på Sindet, som en trang og begrænset Skovsø ofte gør; men den frisker op, fordi Vandet er i stadig Bevægelse videre frem mod sit fjerne Mål — og til nyt „Oplysnings“ Arbejde.

Ja, nu har Vestbirk-Eggen, denne bakkede og skovrige Egn, fået det, der gør den til en endnu mere udpræget smuk, dansk Egn, nemlig en Sø.

For mange Vestbirk-Elever vil Søen sikkert blive en kær Ven, tung at sige Farvel til og god at gense.

Holger Bidstrup.

En af Bygningerne ved den gamle Fabrik — nu Funktionærhøi.

CARL KOCH

En Hilsen fra Carl Koch.

Siden vi sidst sendte en Hilsen ud til gamle Elever paa denne Maade, er en af Højskolens og den grundtvigske Menigheds bedste Mænd gaaet bort. Han har ogsaa staaet denne Skole nær, og han var en af dem, min Kone og jeg skylder mest fra vor Askovtid. Derfor skal denne Mand, Valgmenighedspræst *Carl Koch*, Ubberup, ogsaa mindes her.

Han var en god dansk Mand, udsprungen af de gode Præsteslægter, der bærer Navnet Koch og Balslev, og i Familie med nogle af vore største fra gammel Tid, Hans Tavsen og Hans Adolf Brorson. Men han var ikke blot den gode danske Mand, han var ogsaa Menighedens Mand, en sjælden god og dygtig Præst. Naar saa dertil kommer, at han egentlig ogsaa var baade Digter og Videnskabsmand, saa forstaar man noget af, hvorfor han kunde komme til at betyde saa usigelig meget for os.

Carl Koch var ikke nogen dogmatisk Grundtvigianer, og han var ikke den glimrende og vækkende Taler, der straks greb alle, men han var den lødige Ordfører, der altid havde noget at bringe, og klart kunde han tale om de store og vanskelige Livsspørgsmaal. Fra den levende Natur, som han havde det dybeste Kendskab til, fandt han Billeder, som han saa med sjælden Finhed kunde bruge i sin Tale om Menneskeliv og Kristendom.

Det er vel disse samme Ting, der gør, at hele Rækken af hans opbyggelige Bøger altid er saa gode for os at gaa til i en Andagtsstund, eller naar vi søger Klaring over vanskelige Spørgsmaal. Og man forstaar, at han var Manden til at skrive om Jesu Lignelser og Billedsprog. Han tænkte ikke paa, hvor mange forskellige Ting, der nu kunde lægges ind

i denne eller hin Lignelse, men han spurgte om, hvad Jesus vilde fortælle med hver enkelt Lignelse, han søgte og fandt Grundtanken i de mange dejlige Billeder, Kristus har brugt i sine Taler.

Jeg glemmer saaledes aldrig en Aften i Askov, da vi havde Carl Koch med i en Kreds af Elever, der samledes om kristelige Spørgsmaal. Det var Lignelsen om den tabte Søn, han da drog frem for os. Han satte os først ind i alle de Forhold, der er Baggrunden for saadan en Lignelse, saa de enkelte Personer kom til at staa for os, som om det var levende Mennesker, vi længe havde kendt. Og da de enkelte Skikkelser først stod levende for os, især den tabte Søn og hans Far, saa fik vi at vide, at som denne gode Far tager mod den Søn, der var bleven borte for ham, saadan staar Gud altid rede til at tage mod os, naar vi er bleven borte, men søger tilbage til ham, for som en virkelig Fars og Mors Kærlighed til Børnene aldrig slipper op, saadan er vi som Guds Børn altid inde i hans uendelige Kærlighed.

Mod Slutningen af Carl Kochs Levetid fik vi igen et personligt Møde med ham. Det var, efter at han havde overstaaet sin svære Sygdom, og altsaa lige havde haft et stærkt Møde med Døden, saa han tænkte meget paa, at han maaske snart skulde gaa bort, ligesom saa mange andre af de ældre i den grundtvigske Lejr, og hvem skulde saa fortsætte.

Det var i August 1924, da „Studenterkredsen“ holdt Sommermøde her paa Højskolen, at Carl Koch kom for at tale en af de sidste Mødedage. Før han skulde op, sad vi lidt i Dagligstuen, og han spurgte mig, om jeg havde Indtryk af, at der mellem de grundtvigske Studenter var nogle, der kunde fortsætte Arbejdet.

To Gange senere traf jeg ham, og begge Gange kom han tilbage til dette Spørgsmaal. Det var endda i Anledning af noget helt andet, at vi mødtes. Den ene Gang var ca. 14 Dage efter Studentermødet paa en Sejltur oppe paa Mælaren ved Stockholm, hvor Pastor Koch var sammen med sin Familie for at fejre Sønnen Lauge Kochs Bryllup. Men nævnte Spørgsmaal laa ham saa stærkt paa Sinde, saa det ogsaa maatte frem paa denne smukke Sejltur. Sidste Gang, jeg mødte ham,

var ved et Møde i København i „Udvalget for Udby Præstegaards Bevarelse“ i September samme Aar. Ogsaa der bragte han Spørgsmaalet paa Tale overfor mig.

Og det var ikke mere end en Maanedes Tid før hans Død, at min Kone kom til at rejse sammen med ham her over til Jylland, og da kom han atter tilbage til Spørgsmaalet, noget bekymret. Men da min Kone saa sagde noget om, at hun da virkelig havde Indtryk af, at der blandt de grundtvigske Studenter var mange gode Folk, og at vi ogsaa ved Studentermødet, hvor Gækken jo ellers slaas løs, og hvor det maaske somme Tider gaar lovlige lystigt til, fik stærke Indtryk af dyb Alvor, saa sagde Carl Koch, idet han ligefrem blev saa glad: „Naa, tror De virkelig! Ja, hvad mon de ældre tænkte om os, da vi var unge?“

Vi tænkte ikke den Gang paa, at han selv saa snart efter skulde nedlægge Staven, at en af den grundtvigske Bevægelses bedste Mænd saa hurtig skulde gaa bort. Men da jeg hørte om hans Død, lød det atter i mine Øren: „Er der nogen, der kan fortsætte?“

Det er denne Hilsen og dette Spørgsmaal, som nok blev rettet til os privat, men som jeg føler det som min Pligt at lade gaa videre, og da ogsaa til alle jer, vore gamle Elever, som er med til at bære det grundtvigske Livssyn ind i Fremtiden.

Det er maaske ikke tilfældigt, at det er i dette Aar, 100 Aaret efter at Grundtvig udsendte „Kirkens Genmæle“, at vi stilles overfor dette Spørgsmaal. Og det var i Forbindelse hermed, at Grundtvig nogle Aar efter, 1830, spurgte: „Skal den lutherske Reformation virkelig fortsættes?“

Siden har han og hans Lærlinge, Slægt efter Slægt, ofret sig for det, Gud har givet os ved Grundtvig. Og nu staar det til os, den nye Slægt, om vi vil fortsætte i det, om vi vil være tro mod den store Arv i vort Liv og vort Arbejde.

Det var noget af dette, der laa Carl Koch stærkest paa Sinde i hans sidste Dage. Endnu hører jeg hans stille og venlige, men stærke og inderlige: „Hvem skal fortsætte?“

Kristen Nørgaard.

„Guds kære Børn vi blev paany.“

Der er vist ikke nogen Tid paa Aaret, hvor Barndoms-
minderne kommer mere levende frem i Sindene end
ind under Jul. Og mange ser med Længsel og maaske et
lille Suk tilbage til disse „Barnelivets favre Dage,“ da Glæ-
den og Trygheden kom saa let. Fars og Mors Kærlighed
strømmede én i Møde, og fra Morgen til Aften gjorde man
kun dette ene: tog imod med Sjæl og Krop. Da kunde Hjer-
tet svulme af Glæde blot ved at se et tændt Juletræ med Gaver
mellem Grenene, og man følte Juleenglene om sig alle Vegne.
„Engle dale ned i Skjul,“ sang vi, og det indre Barneøjje saa
Englene sætte sig under Juletræets Grene nede paa det hvide
Sand, som Juletræet stod plantet i, netop dernede kunde de
sidde skjult, saa der maatte de sidde. „Engle svæve i dets
Grene, kvæde sødt med Stemmer rene, Barn er født i Betle-
hem.“ Ja, man hørte Englenes Sang om Jesusbarnet, der
var Guds Søn og vilde være vor Bror, det var en Virkelig-
hed saa sikker som noget. I Juletræets Top straaledede Jule-
stjernen, akkurat som Mor havde fortalt, den gjorde den første
Juleaften. Ja, man syntes, det var noget, der skete nu lige
denne Aften, det var ikke noget, der hørte Fortiden til. Det
var en herlig Tid. Og dog var Barndomstiden ikke sorgløs.
En beskadiget Julegave eller et Julegilde, der ikke rigtig
kunde komme i Orden, kunde godt faa Graaden til at klemme
i Halsen, og Øjnene kunde blive vaade; men det varede kun
kort. Mors Haand havde en forunderlig Evne til at tørre
Øjnene, saa Ulykkefølelsen svandt bort. Det var en velsignet
Tid. Mangen voksen længes vist efter og arbejder paa at
faa sig selv ind i denne barnlige Juleglæde, der kunde

glemme alt og danse til Englenes Sang omkring Juletræet. Det kan ogsaa lykkes til en vis Grad, dertil hjælper os Børnenes Glæde, Hjemmenes Hygge, Juleklokkernes Kimen og alt det, der gøres for at frembringe Julestemning. „Vi lege som Børn og, naar Klokkerne kimer, vi glemmer vort eget, om end kun for Timer.“ Men disse Timer med den barnlige Glæde bliver vist ofte saa flygtige og korte. Juleenglene er ikke helt saa nærværende, Julegaverne og Gilderne kan ikke rigtig fylde og fryde Sindet. Kredsen omkring Juletræet er ikke helt den samme, der er tomme Pladser, man maa maaske savne Fars store, kærlige Haand eller Mors milde Øjne. Der er et tomt Rum inderst inde, som stadig melder sig og forstyrrer Juleglæden. Man opdager, at „Barndommen flygted som Fuglen, der rejste mod Syd.“

„Barnemindet rækker langt.“ Det er sandt; men det forslaar ikke; hvis der ikke ud af Mindet fødes nyt Haab, vækker det kun Savn og Længsel efter det, der er forbi. — Vi maa blive Børn paa en ny Maade. Et Barn kan leve af Modermælken en Tid, men det kan ikke blive ved med det, der kommer en Tid, da det maa have en mere selvstændig Næring. Saadan er det ogsaa i det indre Liv. Vor Barndoms Gud maa blive vor Ungdoms Frelser, om vi som voksne skal finde Fylde og Fred i Juleglæden, og da vil vi ogsaa forstaa, at det er endnu rigere; thi „Guds Fred er mer end Englevagt.“ At være Barn hos Far og Mor er herligt, det er det, man aldrig faar takket nok for. Det er saa stort, at intet som det kan være Billede paa Guds Kærlighed til os. Men Barn hos Gud er usigelig mange Gange rigere, for i det rummes alt. Minderne kan blive bevarede og gjort frugtbare. Fremtidens Længsler kan blive rensed og retledet, hvis vi i Tro bærer det ind til Gud akkurat som Børn, der kommer med alt til Mor.

Det kunde vel undertiden knibe at faa talt ud til Far og Mor, naar man havde gjort noget galt. Det er endnu sværere at faa alt lagt frem for Gud; men lykkes det af Guds Naade, vil vi faa Mod og Tro til at komme til ham Gang paa Gang, for vi opdager en Kærlighed og Kraft, som vi slet ikke kan

fatte. Vi føler kun, at vi trænger til den, vi kan slet ikke nøjes med noget ringere, hvis Julebudet skal blive mere end en køn Stemning for os, og vort Ungdomsliv komme til at eje en Glæde, der ikke inderst inde knuges af Tomhed.

»Din Fred, o Gud, som overgaar
alt det, som Sind og Sans formaar,
vort Hjerte saa bevare
i Jesus Kristus. at vi maa
den rette Juleglæde faa,
der aldrig skal bortfare.«

Maren Andersen.

Brev fra Holger Bennike.

Grand View College
Des Moines, Iowa
U. S. A.

Oktober 1925.

Kære Vestbirk Venner!

Jeg er meget glad ved her i Aarskriftet at faa Lejlighed til at sende en Hilsen til de mange, som jeg kom til at kende og holde af, mens jeg færdedes paa Vestbirk Højskole. For naar man er saa langt borte fra Hjemmet, som jeg er nu, bliver man nøjeregnende med de Baand, der knytter Forbindelsen med de hjemlige Forhold, saadan at hvad der ellers kan synes mindre betydeligt, nu faar stor Værdi. Jeg sender jer derfor alle min Hilsen og takker for Mindet om mange gode Stunder i de sidste tre Aar.

Men saa kunde jeg ogsaa have Lyst til at fortælle noget om mine Indtryk paa Rejsen hertil, og der kunde være meget, som var værd at mindes; men jeg vil holde mig til en enkelt Oplevelse, den, som for mig er kommet til at staa som den uforglemmeligste af dem alle.

Det var den 15. August, at jeg saa Jyllands Klitter synke i Havet for sidste Gang i lange Tider; den næste Aften var jeg i London, tre Dage senere paa Atlanterhavet, og den 25. om Aftenen saa vi fra Skibet New Yorks mange Tusinde Lys blinke os i Møde. Men først næste Dag kunde vi komme ind til Kajen, for „Olympic“ er en Damper paa over 46,000 Tons, der ikke saadan lader sig manøvrere i Mørke. Da vi saa næste Morgen laa der, var det kun faa Meter, som adskilte os fra det store Fastland; men de skulde blive drøje nok at faa Bugt med.

Passagererne paa første og anden Klasse samt alle amerikanske Borgere slap forholdsvis hurtigt i Land; men til os tredie Klasses Emigranter havde Myndighederne en særlig

Overraskelse i Baghaanden. Skønt nogen Overraskelse var det vel egentlig ikke, for de sidste Dage paa Atlanterhavet havde vi ikke talt om stort andet end Muligheden for at komme til Ellis Island eller ikke. Vi vidste jo nok, at U. S. A. havde en saadan „Forgaard“ til Modtagelse af de mange Udvandrere, der fra Europa søger ind i „Onkel Sam“s Land. Men vi havde ogsaa hørt saa mange gunstige Rygter, at vi til sidst troede, vi skulde slippe for at komme der. Derfor var vi temmelig skuffede, da vi fra den store Damper blev ført tværs over Kajen om Bord paa en lille, der førte os lige ud til den berygtede — og frygtede Ø.

Lige straks saa det nu ikke saa galt ud. Solen skinnede saa fornøjet, og de store, slotslignende Bygninger paa Ellis Island saa' saa tiltalende ud, at man daarligt kunde tænke sig dem indeholde noget ubehageligt. Desuden var vi ikke ret mange, saa der kunde ikke blive den Trængsel, som der var i gamle Dage, naar flere Tusind Mennesker paa een Dag skulde igennem der. Dengang havde de faaet lavet nogle store Bure, et til hver Nation, og vi kom ogsaa igennem dem; men det var ikke slemt, for vi var som sagt ikke ret mange. Men derpaa begyndte et Slags „Førhindringsløb“. Først skulde vi til Lægen, og han stoppede en Del; saa var der flere Pulte, som vi maatte passere og der svare paa en Mængde Spørgsmaal, som Mændene bag dem stillede os: „Hvorfra, hvorhen, hvorfor?“ o. s. v. Men det voldte mig ingen Vanskelighed, saa da jeg omsider endte paa første Sal i en stor Hal med 2—300 Mennesker, anede jeg ikke det mindste Uraad lige straks. Jeg havde jo en god Samvittighed og Papirerne var i Orden, saa vidt jeg vidste.

En temmelig sur Dame tog imod mig, fæstede en rød Lap Papir paa Jakkeopslaget og bad mig anbringe Bagagen i det dertil bestemte Stativ. Jeg gjorde saaledes, tog Plads paa en Bænk og saa mig om.

For Enden af Salen var en stor Tribune og paa den en Talerstol, og saa slog det ned i mig: „Maaske vi skal have et lille Foredrag om vore amerikanske Borgerpligter, før vi faar Lov at gaa til New York!“ Men saa lagde jeg Mærke

til, at de fleste af de tilstedeværende var mig helt ukendte, og mange af dem færdedes saa husvant, som om de boede der. Da fik jeg bange Anelser, henvendte mig til den sure Dame og indledte følgende Samtale:

Jeg: „Vær saa god at sige mig, hvad vi venter paa.“

Hun: „Det ved jeg ikke.“

Jeg: „Er vi da ikke færdige endnu?“

Hun: „Jo, det tænker jeg — for i Dag i hvert Fald.“

Jeg: „Ja, men hvor længe skal vi da være her?“

Hun: „Til i Morgen — mindst.“

Jeg: „Kan De da ikke sige mig, hvorfor jeg skal vente her, er der noget galt?“

Hun, gnaven: „Nej, men jeg ved, at De er her, og at De bliver her, til De slipper ud.“

Mere Besked var det mig ikke muligt at faa; men nu forstod jeg, at jeg simpelt hen var i Fængsel — paa ubestemt Tid, og saa tog Tankerne fat. Hvorfor i Alverden er jeg her? Hvor længe skal jeg blive her? Hvordan kommer jeg ud? Hvordan faar jeg Forbindelse med dem, der venter mig ude i Byen? Mon det skulde gaa saa galt, at de sender mig hjem igen uden at sige af hvad Grund? Og hvordan faar jeg Tiden til at gaa, til Afgørelsen falder? Hvert Sekund syntes mig allerede som en Evighed, og Tankerne løb løbsk i Hovedet, saa jeg forgæves prøvede at læse. Hall'en syntes mig paa en Gang helt skummel, men gennem Vinduerne kunde man se Solen skinne ned over Skyskraberne derovre i „det forjættede Land“ og de travle Skibe paa Hudsonfloden. Jeg tror, jeg i den Stund oplevede lidt af de Kvaler, som de Stakler maa have lidt, der i sin Tid blev puttet i Bastillen uden Lov og Dom og uden at vide hvorfor eller hvor længe. Mit Humør var meget sort.

Da saa jeg til min store Glæde en god Bekendt træde ind ad Døren, en Russer, som jeg havde delt Kahyt med paa Skibet. Han havde engang været Ritmester i Zarens Hær og ejede en Millionformue; men den tog Bolschevikkerne og jog ham selv i Landflygtighed. Nu har han taget fast Ophold i Danmark og var paa Forretningsrejse til Amerika.

Da jeg nu saa, at ogsaa han var blevet holdt tilbage, maatte jeg naturligvis sørge paa hans Vegne; men jeg glædede mig paa mine egne, for nu var vi to om at fordrive Tiden og de sørgelige Tanker. Han vidste lige saa lidt som jeg eller nogen af alle de andre, hvad der var galt. Derimod var Luften fuld af Rygter om Folk, der havde været der i Uger, ja Maaneder, før de kom ud.

Vi følte os ganske som Fanger og blev ogsaa behandlet som saadanne. Til Maaltiderne førtes vi ned i Spisesalen under streng Bevogtning gennem Gange med Gitter for Vinduerne, og Kl. 7 blev vi jaget i Seng; men det var altid noget, at vi fik en Seng, det fik de ikke altid i gamle Dage, siges der. Kvinderne fik een stor Sovesal og Mændene en anden, hvor der var 75 toetages Senge, som altsaa ialt kunde rumme 150 Personer. Vi var kun 100 omtrent; men det var rigeligt nok, thi mellem saa mange er der altid nogle urolige Hoveder, der ødelægger Nattesøvnen for de andre.

Kl. 6 næste Morgen blev vi vækket ved, at Lyset blev tændt, og en Fangevogter gik Salen rundt og larmede paa Væggene med et Apparat, der lignede en stor Fluesmækker. Var der nogen, der sov fra det, saa ruskede han i Sengene, til de vaagnede; op skulde vi. Præcis Kl. 6 $\frac{1}{2}$ aabnedes Døren og vi førtes ind i „Dagligstuen“, hvor der var stor Gensynsglæde mellem Mænd og Hustruer, Forældre og Børn. Da vi havde spist, havde vi „Gaardtur“ som alle ordentlige Fanger. Mellem 8 og 9 skulde vi nemlig ned paa den grønne Plads udenfor Slottet og derfra havde vi god Udsigt til New York og — Frihedsstatuen i Indsejlingen til Havnen. Den virkede næsten som en Haan.

Medens vi var nede, blev de første kaldt ind af dem, der skulde for Retten den Dag; thi det var for Retten, vi skulde, for at den kunde afgøre, hvorvidt vi burde slippes igennem eller ej. Der var stor Sammenstimlen, medens Op-raabet stod paa, for at høre, hvem der var de lykkelige, og jeg forstod snart, at det var ret tilfældigt, hvornaar man blev kaldt ind. Havde man Fortalere bag Kulisserne, kunde man snart komme der, men havde man ingen, kunde man faa

Lov at vente. Jeg var meget spændt nu, for to Breve havde jeg skrevet til New York, men intet hørt til Svar, og hvem vidste, hvad man derovre kunde udrette.

Dagen sneglede sig hen; men lidt over Kl. 2 kom der Bud efter baade Russeren og mig. „Tag Bagagen og følg med“, lød Ordren, og den var jo lovende. Snart var vi i Retslokalet, et meget dystert Rum med fire nøgne Vægge, et Par Bænke til „Fangerne“, en Skranke og bag denne to strenge Dommere med tilhørende Skrivere. Der var nogle, som skulde behandles før os, og Russeren kom før mig med det Resultat, at Klokken blev 4, før det blev min Tur. Saa kom der et Bud og bad mig følge med ham. Hvad skulde nu det betyde? Havde de bestemt sig til at lade mig gaa uden Forhør? Jeg var lige ved at tro det og saa ikke, hvor vi færdedes, før jeg pludselig igen var i den store Sal, som jeg to Timer før saa glad havde forladt, og den samme sure Fangevogterske, som modtog mig Dagen før, fæstede atter den røde Lap Papir paa mig og saa samtidig saa inderlig lige glad ud, skønt hun vidste, det betød endnu en Nats Fangenskab i Uvished for mig. Og den Nat vilde blive værre end den første, anede jeg. Russeren var kommet ind i en anden Afdeling for at vente paa Appel til Regeringen i Washington, saa hans Selskab havde jeg ikke mere. Intet havde jeg hørt udefra, Dagens Begivenheder kunde jeg for længe siden udenad, saa hvad skulde Tiden nu gaa med? Jeg begyndte at tælle Etagerne i Skyskraberne, derpaa Vinduerne, saa Stenene i Gulvet og Loftet i den Sal, hvor jeg var, men det var ikke interessant ret længe. Da slog det ned i mig — Violinen! Den havde jeg rent glemt, men nu varede det ikke længe, før den ene danske Melodi efter den anden klang hen over Hovederne paa de 12—14 andre Nationer, der var repræsenteret paa Stedet. Der var ingen, som kendte dem, men saa gled jeg over i: „Hjem, Hjem, mit kære Hjem“; den er alle Englændere vokset op med, og at den var kendt og gjorde Indtryk netop i den Stund, saa jeg paa flere vaade Øjne.

Dagen fik jo saa omsider Ende, Natten med, og en ny

Dag oprandt og efter endt Gaardtur kom jeg endelig for Retten; men en norsk Dame og to Negere skulde behandles først. Det gik meget højtideligt til, thi Forhøret begyndte med, at Dommeren afkrævede Ed paa, at man vilde tale Sandhed, og saa skulde man sværge med oprakt Haand.

Den norske Dame fik snart Lov til at gaa, og saa kom Turen til Negrene; men de var nu baade til at le og græde over. „Tom Brown“, som den ene hed, og hans Kammerat var fuldblods, blankpolerede Afrikanere og kunde ikke meget Engelsk. Da Dommeren spurgte Tom, om han vilde sige Sandheden, svarede han et tydeligt: Nej! Han forstod naturligvis ikke Spørgsmaalet, men mente vel, at han nu var naaet til et Sted, hvor der skulde svares saadan. Ingen af Negrene kunde læse eller skrive, de havde ingen Pas eller Papirer af nogen Slags, men sagde, at de var arbejdsløse og havde Familie i Afrika. De var kommet som „blinde Passengerer“ til New York paa en Dampner, der havde været syv Dage i rum Sø, før de kom frem af Lasten, drevet af Sult, vel sagtens. „I bliver sendt hjem med første Skib“, var Dommerens Afgørelse, og der sad de saa med store sørgmodige Øjne ved Tanken om den Arbejdsløshed, som de vidste, de vilde gaa tilbage til — i det rige, frodige Afrika. Det er nok ogsaa noget, Civilisationen fører med sig.

Saa kom Turen endelig til mig. Spørgsmaalene haglede ned over mig; men jeg bed fra mig det bedste, jeg havde lært, og til sidst faldt Afgørelsen: „De kan gaa til New York!“ Men at Dommen var forudbestemt, fik jeg straks efter at vide. Thi da jeg vendte mig om, blev jeg modtaget af den danske Sømandsmissionær i Brooklyn, som paa Vejen over Floden fortalte mig, hvordan han og Præsten i Brooklyn havde maset i to Dage for at faa mig ud. Havde de ikke været, var jeg i hvert Fald som alle andre Udvandrere blevet sendt lige til mit Bestemmelsessted og havde ikke faaet alt det at se paa Vejen, som jeg nu fik. Det var dejligt at blive en fri Mand igen, og nu, da jeg virkelig har været i en Slags Fængsel, og ved, hvad det er at være ufri, nu ved jeg ogsaa mere end før, hvad Friheden er værd.

Det var den 28., jeg slap ud, og den 4. September var jeg her efter Besøg i New York, Niagara og Chicago, og her bliver jeg indtil videre. Men naar Juleklokkerne ringer, saa vil mange af mine Tanker søge hjem til Danmark og bære Hilsener de Tusinde Mil over Land og Hav ogsaa til jer — Venner fra Vestbirk.

Glædelig Jul!

Holger Bennike.

Unge Danske i Finland.

I.

Min Rejse til Finland.

Som Eleverne fra Vinteren 1924—25 vil huske, var der flere af os, som gennem Højskolen fik Arbejde ved Sukkerroedyrkningen i Finland i den Tid, da Roerne skulde tyndes og luges; og som een af dem, der var deroppe, skal jeg fortælle lidt om det, vi har hørt og set:

Vi fik Bud om, at vi den 16. Maj skulde rejse fra København med det finske Dampskib „Astræa“, og Kl. ca. 9 om Formiddagen begyndte vi at samles nede ved Frihavnen, hvor Dampskibet laa; det varede ikke længe, inden vi var en halv Snes Vestbirkere, der havde fundet hinanden, og da Kl. var 12, og vi skulde sejle, manglede der kun een af de 20 fra Vestbirk Højskole. Der var godt Humør over hele Linien; vi var glade ved at komme sammen igen og opfriske de gamle Minder fra Højskolen, og ligeledes tale sammen om det nye, vi skulde opleve ude i det fremmede.

Vestbirkere ombord paa »Astræa«.

Helsingfors set fra Observatoriehjæret.

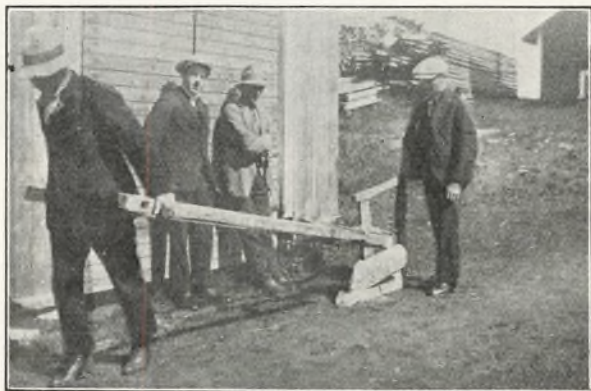
Kl. 12 præcis sejlede vi; langsomt begyndte Skibet at glide ud efter, og da vi var kommen klar af Molen og satte Kursen ud af Havnen, istemmede alle vi 60 Danske, der var med dette Skib: „Der er et yndigt Land.“ Der blev en egen Stillehed ombord, da Sangen sluttede; alle stod vi og saa ind mod Byen, der nu langsomt forsvandt bag os. Jeg tror, vi alle var en Smule mere beklemt ved Afrejsen, end vi for hinanden vilde være ved.

Næppe var vi begyndt at sejle, før vi fik at vide, vi skulde ned at spise eller „æta“, som det nu paa Svensk blev kaldt; det finske forstod vi jo slet ikke. Vi spiste nede i Lasten ved nogle lange Træborde; Anretningen var vel en Smule spartansk efter danske Forhold at dømme, men ellers iøvrigt god nok; her stiftede vi første Gang Bekendtskab med Knækbrødet, som de, der har været i Sverige, vil kende; et underligt stenhaardt Brød, der er umuligt at tygge for danske Tænder, men som Finnerne spiser, som vi spiser Rugbrød.

Rejsen forløb udmærket, vi havde fint Vejr hele Tiden, saa vi mærkede ikke noget til Søsyge; bestemt to Dage efter Afrejsen fra København var vi i Helsingfors, hvor vi straks, efter at vort Pas var bleven stemplet af Politiet, kom i Land;

dog maatte vi ikke gaa ind i Byen, da vi først skulde bade og have vort Tøj desinficeret paa Epidemisygehuset, for ikke at paaføre Landet Smitte af Mund- og Klovsyge, som jo var meget stærkt udbredt herhjemme.

To Dage efter Ankomsten til Helsingfors fik vi vore Pladser anviste, og Rejsen til disse fandt Sted; vi var 7 Vestbirkere, der kom sammen paa en Egn, saa vi kunde komme sammen om Søndagen; vi var over 300 km. Nordvest for Helsingfors, hvor Sproget udelukkende var Finsk, saa vi slet

Finsk Plov.

ikke kunde tale med nogen, hverken med Husbonden eller nogen af Folkene. Vi blev godt modtaget ved Ankomsten til vore Pladser, blev behandlet som Gæster og set op til af dem alle; kun var det jo kedeligt, at vi slet ikke kunde tale med nogen; thi det var yderst sjældent at træffe nogen, der kunde tale Svensk.

Jorden i sig selv var god, det var svær Lerjord paa den Egn, hvor jeg var; men Landbrugsarbejdet stod en Del tilbage for det danske; det var saaledes meget sjældent at se en jævn Mark, der ikke var gennemkrydset af Grøfter. Dræning var kun brugt faa Steder. Landbrugsredskaberne var ogsaa lidt primitive, vi saa flere Steder baade Træharve og Træplove; disse sidste var lavet af et stort, krumt Stykke Fyrretræ, hvis nederste Spids, der skulde holde Ploven i Jor-

den, var beslaaet med en tyk, trekantet Jernplade. Det var ogsaa sjældent at se en firehjulet Vogn med to Heste for, det var næsten altid tohjulede Vogne med Enspand; om det saa var Mælkevognene, saa var det ogsaa kun tohjulede Vogne; saadan en lille finsk Hest, der i Bygning og Størrelse meget ligner de norske Ponyer, maatte ofte trække baade 10 ja 15 store Mælkespande paa disse tohjulede Vogne, og der var som Regel langt til Mejerierne.

Sukkerroemarken var godt behandlet og næsten fri for Ukrudt, kun burde den have været behandlet bedre med en svær Tromle, da den var ualmindelig knoldet, saa Spirebetingelserne for Roerne var meget ugunstige, hvilket da ogsaa resulterede i, at der blev store Huller i Plantebestanden.

Skønt Finnerne har sat meget ind paa at fremme Sukkerroedyrkningen, bl. a. ved at faa Danske derop, der var kendt med Pasning af Roer, har de dog kun sjældent opnaaet saa gode Resultater, som kunde ønskes; thi Naturen i sig selv stiller ofte saa store Vanskeligheder, at de ikke kan overvindes; saaledes blev den Roemark, jeg passede, angrebet af Biller, der aad alle Roerne op i det halve af det tilsaade Areal.

Kvægavlen var heller ikke saa langt fremme i Finland som herhjemme, dog kunde der forekomme Undtagelser; saaledes havde de paa den Gaard, hvor jeg var, en meget god Kvægbesætning, for hvilken der forelaa fuldstændig Kontrol baade med Hensyn til Ydelse og Afstamning. Saavel Køer som Ungkvæg gik ude det meste af Sommeren i store Indhegninger, hvor der var bygget Træskure til dem til Ly mod Storm og Regn.

Kostalden paa „Aunala“, Gaarden, hvorpaa jeg var, var en af de bedste Bygninger, jeg saa deroppe. I Modsætning til de andre Huse, der var af Træ, var denne bygget af Sten, og fuldstændigt moderne indrettet; den var 60 Alen lang og 20 Alen dyb, og der var en 4 Alen høj Trætrempe oven paa Muren. Loftspladsen var da ogsaa saa stor, at man kunde køre og vende deroppe med Hest og Vogn, hvilket ogsaa brugtes, naar Hø- og Grøntfoder blev kørt ind.

Imatrafaldet.

Finlands Natur afviger naturligvis meget fra vor; de mange Elve, der bruser afsted mellem Klipperne, medførende en Mængde Drivtømmer, der er fældet i Skovene om Vinteren, giver Landet et meget mere storladent Præg, end vore danske Aaer, der langsomt smyer sig afsted mellem lune Bøgeskove. Bøgetræet findes ikke i Finland, og Egen kun, hvor den er plantet af Mennesker, saasom i Haver og Læbælter; de mest almindelige Træer er Birk, Gran og Fyr. Birken kan helt godt erstatte Bøgen, hvad Skønhed angaar; de lyse, hvidstammede Birke er meget smukke i Foraarstiden og For-sommeren, mens Løvet er saa sart og spædt og hænger ned over Kronerne som Slør, og de passer saa udmærket ind i den finske Natur med Elvene og de lave Klipper.

Da Arbejdet med Sukkerroerne var tilendebragt, arrangerede Sukkerfabrikken en fælles Tredages Turistrejse rundt i Finland for os Danske. Vi var ovre i Østfinland og saa Byen Viborg med dens store, smukke Anlæg, dens mange militære Etablissementer og krigsmæssige Anlæg, hvilke sidste er Mindelser fra Finlands ufrivillige Samhørighed med Rusland i mere end et Aarhundrede. Fra Viborg gik Rejsen videre til Imatra, Finlands største Vandfald, der med sine

uhyre Vandmasser styrter ned gennem en Slugt i Klipperne, hvor der dannes flere større og mindre Fald. Det var interessant at være Tilskuer til dette Naturskuespil, vi her havde for os; længe før vi kom ned til Elven, kunde vi høre den dybe, stærke Brusen fra Fossen, og vi forstod, at det ikke var nogen lille Aa, der kunde fremkalde denne Larm. Det Syn, der mødte os, da vi endelig naaede derved, kunde ogsaa nok faa en Fremmed til at standse; i en Strækning paa ca. $\frac{1}{2}$ km var Vandet i det frygteligste Oprør; det røg fra Skumtoppene, saa der laa en stor, graa Taage hen over Faldet. Vandet var brandgult og ligesom knust, naar det kom styrrende ned over Skærene. De store Tømmerstokke, der kom drivende nedad Elven, blev kastet omkring som Tændstikker, naar de kom ud i denne sydende og larmende Heksekedel.

For Tiden arbejdes der paa at bygge et stort Elektricitetsværk ved Imatra, hvorved de mange Tusinde Hestekræfter, der her udfoldes, kan komme til praktisk Nytte; økonomisk set vil det naturligvis være en stor Fordel for Finland at faa disse mægtige Naturkræfter spændt i Selen; men den Dag da Elektricitetsværket kommer i Gang, da er en af den finske Naturs største Seværdigheder borte for bestandig.

Fra Imatra rejste vi til Helsingfors, hvor vi var i 2 Dage, inden Hjemrejsen skulde gaa for sig. Helsingfors er en livlig Handelsby med en svær Sporvogns- og Biltrafik og ligner iøvrigt en anden Storby.

Vi saa Byen og var blandt andet inde paa et Museum, hvor der fandtes en hel Afdeling for Runeberg alene; vi saa Billeder af de fleste Skikkelser fra „Fænrik Ståls Sägner“: Døbeln, Sandels, Sven Dufva, Soldatgossen, Nr. 15 Stolt o. s. v.

Jeg var glad ved at komme op og se de Steder og Egne, som Runeberg har skrevet om i sine Digte, saasom Tavastehus, Savolaks, Bjørneborg og flere andre kendte Steder fra „Fænrik Ståls Sägner“; og jeg var glad ved at lære det Folk at kende, som Runeberg har skildret som det karakterfaste, viljestærke Folk, der aldrig ænsede Faren paa Kampens Dag, naar det gjaldt Fædreland og Frihed; og det skal siges til Finnernes Ros, at deres Nationalfølelse staar lige saa højt i

Dag, som den gjorde, da Runeberg skrev sin udødelige Digtkreds.

Den 27. Juni rejste vi fra Helsingfors med Damperen „Oihonna“; vi havde lidt Blæst den første Dag, vi sejlede, og en Del af os var søsyge; men næste Dag var Blæsten stilnet af, og Solen var fremme, saa det blev straks bedre, og inden vi naaede København var alle „all right“ igen. Den 29. Juni Kl. 9 Formiddag steg vi i Land i København, hvor vi efter nogle Timers Ophold tog Afsked med hverandre og rejste hver til sit.

Vi havde alle været glade for Finlandsturen; vi var blevet modtaget med Venlighed af vore Værtsfolk, de havde gjort alt for at vi skulde føle os hjemme i vore nye Omgivelser.

Niels R. Nielsen.

II.

5 Uger paa Roearbejde paa en finsk Gaard.

Jeg har ofte følt en stor Lyst til engang at komme ud at se mig lidt om udenfor Danmarks Grænser, — ud at se og opleve noget udover det, vi herhjemme har Lejlighed til. Jeg var derfor glad, da der sidste Vinter skulde indtegnes et Hold unge danske Landmænd til at rejse til Finland for at lære Finlænderne, hvordan vi her i Danmark behandler en Roemark.

Om Sørejsen til Helsingfors behøver jeg ikke at skrive, da den er skildret foran. Men 20. Maj fortsatte vi Rejsen fra Helsingfors; mit Bestemmelsessted laa 320 km NV for Helsingfors, tæt ved Bjørneborg.

Det sidste Stykke rejste jeg alene ud mod mit ukendte Maal. Jeg havde lige sagt Farvel til fire Vestbirkere, nemlig Viggo Riis, Hans Olsen, Peter Hansen og Niels Møller Poulsen; de skulde være sammen. Vi var forberedt paa ikke at se hverandre i de fem Uger, vi skulde være der, men saa fik vi kun 10 km god Vej imellem os, saa jeg fik megen Fornøjelse af deres gemytlige Selskab. — Jeg blev over-

Viborg Slot.

maade godt modtaget paa Gaarden. Fruen tog imod mig ved Stationen og vi kørte i Rutebil derud. Det var yngre og meget flinke Folk; de kunde begge tale noget Svensk, saa dem kunde jeg da tale lidt med; men ellers er Sproget Finsk. — Et Par Dage efter kom der en Dansker mere til Byen og vi fik megen Fornøjelse af hinanden; Søndag Aften plejede vi at være sammen med de fire andre.

Gaardens Størrelse var i det hele 500 ha, men deraf var kun de 100 ha Agermark; de 300 var Skov og Resten Klippe. Der var 12 Arbejdsheste, 40 gode, velfodrede Jerseykøer og en Snes Svin. Kun meget lidt af Jorden er drænet; næsten alle Steder ser man aabne Grøfter med kun 3—4 Favnes Mellemlum.

Roerne, som jeg skulde arbejde i, var først ved at komme

op paa dette Tidspunkt. De var saadet paa Kamme og snoede sig temmelig meget. Ukrudt var der rigeligt af, særlig Kvik, og da de ingen brugelig Renser havde, maatte jeg afhjælpe denne Mangel med en Hjulhakke, som jeg selv skubbede foran mig. Efter at have rensset dem et Par Gange paa denne Maade, naaede jeg da ogsaa at faa dem til at se nogenlunde ud. Men først sidst i Maaneden var Roerne tjenlige til Udtynding, og samtidig begyndte Aadselbillerne at angribe dem, og de gik saa grundigt til Værks, at de først udtyndede Roer omtrent var ædt op, da jeg rejste; saa de $1\frac{1}{2}$ ha Sukkerroer havde hverken jeg eller Ejeren, Jussi Kesti, megen Glæde af.

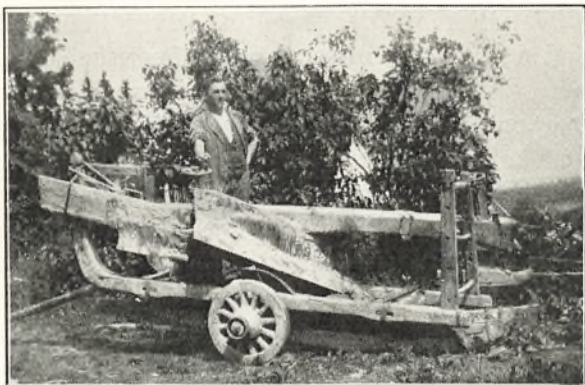
Indtil jeg kunde begynde i Roerne, hjalp jeg Folkene med andet Arbejde; saaledes den første Dag med at lægge Kartofler. Til dette Arbejde brugte de nogle Redskaber, som vi herhjemme vilde sætte paa et Musæum; de bestaar mest af Træ, og bruges kun til Opkastning af Jorden og Kartoffelhypning. Kartoflerne, vi lagde, lignede mest dem, vi om Foråret sorterer fra vore Læggekartofler. De var meget smaa og tilmed skaaret over. De blev saa til Gengæld lagt med 4 Tommers Mellemrum.

Til det almindelige Markarbejde bruges baade 2 og 3 Heste, men de har da kun en Krans om Halsen, hvortil er fastgjort et Par tynde Stænger, som Hesten trækker i. Og Tømmen er meget enkel, kun en udvendig Line; Dobbeltømme bruges ikke.

Det kræver en Mængde Arbejde at holde alle de aabne Grøfter i Orden, og det besørgeres for Brakmarkernes Vedkommende om Sommeren. De har en Grøfteplov, som trækkes af 8 Heste, hvormed de paa to Omgange kan pløje en meterdyb Grøft. Det hjælper en Del, men Finlænderne forjager sig ikke, saa det tager Tid nok endda.

Der avles en Mængde Hø, men da Vejret til Tider er meget regnfuldt, maa de bruge Stativer til at hænge det til Tørre paa. Saa snart det er tilstrækkelig tørt, køres det sammen i Trælader, som ligger spredt rundt paa Markerne. Om Vinteren køres det saa hjem i en meget primitiv Høslæde.

Køernes Pasning besørgeres af Piger — jeg saa i den Tid, jeg var der, ikke en eneste Karl, der havde noget med Køerne at gøre. Og saa kan vi danske endda daarlig klare

En Groftlelov.

os paa dette Omraade, efter hvad jeg saa. Medens alle de øvrige Bygninger, ogsaa Beboelseshusene, var af Træ, var

Pigerne kører ud til Malkning.

Kostalden opført af Sten. Den var omtrent indrettet som en dansk Kostald og holdtes i fin Orden, og Køerne var rene. Naar der skulde malkes, blev der gjort noget mere for Ren-

ligheden end vi herhjemme er tilbøjelige til. Først tørredes Yveret omhyggeligt af, og saa vaskede Malkersken sine Hænder, før hun begyndte. Der brugtes en stor Dobbeltsi med Vatfilter i, og naar Malkningen var tilendebragt, blev Mælken aikølet i Vand, hvori der kom Is. Hver tiende Dag blev Mælken vejet, og der førtes nøjagtig Regnskab over de enkelte Køer. — I den Tid, Køerne er paa Græs, er de ude baade Dag og Nat, og Pigerne kører saa ud i Marken, naar de skal malke. — Finlænderne drikker megen Mælk, og den skal ogsaa have den Ros, at den smager udmærket.

Forplejningen, jeg fik, var meget god, kun kan siges, at den finske Kost for os Danske kan blive lidt ensformig; der var saaledes enkelte Retter, som jeg fik tre Gange om Dagen i den Tid, jeg var der. Kartofflerne maatte vi selv pille. Jeg har set nogen skrive, at de godt kunde lide denne Skik, men jeg synes nu alligevel, at det tager lidt af Appetiten, men jeg levede iøvrigt i alle Maader udmærket. Ellers tror jeg nok, at Finlænderne i Almindelighed lever tarveligt. Deres Mad bestaar mest af Knækbrød og Mælk, Kartoffler og Grød. Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa Danmark, naar en Finländer haler et Stykke Knækbrød op af Lommen for at stille sin Sult med det. Det smager godt, men er meget haardere end en dansk Rugbrødsskorpe.

Jussi Kesti og Frue var meget flinke imod mig. To Gange var jeg med dem i Teater i Bjørneborg, og andre to Gange til Fest, som holdtes af de frivillige Soldater.

De vilde gerne, at jeg skulde se saa meget som muligt af det gode og skønne i deres Land. Kesti fortalte mig om de Rødes Grusomheder under Krigen. De havde haft deres Front der, og det Værelse, jeg boede i, havde været Lazaret, saa for 7 Aar siden havde der ikke været rart at være. Som Eksempel vil jeg blot nævne, at i en Kirke i Nærheden havde de slagtet baade Mennesker og Kreaturer i Massevis. Kesti har rejst meget i de sydlige Lande og har ogsaa en Gang været i Danmark; han var meget ked af, at der var saa faa, der kendte Finland og vidste, at der mod Nord er et selvstændigt Land, som hedder saadan. Hans sidste Ord

Tømmer i Drift ned ad Elven.

til mig, da jeg rejste, var: „Hils alle saadanne, som kender Finland!“ Og nu lader jeg saa denne velmente Hilsen gaa videre.

29. Juni sluttede vort Arbejde, og Dagen efter gik Farten igen hjemad. Med Toget jog vi over de milevide Strækninger — over den flade, grøftede Agerjord, forbi de mange Søer, over Floder, hvor Tømmeret flød i store Mængder. Gennem de dystre Fyrreskove og Klipper, der er sprængt bort for at gøre Plads for Damphesten.

6. Juli satte vi igen Foden paa den danske Jord, og vel var vi klare over, der vilde blive stor Forskel med Hensyn til Afgrøderne, men saa stor, som den var, havde vi nu alligevel ikke ventet. I Finland skulde de først saa smaat til at begynde at slaa Græs, og Kornet var ikke ret stort; mange Steder kunde man endnu se imellem Rækkerne paa det. Og saa herhjemme: Høet var omtrent i Hus, og Kornet saa stort og kraftigt og allerede ved at begynde at modnes. Niels Møller Poulsen og jeg sagde til hinanden, da vi sad i Toget og rullede over Sjælland og Fyn: „Vi har rigtignok været langt borte!“ — Men det var godt, at vi var blandt de heldige, der kom med paa saa god en Tur. Den vil vi aldrig glemme, men vi vil stadig opfriske de mange gode Minder, som vi havde med os hjem fra Finland.

Anders Søgaard.

Hovedbygningen til Herregaarden Harmaalinna.

III.

Paa Røearbejde og paa Rejse i Finland.

Ogsaa jeg vil gerne fortælle lidt om mine Oplevelser i Finland i Sommer. Peter Hansen, Viggo Riis, Hans Olesen og jeg skulde paa een Gaard og Søgaard Mortensen paa en anden, 10 km derfra. Vi skulde helt op til Fritala St. i Nærheden af Bjørneborg, som ligger 320 km nordvest for Helsingfors. Vi var meget spændt paa, hvad vi skulde faa at se paa saa lang en Tur gennem de finske Landskaber. Vi kørte gennem store Skove og Klipper og forbi mange Søer og Elve. Vi kunde straks se, at Landbruget stod en Del tilbage for det danske. Jorden, som kunde dyrkes, saa ud til at være meget lav, da der var en Mængde Grøfter. Efter 5—6 Timers Kørsel var vi i Tammerfors; der havde vi en Times Ophold, og vi spiste til Middag paa Banegaarden, hvorefter vi kørte videre til Fritala St., der skulde vi fire af, og Søgaard Mortensen var saa ene tilbage.

Paa Stationen var mødt en af Godsejerens Sønner for at tage imod os. Vi kunde ikke forstaa, hvad han sagde; men vi fulgte med ham hen paa Stationspladsen, hvor der holdt to Kærre, som vi kunde køre med ud til Gaarden, der ligger to km fra Stationen og hedder Harmaalinna, hvilket betyder Graaslot. Da vi kom derud, kom Husjomfruen straks ud for

at tage imod os. Hun sagde en hel Del, som vi ikke forstod; men vi fulgte med ind, hvor vi hilste paa Godsejeren. Han kunde tale lidt Svensk og bød os velkommen; derefter kom han med et Stykke Papir og en Blyant og sagde: „Navne“. Vi skrev saa vore Navne. Godsejeren selv hed Viktor Malja.

Vi fik nu noget at spise, men Kartofflerne maatte vi selv pille, og Brødet var noget haardt. Da vi var færdige, blev vi anvist et Værelse, hvor vi alle fire skulde bo sammen. Deres Senge er ikke som her i Danmark, de bruger ingen

Staldbygningen paa Herregaarden Harnaalinna.

Dyner, kun et Tæppe har de over sig. Det var Kristi Himmelfartsdag Dagen efter. Da vi havde tilstrækkeligt udsovet, stod vi op og kom ind og fik vor Morgenkaffe sammen med Godsejeren. Derefter viste han os omkring i Hovedbygningen og ude omkring i de andre Bygninger, som ligger spredt fra hverandre. Hovedbygningen og næsten alle de andre Bygninger er af Træ, kun Staldbygningen er af Sten. Staldene var godt indrettet, og der var meget rent, der var indlagt Selvvanding og Elektricitet. Hestene og Kreaturerne stod paa tykke Brædder eller Planker. Staldene var store og rummelige; ved den ene Gavl var der bygget en Bro, saa man kunde køre ind paa Loftet med Heste og Vogn. Kreaturbesætningen var Korthorns; og den var fodret og passet godt. Der var 125 Køer og Opdræt. Hestebesætningen saa

ikke saa tiltalende ud; det var smaa Heste, dog lidt større end russiske. Svin havde de ingen af.

„Harmaalinna“ er en Gaard paa 200 ha under Plov og 300 ha Skov, som ligger op til Gaarden, desuden var der en Mængde Skov, som laa længere borte. Saa skulde vi se Sukkerroerne, men der blev vi noget skuffet, de var lige kommen op, og de var meget urene af Kvikgræs. Der var 10 ha, og de var saaet efter Grønjord. Det var paa Tide at faa rensset i dem, men der var næsten ikke til at køre for Kvikgræs. De første Dage kunde vi ikke tynde, de var for smaa. Vi var saa ude at se paa Landbruget. De bruger en Del Træredskaber, og Hestene trækker ikke i Skagler af Reb som herhjemme, men i tynde Træstænger, som er fastgjort i Enspænderstropperne. Græsmark og Rug var det, de havde mest af, lidt Havre og kun lidt Turnips og Kaalroer havde de. Vor Fritid benyttede vi til at cykle omkring i. En af de første Dage var vi ude at besøge Søgaard Mortensen, og flere Gange var vi i Bjørneborg, som ligger smukt ved Kumoelv. Der er en stor Papirfabrik og en Del Savværker, som ligger tæt ved Elven, hvor Tømmeret i store Masser kommer drivende. Det bliver fisket op med Elevator og gaar lige ind til Maskinerne.

Den næste Lørdag, vi var der, skulde vi i Bad. Om Lørdagen standser Arbejdet en Time før sædvanlig. Vi fik saa

Færge over Kumoelv.

en Kop Kaffe og et Stykke Mad, thi først efter Badet skulde vi spise Aftensmad. Vi fik da et Birkeris og et Haandklæde og skulde nu prøve det finske Bad. Badstuen var indrettet i flere Rum, der var et til Arbejderne og et til privat Brug. I Badeværelset var der muret en Ovn, hvor der laa en Dyngge Sten ovenpaa, ved Siden af Ovnen var der en Forhøjning med en Bænk, hvor man kunde sidde og kaste Vand paa de ophedede Sten; en lille Pøs Vand kan give saadan en Varme, at vi næsten ikke kan trække Vej-

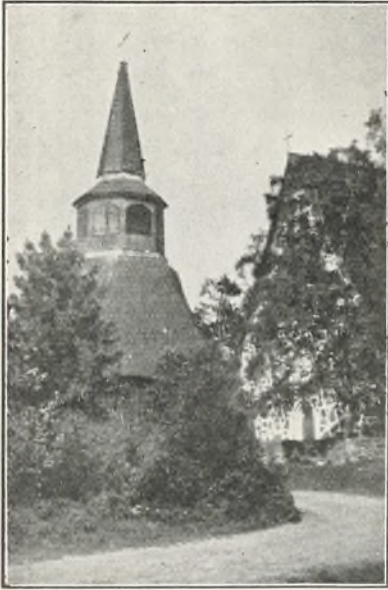

Danskerne nyder Livet i Finland.

ret; man dypper saa Birkeriset i koldt Vand og pisker sig godt, saa kan man ikke mærke Varmen saa meget, derefter kan man tage varmt eller koldt Vand efter Behag, og man føler sig saa godt tilpas bagefter.

Paa en af vore Cykleture kom vi forbi en Landsbykirke, Ulvilla, vi var inde at se Kirkegaarden, Kirken kunde vi ikke komme ind i. Paa Kirkegaarden saa der ikke godt ud, næsten al Ting var overgroet med Græs. En Søndag var vi i Kirke inde i Bjørneborg; men vi kunde ikke forstaa ret mange Ord af det, der blev sagt. Der var to Præster, der talte, en Del blev der læst op, og mange Salmer blev der sunget. Kirken laa smukt med Plæner omkring, selve Kirkegaarden laa udenfor Byen.

Flere Gange havde vi Besøg af fremmede for at se Sukkerroerne, da det var noget nyt i Finland. Tirsdag den 23. Juni, Dagen før Midsommerdagen i Finland, var vi til en stor Fest i Ravamigylla. Festen holdtes af frivillige Soldater, der havde Øvelse i ni Dage for Træningens Skyld. Soldaterne

Ulvilla Kirke.

var meget forskellige, de var fra 15 Aar og indtil halvfjerds. Der var smukt pynnet, og Flag ved Flag vajede overalt. Klokken 10 blev der tændt et stort Blus og affyret Raketter. Midt under det hele kom en Officer hen til mig og begyndte at tale Dansk, han havde været i Danmark i et Aar, men det var tyve Aar siden; han fortalte mig lidt om Finland og dets Militærtjeneste. Kl. 1 sluttede Festen, og vi cyklede hjem.

I Finland er det ligesaa lyst om Natten som om Dagen i Sommertiden. Midssommerdagen i Finland er en

stor Dag for alle, alle Butikker er lukket, og Byboerne rejser ud paa Landet. Tirsdag d. 30. Juni rejste vi fra Harnaalinnä med Tog fra Fritala Station til Riihimäki, hvor vi skulde mødes med nogle flere Danske. Kl. 12 Nat rejste vi videre derfra med Tog til Viborg. Vi rejste i Sovevogn, saa det kunde nok

Finsk Bondegaard

gaa. Onsdag Morgen var vi i Viborg; vi var saa ude at se Byen og Anlægene; vi saa der en gammel Brønd, hvor der var ofret en Mængde Pengestykker, vi kunde se dem nede paa Bunden af den. Derefter var vi ude i Klipperne, hvor vi saa en Statue af en Mand, der spillede paa Streng og hed Wäinämöinen, Hovedhelten i det store finske Folkedigt Kalevala.

Vi var inde at se det gamle Viborg Slot, og vi var ogsaa oppe i Taarnet, hvor der er en god Udsigt over Byen, længere omkring kunde vi ikke se andet end Skove og Søer. Vi tog med Toget igen om Middagen til Imatra og var der Kl. 4; der var ti Minutters Gang fra Stationen til Vandfaldet. Det var et pragtfuldt Syn at se saadan et Vandfald. Vandet styrter af Sted med saadan en Hastighed og Kraft, det sprøjter og skummer, saa det kan høres mange km bort. Det er Meningen, at Vandfaldet skal drejes og udnyttes til at lave Elektricitet. Vi saa en stor Kraftstation, der var under Arbejde; men der blev

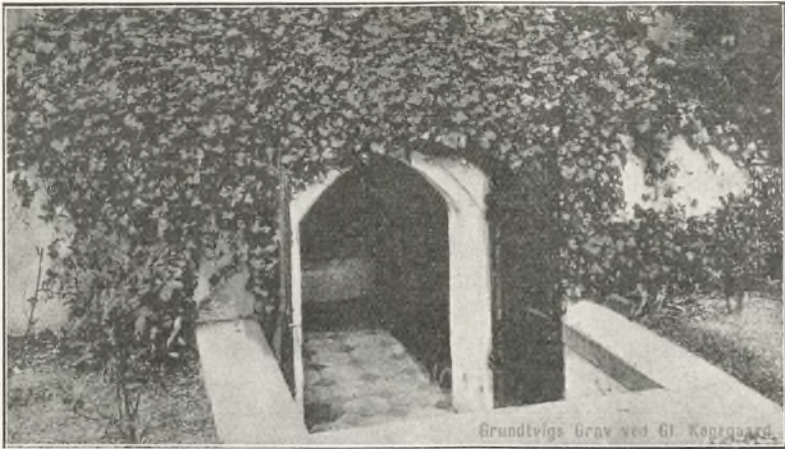

Paa en Klippe ved Imatra.

fortalt os, at det vilde vare fem Aar endnu, inden den blev færdig. Saa stærk en Strøm er ikke let at kæmpe imod. Kl. 9^{1/2} Aften tog vi med Toget fra Imatra til næste Station, der skulde vi sove i Vognen til næste Morgen Klokken 4, saa skulde vi med Skib til Villmanstrand. Det var en dejlig Tur at sejle paa Saimasøerne, Vejret var godt, Solen skinnede, saa det var en rigtig Sommermorgen. Vi sejlede snart til en Side og snart til en anden, til Tider saa det ud, som vi ikke kunde komme længere, men alligevel viste det sig, at der var en lille Kløft, som Skibet med megen Paa-

passenhed kunde komme igennem. Det var et herligt Syn at se alle disse smaa Øer ligge ved Siden af hverandre, og Farverne var vidunderlig skønne, naar Solen skinnede paa Skoven og Klipperne. Vi saa en Mængde Motorbaade, der havde en tre, fire Pramme, som var lastet med Tømmer, bundet bagefter sig. Kl. 8 var vi i Villmanstrand, der mest bestaar af Træbygninger og ligger meget kønt. Vi var der til Middag, da skulde vi med Toget videre til Helsingfors. I Helsingfors var vi til næste Dag, Fredag den 3. Juli. Kl. 2 skulde vi sejle til Hangø, der skulde Skibet lastes med Smør, som skulde til England. Hen paa Aftenen kom vi til Hangø, hvor vi var til næste Dags Eftermiddag, saa vi havde god Tid til at se Byen. Hangø er en lille By, men den ligger kønt. Kl. 3 sejlede vi fra Hangø direkte til København, hvor vi var Mandag Morgen d. 6. Juli. Tirsdag d. 7. Juli kom jeg hjem til Vestbirk med mange Oplevelser og Minder fra en god og vellykket Tur.

Niels Møller Poulsen.

Grundtvigs Grav ved Gl. Køgegaard.

Et Besøg ved Grundtvigs Grav.

I Efteraaret bestemte jeg mig til at foretage en Rejse rundt paa Sjælland for at se forskellige Byer, bl. a. Hillerød med det pragtfulde Frederiksborg Slot og Roskilde med Kongebegravelserne i den smukke Domkirke. Men mit Hovedmaal var dog Køge og Grundtvigs Grav paa Køge Aas. Køge er en ejendommelig gammel, lille Købstad med mange Stræder, gamle Huse og Bindingsværksgaarde. I et Stræde, Kirkestræde, saa jeg det ældste danske Bindingsværkshus, der findes. Køge Kirke, der er 600 Aar gammel, var meget interessant og rigt prydet med Billedskærerarbejde; men er selve Byen ejendommelig, er Omegnen og den friske Køgebugt storslaaet og meget smuk. Udsigten over den er pragtfuld; jeg var der i klart Vejr, saa Amager og en Del af Taarnene i København saas tydeligt langt ude i Horisonten.

En Eftermiddag, da Vejret var godt, bestemte jeg mig til at gaa paa Køge Aas. Selve Aasen er et meget bakket Terræn med ældgamle Træer. Vejen derud til var meget smuk, og ikke mindst nu, Efteraaret havde holdt sit Indtog og iklædt Træerne brogede Farver. Jeg passerede „Gl. Køgegaard“

og var inde i Haven og saa Udgravningerne af den gamle Køge Kirke fra Aar 1200, der menes at have været Sognekirke under Erik Klipping.

Omsider naaede jeg dog mit Maal, Grundtvigs Grav i den Carlsenske Familiebegravelse paa Køge Aas. Her dvælede jeg en Stund ved vor store Kirkehøvdings sidste Hvilested, mindedes alt, hvad vi paa Vestbirk Højskole lærte og hørte, det som gør én rig og lykkelig, og som altid maa være os Lærlinge en Glæde og Pligt at bringe videre ud i Livet, saa mange flere maa være med til at danne Kæde om vore Højskoler, at dansk Aandsliv rigtigt kan blomstre og sætte Frugt. Besøget paa dette Sted i disse skønne, fredfyldte Omgivelser vil jeg alle mine Dage mindes.

Herfra spadserede jeg videre gennem Skoven op til Christen Olsens Banker, hvor der staar to Mindestøtter over Slægten Carlsen, der i mere end en Menneskealder har resideret paa „Gl. Køgegaard“. Den ene Støtte er rejst over de tre Godsejere Carlsen. Paa Støtten læses følgende Linier:

Huset staar trygt under den Højstes Beskærmelse,
og Godset være velsignet til Efterslægtens Nytte.

Den anden Støtte er rejst over den sidste af Slægten, der residerede paa „Gl. Køgegaard“, nemlig Hildeborg Carlsen, død 1912. Støtten er rejst af Funktionærer paa Godset og paa den staar Grundtvigs skønne, kendte Vers:

Udrundne er de gamle Dage
Som Floder i det store Hav,
Og hvor sig hviler nu den svage,
Der fandt den stærke og sin Grav;
Men lovet være Himlens Gud,
De ædles Æt dør aldrig ud.

Herfra skuer man ud over et ægte sjællandsk Landskab med Højelse og Eiby Kirker i Forgrunden. Vender man sig, ses mellem de ældgamle Graner Køge og Bugten.

„Vi er ikke skabte til Højhed og Blæst,“ som Grundtvig sang, men vi har Grund til at være stolte over vort lille Lands smukke Natur, gamle Skatte og minderige Steder. Jeg var det over Frederiksborg Slot, Køge og Omegn og Grundtvigs Grav og drog hjem et Minde rigere.

Valborg Holst
Horsens. (Elev 1918).

Det svundne Aar.

Vinteren.

De, der var Elever i Vinteren 1924—25, vil altid huske, at der i det Hold var en Udlænding, som tilbragte hele Vinteren i vor Kreds. Det var David James Davies. Han blev i Reglen i Omtale kaldt Englænderen, vel fordi han brugte det engelske Sprog, naar han da ikke forsøgte sig paa Dansk; dog, han var ikke engelsk, men walisisk, hørte hjemme i det lille Folk paa den brede, bjærgfulde Halvø Vest for England ude ved den irske Sø, et Folk, der bestaar af Kelter, som i mange Maader staar i et Modsætningsforhold til den angelsachsiske Race.

Hvordan havde nu han fundet Vej til Vestbirk Højskole?

I Aarsskriftet for 1924 er der Side 103 omtalt en irsk Dame, som besøgte os nogle Dage i Marts 1924, Frøken Noëlle Ffrench, en Godsejerdatter fra Midt-Irland og en Slægtning af den fra Verdenskrigen kendte General Ffrench. Hun er Magister i klassiske og moderne Sprog, var blevet interesseret for den danske Højskolebevægelse og opholdt sig derfor i længere Tid her i Landet for at lære det danske Sprog og studere Højskolen. Foraaret og Sommeren tilbragte hun dels som Elev og dels som Lærer paa den internationale Højskole ved Helsingør, og der blev hun forlovet med David J. Davies, som ogsaa var Elev der.

David J. Davies er født i en lille Landsby i Wales i et fattigt Hjem. Faderen var Minearbejder og havde tillige en lille Jordlod. Der var syv Søskende ialt, og de maatte tidligt ud at sørge for sig selv. Saa snart David var gammel nok,

David James Davies.

kom han til Minearbejdet. Han arbejdede sædvanligvis 9 $\frac{1}{2}$ Time om Dagen under Jordan og saa om Vinteren kun Dagens Lys om Søndagen. Om Aftenen gik han paa Kursus, hvor han var meget ivrig og flittig og med sine fortrinlige Evner altid den første paa Holdet.

Han har selv givet os en Del Optegnelser om sit Liv, hvoraf et Udtog anføres her i Bennikes Oversættelse:

„18 $\frac{1}{2}$ Aar gammel rejste jeg til Amerika, besøgte først De forenede Stater, og saa tog jeg op til Canada og Bri-

tisk Columbia, hvor jeg igen arbejdede i Minerne. Atter vendte jeg tilbage til U. S. A., men denne Gang tog jeg til Staten Washington i det yderste Vesten. Jeg arbejdede paa et Sted ved Navn Issaquak, hvor jeg gjorde mig bemærket som Medlem af en Arbejderorganisation. Herfra drog jeg til Carbonado i samme Stat. I denne By blev jeg særdeles velkendt som en „organiseret“, saa velkendt, at jeg maatte forlade Stedet, da Kulkompagniet var stærkt imod organiserede.

Efter dette rejste jeg rundt i hele Amerika og Alaska og besøgte enkelte Steder i Kina, Japan, Mexico og Nicaragua, hvor jeg blev puttet i Fængsel, fordi jeg var Udlænding. Landets Regering havde lige udstedt en Lov om, at alle fremmede skulde forlade det inden 24 Timer, men jeg kom ind netop i dette Tidsrum. Saa kastede de mig i et modbydeligt Fangehul, fuldt af Utøj. Der var en anden britisk Undersaat i samme Fængsel som jeg, en Neger fra Vestindien.

Da jeg var sluppet bort derfra, rejste jeg igen til De forenede Stater, hvor jeg besøgte Seattles-Universitet ved Olympia i Staten Washington. Men jeg var ikke der i ret mange Maaneder, før mine Penge slap op, saa at jeg endnu en Gang maatte vende tilbage til Minerne. Denne Gang arbejdede jeg i Minerne over hele Amerika; jeg arbejdede ogsaa paa nogle Gaarde og forsøgte mig som Cowboy, men jeg kunde ikke ride de halv- eller helvilde Heste godt nok.

I al min Fritid plejede jeg at læse de største Forfatteres Bøger og ogsaa Bøger om økonomiske Spørgsmaal eller Psykologi, som jeg gjorde til mit Speciale. To Gange til var jeg ved et Universitet i Pueablo, men blev nødt til igen at tage Arbejde, fordi mine Penge slap op. Jeg skulde ogsaa have nævnet, at de Opgaver, som skaffede mig Adgang til Universiteterne, hver Gang handlede om Psykologi, Social-økonomi, engelsk Sprog og Mineteknik.

Jeg var i Colorado under den store Minestrejke i 1913 til 1915. Jeg blev fængslet der, fordi jeg var organiseret. Derfra drog jeg ind i Route Countys ukendte Egne for at søge efter Kul. Det var i September 1915, og i November tog jeg ud til Denvers Fondsbørs og organiserede et privat Aktieselskab til Udnyttelse af de Kul, jeg havde fundet. Jeg har 51 pCt. af Aktiekapitalen, men paa en eller anden Maade fik de smuglet en Bibestemmelse ind i Kompagniets Love om, at jeg skulde forlade Stedet. Jeg havde underskrevet Bibestemmelserne, da jeg opdagede dette, og skønt jeg stadig har 51 pCt. af alle Aktierne, er de ikke mere af nogen Værdi for mig.

Jeg forlod saa dette Sted og drog atter mod Vest og rejste gennem hele Amerika, op og ned, fra Øst til Vest som en „Hobo“. En „Hobo“ er en, der rejser fra Sted til Sted uden fast Ophold eller Arbejde. Rejsen foregaar hovedsagelig som blind Passager under Togene eller paa Lokomotiverne, i Godsvognene eller paa Bufferne, alt som det kan træffe. Bliver man fundet, sættes man af ved den nærmeste Station, men ser maaske sit Snit til at komme op igen fra den modsatte Side.

Den 23. Juni 1917 var jeg Vidne til den grusomme Lynchning af Negre i Øst St. Louis, Illinois, hvor omtrent 2000 Negre blev dræbt paa den mest frygtelige Maade.

I August samme Aar meldte jeg mig til den amerikanske Luftflaade, efter at De forenede Stater i April var traadt ind i Krigen. Jeg var dog ikke Flyver ret længe, for jeg kunde ikke bestaa Flyverprøven, naar jeg var oppe i Luften i en Flyvemaskine. Saa kom jeg i De forenede Staters Krigsflaade. I denne Institution opnaaede jeg et særligt Stipendium til at komme ind paa en Flaadeskole i Charleston i Syd-Carolina. Jeg var der i nogle Maaneder, og ved den afsluttende Eksamen blev jeg den næstøverste af 175 Elever og Underofficer af første Grad i Maskinafdelingen.

I Løbet af Krigen var jeg i Canada, Mexico, Frankrig, Italien, Ægypten, Indien, Syd- og Vest-Afrika, Azorerne, Portugal, Reykjavik paa Island, Hammerfest i Norge, og da vi var paa Tilbagevejen fra Archangelsk i Rusland, blev vi sænket en Maaned før Vaabenstilstanden, den 12. Oktober 1918, og 27 af en Besætning paa 71 døde. Jeg var selv i Vandet en kort Tid og var nær død af dets isnende Kulde. Efter at have ligget paa Hospitalet i Hull i England, blev jeg sendt tilbage til De forenede Stater og herfra blev jeg sendt tilbage til Archangelsk i Rusland.

Derefter vendte jeg igen tilbage til De forenede Stater og gjorde endnu en Rejse til Frankrig for at bringe amerikanske Soldater hjem, og endelig kunde jeg saa forlade Amerika for at rejse hjem til min Broder i Wales. Talrige Oplevelser kunde jeg have nævnet — saaledes Guldgravning i Alaska, at jeg i 4 Dage har været vildfarende i Bjergene tæt ved Mount Rainer i Staten Washington, at jeg har været levende begravet under et Stenskrud i en Mine i Colorado i 10 Timer uden at komme det mindste til Skade — men det har jeg udeladt.

Da jeg kom hjem, var jeg 26 Aar gammel og begyndte igen at arbejde i Minerne, men kom til Skade ved et Stenskrud omtrent fem Uger, efter at jeg var begyndt, og siden har jeg ikke arbejdet i Minerne.

I de sidste 5½ Aar har min Broders Hus været som et College, fordi jeg i Almindelighed læste og udarbejdede Afhandlinger fra ca. 7 om Morgenen til Kl. 12—1 om Natten og regelmæssig gik til Aftenkursus. Af og til skrev jeg til Bladene.

I April i Aar (1924) fik jeg Lyst til at prøve, om jeg kunde faa et Stipendium og komme til Danmarks internationale Højskole ved Helsingør. Jeg fik et Stipendium paa 12 Pund Sterling, hvortil jeg maatte føje 8 Pund af min egen Lomme foruden Rejseudgifterne.

Under mit Ophold paa Højskolen mødte jeg Miss Ffrench, den unge Pige, som jeg skal giftes med til næste April, og kom i Føling med min aandelige Personlighed for første Gang i mit Liv. Jeg har ellers været en oprigtig Agnostiker*) alle mine Dage, indtil jeg gennemgik den psykologiske Forvandling, der følger af Højskolens Undervisningsmetode.“

Saavidt Davies selv.

Her i Landet blev de to saa stærkt taget af den danske Højskolebevægelse, at de besluttede at gøre det til deres Livsopgave at omplante den hjemme. Derfor vilde Davies opholde sig en hel Vinter paa en dansk Højskole, saa han rigtig kunde sætte sig ind i dens Aand og Virkemaade, og Skolen blev Vestbirk.

Vi syntes jo nok, at han kunde have lagt sig lidt mere efter det danske Sprog; deri naaede han ikke videre langt — hans Hustru kan langt mere af vort Sprog. Adgangen til Engelsk var for nem, ganske særlig var Bennike meget sammen med ham. Og dog lærte han saa meget, at det her og der blev til smaa fornøjelige Samtaler med nogle af Eleverne. Han havde et Hold i Engelsk, og dem blev det naturligvis særlig, han beskæftigede sig med, men han var ogsaa hver Dag en ivrig Deltager i Gymnastikken og kom ogsaa derigennem adskillige paa nærmere Hold.

Trods Sprogvanskeligheden kom han dog langt baade med Hensyn til at forstaa vort Folk og hele Samfund og

*) Agnostiker, en, der hævder, at man intet kan vide om det oversanselige, en, som hverken benægter eller regner med Guds Tilværelse.

ganske særlig med at forstaa den danske Højskole. Det var ikke alene gennem Samtalerne; men han havde, om jeg saa maa sige, en fin Næse, en skarp psykologisk Sans, et i høj Grad aabent og modtageligt Sind, en sikker Evne til at gøre lagttagelser og til at tage ind med alle Porer, en hurtig og fin Forstaaelse, som i Reglen fik ham til at opfatte Kernen i en Sag eller en Situation. Med stor Opmærksomhed fulgte han Grønvald Niensens Foredrag, selv om han kun delvis fik fat paa Indholdet, hvad dog Grønvald Nielsen hjalp ham med ved en kort Samtale efter hver Time.

Han kom til at holde saa meget af det danske Folkesind, syntes, at her var saa varmt, saa lunt og lyst, syntes, at de fleste Forhold her var saa langt bedre end i hans lille Hjemland og ude i den øvrige store Verden, som han havde set mere af end de fleste. Han kom vel nok i sin Begejstring til at tillægge os for meget, saa for meget de gode Sider, og dog er der vel meget om det, han idelig og idelig paastod, at vi havde ualmindelige Betingelser for at blive et lykkeligt Folk, ja, han syntes, vi var det. og han sagde det i langt stærkere Vendinger, end her er brugt.

Men han kunde ikke alene leve i Nuet her; han var nyforlovet og grebet af sin Fremtidsdrøm, den, de var fælles om. Tankerne gik bestandig ud til den Bedrift, der kaldte ad dem, den at bringe en Løftelse til deres Folk. Det var en Oplevelse for os at følge ham i det. Tykke, tætfyldte Breve fik han næsten daglig, og adskilligt fik vi Lov til at læse. Sagen var den, at i August, September og Oktober havde han og hans Kæreste, bl. a. med Hjælp af Forstanderen for Den internationale Højskole ved Helsingør, Magister Manniche, rejst en Højskolekampagne i hendes Fædreland, Irland. Foredrag var holdt, Avisartikler skrevet, personlige Samtaler ført med mange ledende Folk derovre — altsammen med det Formaal at indprente Irlænderne: Her er Midlet til at løfte jeres stakkels, forsømte og forpinte Land, som nu har vundet den ydre Frihed. Tag imod Højskolen, og I har faaet en væsentlig Hjælp paa Vejen fremad.

De fleste troede jo der som i den øvrige Verden, at Midlet var — flere Fagskoler.

Dog nogle faa forstod det, og blandt de ivrigste er en fremragende Kvinde, Frøken Margaret Cunningham, Forstander for et College, en kvindelig Afdeling ved Dublins Universitet. Det var en Fryd Vinteren igennem at læse hendes kloge, begejstrede Breve og følge hende og Frøken Ffrench i deres videre Kamp for Højskoletanken; nye Artikler blev skrevet og et fortrinligt lille Skrift om den danske Højskole udsendt.

Alt imens stod Striden inde i Davies — skal det være Irland eller Wales? De var jo hver fra sit Land, og de var begge Protestanter, medens Irland er langt overvejende katolsk. Da han rejste herfra, mente han og vi bestemt, at det blev Irland. En Komitè var i Marts ved at skaffe en mindre Ejendom paa Landet, som skulde bruges til den første Højskole.

Men da han kom derover, rejste den hidtil svage Modstand, som han hele Tiden havde frygtet, sig med fornyet Kraft, Modstanden fra katolsk Side. De fleste katolske Præster strittede imod. Planerne maatte foreløbig skrinlægges for Irlands Vedkommende; dog er der stadig Folk, som arbejder med dem derovre.

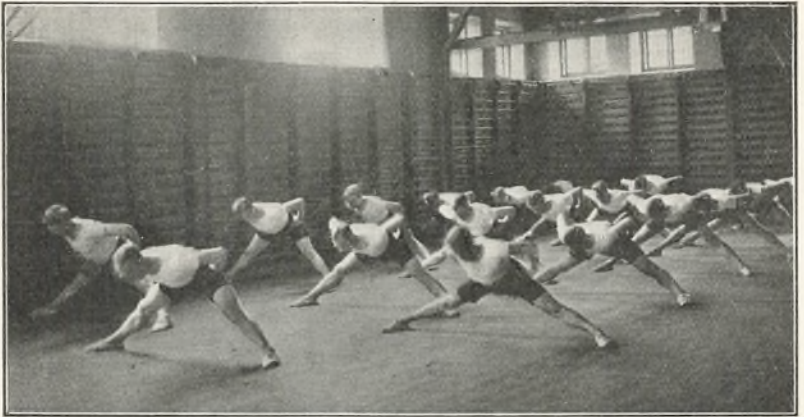
De to holdt saa Bryllup i Juni Maaned og har derefter slaaet sig ned i hans Hjemland, Wales, og nu har Davies besluttet sig til at tage en Eksamen fra et Universitet i Løbet af tre Aar, da han mener, det er nødvendigt for at blive anerkendt, saa han rigtig kan vinde Ørenlyd for Højskoletanken i sit Hjemland; han mener, at han ellers altid vil blive staaende som Minearbejderen i Folks Bevidsthed og ikke tilstrækkeligt blive regnet med som en Fører i Aandsarbejde.

Nu kan han gøre det; hans Hustru er jo ikke uden Midler, og han selv faar en lille Pension fra et walisisk Mineselskab, i hvis Tjeneste han kom lidt til Skade — ikke saadan, at det betyder noget, men dog saadan, at han ikke længere kunde gøre Minearbejde.

Han og hans Hustru vil, skriver han, i disse Aar stadig arbejde videre for at skabe en Jordbund for Højskolesagen, og „naar jeg er færdig ved Universitetet, vil vi oprette en

Højskole i Wales, thi med de Midler, min Hustru og jeg raader over, kan vi nok sætte en lille Skole i Gang."

Han har Haab og Tro til, at det vil gaa, skønt han ikke mener, at det vil blive let. Han siger saadan om Jordbunden: „Jeg er sikker paa, at I ikke kan forestille jer, hvor svært det her er at faa Folk til at interessere sig for Livets højere Ting særlig siden Krigen, for det synes mig, at Materialismen er mere magtfuld end nogen Sinde i disse Lande — enhver især synes ikke at tænke paa andet end Penge og sig selv, og hvorledes de skal komme frem i Verden, hvormed de mener, hvorledes de bedst skal komme til Penge.

Delingsførerholdet arbejder.

Efter et Aars Studium paa Statens Gymnastikkursus i København vendte Holger Bidstrup tilbage til Vestbirk til November 1924 for at tage fat paa den nyoprettede Delingsførerafdeling og tillige undervise hele Skolen i Gymnastik, Fysik og Sundhedslære.

I den Tid, han var borte, overtog hans yngre Broder, Georg Bidstrup, Undervisningen i Gymnastik og Sundhedslære; Vinterholdet 1923—24 vil med Glæde tænke paa ham baade som Lærer og en god Kammerat. Han har nu siden været paa Askov Højskole som Hjælpe lærer ved Gymnastik-

ken og paa Lærerkursus i Sommertiden. Til Sommer drager han til De forenede Stater for at indføre den Bukhske Gymnastik paa den Højskole, som de amerikanske Damer, vi tidligere har omtalt, er ved at begynde der.

Maren Andersen, som i en Aarrække har været Lærerinde her paa Højskolen i Sommertiden i Dansk, Regning, Gymnastik, Sundhedslære og Haandarbejde, er fra sidste Vinter ogsaa knyttet hertil som Lærerinde i Dansk og Regning.

Med Vemod vil mange gamle Elever erfare, at Frøken Marie Villumsen, Fru Sofie Hansens Søster, døde lige op til Julen 1924 efter et langt og svært Sygeleje. Adskillige ældre Elever vil mindes hende som den gode Kammerat fra Ungdomsaarene; de senere Hold vil især huske hende som Fotograf og Boghandler. Skolens snævre Kreds her paa Stedet vil med Tak og Vennesind tænke paa hendes stiltfærdige og venlige Gang imellem os i de mange Aar.

Det Ungdomsstævne, der plejer at blive holdt her for Vestbirk Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger lige efter Nytaar, maatte desværre aflyses paa Grund af Mund- og Klovesygen.

Denne kedelige Kvægsygdом bragte ogsaa paa anden Maade Vanskeligheder med sig, idet den en Tid afspærrede os fra Omverdenen og bragte nogen Forstyrrelse i Vinterens Foredragsrække, som i Anledning af Hundredaaret for Grundtvigs kirkelige Gennembrud var helliget Grundtvig og hans Gerning i vort Folk. Et Par af Foredragene maatte gaa ud. Grønvald Nielsen indledte Rækken med: „Grundtvigs Slægt og Barndom“ og Valgmenighedspræst Lykke fra Odder fortsatte med Ungdomstiden. Holger Bennike behandlede Tiden omkring „Kirkens Genmæle“, og Valgmenighedspræst Thygesen talte om „Daabskristendom og Bibelkristendom“, Valgmenighedspræst Noe-Nygaard om „Den personlige Skole“ og Forstander Sigfred Munch fra Vinding om Grundtvigs Salmedigtning.

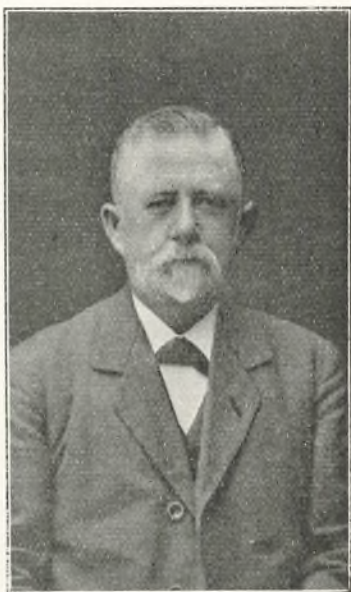
Udenfor Rækken var der et Foredrag af Magister Rosen-

hoff fra København om Kvækerne, og en Aften læste Skuespiller Viggo Nielsen og Frøken Nina Andresen Vilh. Malings Skuespil: „Paa Herregaarden“.

I Januar Maaned opholdt stud. theol. Otto Mikkelsen (Medlem af den grundtvigske Studenterkreds) sig her for at lære en Højskole nøjere at kende, og en gift Mand, Sta-

Fru Softe Hansen.

Anton Hansen.

tionsforstander Ballisager, hvis Hustru har været Elev her for en Del Aar tilbage, havde længe haft Lyst til det samme og brugte derfor en 8 Dages Ferie til et Ophold her og fandt sig fortræffeligt til Rette iblandt de unge.

Den 19. Februar blev en Festdag. Da fejrede Anton Hansen sin 70-aarige Fødselsdag.

En Festartikel og en Festtale er aftrykt andetsteds i Aarsskriftet, saa her skal kun gives et kort Referat af Festdagen.

I Hjemmet var der først en lille privat Festlighed, hvor-

efter Skolen og Gæsterne ved Ottetiden samledes med Hædersgæsten om Chokoladebordene i den fint smykkede Spisesal.

Nørgaard lagde for med en Tak for god Hjælp i de Aar, han har været Skolens Leder. Saa sang vi Grønvald Nielsens Sang:

Tone: »Vort modersmål er dejligt».

I årle morgentime vi hejsede vort flag,
og der er liv på skolen; det er en højtidsdag.
Vor lærer, *Anton Hansen*, har nået støvets år,
og endnu muntert smilende han rundt iblandt os går.

Det lyder som et eventyr, at tiden sådan svandt!
At han for fem og treti år sin gode hustru vandt.
Vi mindes godt *Sofies* lidt ængstelige fjed,
da hun forlod sit gode hjem i Mørkegades fred.

Thi kristendom og danskhed var barndomshjemmets pryde.
Forældrene de mødte, når Hostrup slog til lyd.
Hvad var der vel i Vestbirk af al den herlighed?
Men hjertets kræfter sejrede og vared stille ved.

Og *Anton Hansen* elskede den samme toneklang.
Han lyttede til Birkedal og Ryslingkirkens sang.
Han vilde løfte småkårsfolk op til en bedre tid
og forme samfundsglæde ved oplysningssolen blid.

Se, datter *Karen* vandred i Gedved ung og fro,
en prægtig protestantisk Munk hun skænkede sin tro.
Han kom fra Klippeøen og drog i skolen ind,
hvor hun hver dag ham hjælper af et glad og fyrigt sind.

Ja, nu er *Anton* bedstefar og taler børneord,
som aldrig nogen hørte før af ham på denne jord.
Korsør er jordens centrum og livets valfartssted.
Der vil han finde milde ord, til livets sol går ned.

Vi hilser jubilaren nu i denne højtidsstund
og ønsker ham til lykke fra vort hjertes dybe grund.
Tak for vort samlivs glæde i alle svundne år.
Gud skærme Dig og dine i vinter som i vår!

Og saa rejste Grønvald Nielsen sig for at holde den foran trykte Tale og for til Slut som sin Gave at overrække sin

Fætter og Arbejdsfælle gennem de mange Aar et smukt Guldur. Det var et festligt Øjeblik.

Der var ogsaa en Sang af Seminarieførstander Lange, en lille nydelig Tale af Fru Karen Sodborg Hansen og sprudlende morsomme Taler af Direktør Daugbjerg fra Aalborg og Lærer Baltersen fra Ollerup, og naturligvis havde Fødselsdagsbarnet ogsaa Ordet.

Sofie og Anton Hansens Hjem.

Foruden Billederne af Anton Hansen og hans Hustru hidsætter vi ogsaa et Billede af deres Hjem, der vil minde mange gamle Elever om glade „Kom-ind-Aftener“ og andre Lejligheder.

Fastelavnen havde de sædvanlige Oplevelser — Valget, hvor i Aar 4 Venstremænd blev valgt, og Mandagens Fastelavnsløjer, men desuden var der en Flok Elever, der sammen med Bennike opførte Erik Bøghs lille Stykke „Fastelavns-gildet“ oppe i Foredragssalen. Bennike selv spillede den kvindelige Hovedrolle og tog sig nydelig ud som ung Pige, — se Billedet.

Scene af *Fastelavnsgildet*.

Der blev ogsaa en rigtig Teatertur til Horsens i Løbet af Vinteren; det var Holger Drachmanns Eventyrspil „Der var engang“, som blev opført med Adam Poulsen i Hovedrollen.

Paa Grund af Mund- og Klovesygen blev Skolens som sædvanlig festlige og stilfulde Bal udsat til Midten af Marts.

Sidst i Marts havde vi Besøg af Driftsbestyrer Steensballe fra Horsens; han, der er gammel Højskolemand, glædede os en Aften med et Foredrag.

Sommerskolen 1925.

Hvor var dog denne Sommers Vejr straalende! Tidligt kom Foraaret, og tidligt sprang Skoven ud. „Det kan vist ikke vare ved“, sagde Folk. Men det kunde det; der var lange Rækker af varme, gyldne Soldage Sommeren igennem, saa vi havde mange Ture, og Haven blev meget brugt i Tiden efter Middag og om Aftenen, og mange af Sytimmerne blev holdt derude, naar der da var til at være der for Myg.

Til Haandarbejde var Flokken ligesom i Fjor delt i fire Hold, idet denne Undervisning stadig ledes af Sofie Hansen,

Kirstine Rind og Maren Andersen, og desuden har Via Nørgaard i de to sidste Somre haft et af Holdene.

En Aften i Maj Maaned havde vi Besøg af Diakonisse, Søster Elna Lassen fra København; hun holdt ovre i Forsamlingshuset et Foredrag med Lysbillede om Diakonissestiftelsen og Diakonissernes Uddannelse og Arbejde, som sikkert gav adskillige

Forstaaelse af Diakonissernes velsignede Gerning.

Anden Pinsedag cyklede de hjemmeværende over til Voerladegaard Skov, hvor der blev holdt Ungdomsmøde paa en ualmindelig smuk Festplads — Skrænten ud imod Mossø. Talerne — Valgmenighedspræst Lykke, Odder, og Højskolelærer Johannes Terkelsen, Ry, stod med Ryggen mod Søen, saa vi Tilhørere, medens vi lyttede til Foredragene, kunde lade Blikket gaa over Søen og videre ud over et stort Stykke Jylland.

Et Par Dage efter, Grundlovsdagen, hjulede vi til Himmelbjerget, hvor der skulde være stor Fest. Det var 50 Aar siden, Taarnet paa Kollen var blevet bygget, og nu skulde en stor, monumental Talerstol paa Festpladsen tages i Brug for første Gang. I den er skaa-ret Navnene paa de kendteste Mænd, der har talt paa Himmelbjerget i de

Grønvald Nielsen taler fra den nye Talerstol paa Himmelbjerget d. 5. Juni 1923.

forløbne Aar. Grønvald Nielsens Navn er iblandt dem. — Ved denne Lejlighed talte Redaktør Sophus Sørensen, Silkeborg, I. C. Christensen, Helge Hostrup og Grønvald Nielsen til en Forsamling paa ca. 5000 Mennesker. Blandt Sangene var denne smukke nye af den 70-aarige Forfatter Edv. Egeberg:

Her, hvor vort Hovedland sig kraftigt højner,
og store Skove suse milevidt,
hvor brune Banker i Nordvest man øjner,
og Søers, Aaers Bølger skvulper blidt,
hvor det en solklar Dag i Østen glimter
fra Kattegat og Sancte Clemens Hat
og fjernt i Vest man Heden aner, skimter,
her blev af Blicher Talerstolen sat.

Her kunde han sit kære Lyngland skue,
ja, tage hele Jylland i sin Favn,
her kom hans danske Hjerte til at lue
for Folkets Fremtid, for hver Bondestavn.
Og siden da har mange Hjerter luet
hos Ordets Mænd og Kvinder Tiden op,
naar de har ind i samme Fremtid skuet
fra denne lyngbegrøede jyske Top.

Her har de store Ordets Hammer svunget,
saa det gav Klang fra Essen — Folkets Bryst —
og her har spædere de mindre sunget
af samme Trang — som Søens Gang mod Kyst
— om det, der bygger, har det sunget, runget,
om Frihed, Maalet, Kampen sønden Aa — —
og her, ved Ordets Ild, har tusindtunget
sig Salmen svunget op mod Himlens Blaa.

Saa give Gud, fra Stolen, nu er bygget
med Tak for det, der her ved Ord er bygt,
og som med gode Navne trindt er smykket,
dertil af Kunstnerhænder herlig smykt,
maa ogsaa lyde Ord, som Folket vækker
til Kamp for godt og skønt, for sandt og stort,
og for vor gamle Tro, der trøstfuldt rækker
det store Fædreland bag Himlens Port.

Denne Tur forhindrede os ikke i ved Midten af Juli at tage vor sædvanlige Tur derop igen, og paa Hjemvejen tog

Paa Himmelbjergsøerne.

vi endda en Afstiker til Emborg for at se de udgravede Rester af det gamle Øm Kloster.

Paa Valdemarsdagen samledes Skolen med nogle faa af Elevernes paarørende i

Højskolens Have, hvor Holger Bennike talte for Flaget og Kristen Nørgaard om det at være i Vækst.

Elevmødet havde gunstigt Vejr, saa Strømmen gik tæt her til den 27.—28. Juni.

For stuvende fuld Gymnastikal talte Pastor Thygesen Lørdag Aften om „Selvhævdelse og Hengivelse — om Individualisme og Fællesskab“.

Efter et kort Ophold blev Hostrups lille Sangspil „Intrigerne“, iscenesat af Skuespiller Hjælm, spillet under megen Munterhed af nogle af Skolens Lærere m. fl.

Efter Aftensangen kom den store Indkvartering af de mange Hundrede Gæster paa Skolen og i Omegnen.

Søndagen begyndte med en Gudstjeneste, hvor Grønvald Nielsen talte om Opdragelsen som en Selvudvikling, der maa vare Livet igennem og aldrig maa høre op.

I Middagen deltog op imod 900 Mennesker og der vekslede Taler, Sang og Oplæsning af indløbne Hilsener fra gamle Elever her i Landet og i fjerne Lande; mange Tanker søger i de Dage til den gamle Skole.

Saa gik Turen til Skoven, hvor Talerstolen i Aar var rejst nede ved den nye Vestbirk Sø. Holger Budde-Lund talte om Højskolens Betydning for vort Folk og dens Vandring ud over Verden, ud fra Vestbirk Højskoles særlige Forbindelser

i De forenede Stater og Irland-Wales. I Fortsættelse deraf gav Holger Bennike en Skildring af den foran omtalte Waliser David J. Davies og hans Fremtidsplaner.

Holger Bidstrup talte om Tillid — Tillid mellem Mennesker i det daglige Liv og mellem Nationerne, hvorefter Nørsgaard sluttede Talernes Række med et Foredrag om det nationale Betydning i Forhold til det meget internationale, der er oppe i Tiden.

I Dagene omkring Elevmødet havde vi en islandsk Gæst,

Paa Vej til kirkeligt Møde i Horsens. I Bygholm Park.

stud. theol. Gunnar Arnarson, der var hernede for at studere dansk Kirkeliv og Ungdomsbevægelse.

Ved det store kirkelige Møde i Horsens Tirsdag den 30. Juni taltes der i Aar af Biskop Schiøler, Pastor Pontoppidan Thyssen, Odense, og Valgmenighedspræst Terkelsen, Herning.

I Juli Maaned havde vi Besøg af et Hold rejsende Husmænd, som vi festede for en Aften. Der var stor Fornøjelse paa begge Sider.

Den sidste Maaned tilbragte Fru Estrid Bennike i vor Kreds, og baade hun og Skuespiller Hjælm gav Eleverne flere Op-læsninger. Lige før Sommerskolen sluttede, havde vi i nogle

Holger Budde-Lund.

Vilhelmine Budde-Lund.

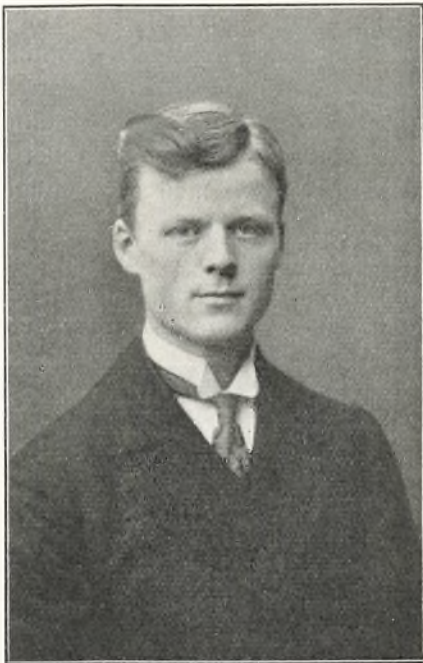

Bjælkehuset.

Dage Besøg af Højskolelærer Chr. H. Daugbjerg fra Hadsten Højskole.

Den 26. April holdt den, der skriver dette, Bryllup med Vilhelmine Hansen fra Sønder Vissing. En foreløbig Lejlighed fik vi indrettet for Sommeren paa selve Skolen; men lige før Efteraarsmødet var Fru Dohn saa elskværdig at afstaa sit idylliske Bjælkehus med det vide Syn ud over Landskabet, til de nygifte, og hun flyttede saa ned i Lejligheden paa Skolen.

Straks da Sommerskolen var sluttet, forlod Holger Bennike os for et Par Uger efter at rejse til De forenede Stater. Han vilde ud at se sig om i den store Verden og lære Forholdene der at kende, og har derfor i de to første Aar faaet Plads som Lærer ved den danske Præste- og Højskole i Byen Des Moines i Staten Jowa. Undervejs hjem er det hans Hensigt at besøge mange Lande. Aarsskriftet bringer et interessant Rejsebrev fra ham, hvori han fortæller om alle de Gen-

Holger Bennike.

vordigheder, han har haft for at slippe i Land i New York.

Her paa Skolen har vi haft megen Glæde af Samlivet og Arbejdsfællesskabet med ham i de tre Aar, hvad Nørgaard ved det sidste Chokoladegilde i Sommer saa levende gav Udtryk for i sin Afskedstale til ham paa alles og egne Vegne.

Der var vist kun en Mening om ham fra Medlærere og Elevers Side, enten vi tænker paa Samværet eller Undervis-

ningen: vi holdt af ham og satte ham højt, han kunde ikke andet end vinde os ved sin friske og særprægede Personlighed.

Der kommer saa tit Forespørgsler til lille Carl Nørgaard, saa der vil være god Grund til her at sige nogle Ord om, hvordan han har det. Han fik jo som ganske lille efter en Skarlagensfeber en Betændelse i den ene Øregang og har jo stadig, skønt han er en rask lille Dreng, været lidt syg af det. Det er en Sygdom, som kan være farlig, og han er derfor blevet opereret flere Gange for den — nu sidst i København paa Finsens Lysinstitut, hvor han har maattet tilbringe det meste af sidste Aar. Han selv har vist endda ikke døjet mest ved det; han var altid glad og i fuld Virksomhed, naar vi besøgte ham; men det har tit været svært for hans Forældre baade med den stadige Ængstelse og med at undvære ham saa længe.

Dog nu maa alt det vist siges at være godt overstaet; han kom rask hjem kort før Efteraarsmødet og tumler sig glad omkring ude i dette snefyldte Efteraar.

Carl Nørgaard November 1925.

8 Dage paa Højskole.

For første Gang har Vestbirk Højskole i Aar haft det, man kalder 8 Dage paa Højskole. Tanken dermed er jo først og fremmest den at prøve at bygge Bro mellem Højskolen og Byerne, medens dog naturligvis ogsaa Landboerne er meget velkomne. Til at begynde med var det kun København, Højskolerne tog Sigte paa; men der er jo ligesaa god Grund til at søge at faa Forbindelse mellem Højskolen og Provinsbyerne, derfor lod vi tillige Indbydelsen gaa ud gennem Bladene i Aarhus, Horsens, Vejle og Silkeborg. Og Indbydelsen blev modtaget. Der var indmeldt godt 50, men nogle faa fik Forfald; ialt kom der 47, deraf 9 fra Hovedstaden, 9 fra Aarhus og nogle enkelte fra Horsens og Vejle — de øvrige fra forskellige Dele af Landet. Der var iblandt dem tre Lærere, de to med Koner, en Præstekone, Husassistenter, Kontorister, Lærerinder, Arbejdere, Haandværkere, Syersker, Eks-peditricer, en Typograf osv. — en broget og fornøjelig Forsamling af unge og ældre, ja endog et Par Børn imellem.

Det skulde være en Blanding af Ferie og Højskole — altsaa ikke en lang Arbejdsdag, som Højskoleelever ellers har. Og hvor det gik fortræffeligt. Let og naturligt lærte man hverandre at kende ved Maaltiderne, ved det daglige

Samliv, ved at mødes i den store Have eller paa Turene ud i Egnen; det gik af sig selv. Inden vi vidste af det, var vi smeltet sammen, blevet en stor Familie, netop som vi skulde.

Hver Morgen begyndte med Morgenandagt og Foredrag, derefter nogle muntre Sanglege eller en Times Indøvelse af nye Sange, eller nye Melodier til gamle Sange — og saa atter Foredrag inden Middagen Kl. 12.

Grønvald Nielsen holdt ud fra sin store Menneskekundskab tre Foredrag om det menneskelige Sind og de forskellige Grundelementer i det, og yderligere et om den fynske Digter Mads Hansen og et andet ud fra sine Barndoms- og Ungdomsminder paa Fyn. Kristen Nørgaard indledte den første Aften og holdt iøvrigt en Række Foredrag om Grundtvigs Barndom og Ungdom ført op til Kirkekampen 1825.

Pastor Thygesen talte to Morgener om den jordiske og den evige Side af et Menneskes Liv, og Holger Budde-Lund om Digteren og Præsten I. C. Hostrup, og en anden Dag om Dr. Barnardo og hans storstilede Værk for Englands fattigste Børn. Holger Bidstrup havde til Emne: Naturens Betydning for Menneskelivet.

De, der ikke før har været i Vestbirk, forbavsnes over det herlige jyske Landskab, de finder der — Gudenaadalens kraftige Bakkelinier, Vorbjerg med det vide Udsyn og de talrige Kæmpehøje, den nye Vestbirk Sø og de mange store og smaa Skove. Hver Dag havde sin Tur — Vestbirk Sø, Træden Skov med Gammelstrup Bakker, Vorbjerg, Torp Sø og Julianelyst Skov, Biltur til Ry Kirke, Himmelbjerget (med Sejl- tur paa Julsø) og Sukkertoppen med det skønne, men kun lidet kendte Syn ud over Mossø og Egnen der omkring, og endelig til Danmarks højeste Bjerg, Ejer Bavnehøj.

Om Søndagen var vi til Gudstjeneste i Østbirk Kirke, som Pastor Bjørnskov-Petersen bagefter førte os om i og fortalte om, idet den jo er sjælden rig paa historiske Minder.

Aftenerne var ikke mindre hyggelige; en Aften reciterede Skuespiller P. A. Hjælm Peder R. Møllers Skuespil: „Under Hammeren“, og et Par andre Aftener læste Grønvald Nielsen op. Bagefter samledes vi i Nørgaards Stuer, den store hygge-

lige Læsestue eller i Spisesalen til en Kop Kaffe eller noget Dessert; saa ydedes der Musik, eller Tale og Sang vekslede.

Ved den sidste Aftens Fest blev der paa flere Maader givet Udtryk for Glæden over den altfor hastigt svundne Uge. Alle var enige om, at det nok var værd at gaa videre med disse Højskolebesøg, hvorfor det er Mening, at der skal fortsættes i August næste Aar.

Efteraarsmødet.

Søndag d. 27. — Mandag d. 28. Septbr.

Trods de ugunstige Omstændigheder med den store Indkvartering overalt i Egnen i Anledning af Efteraarsmanøvrerne, hvad der naturligvis maatte optage mange Mennesker, blev det et godt Efteraarsmøde med god Tilslutning.

Lørdag Aften var der Jubilæumsfest for dem, der havde været Elever paa Højskolen for 25 Aar siden; det var en helt anselig Forsamling, der i Munterhed og Alvor fejrede de fælles Minder fra Ungdommens Dage. Nogle af dem blev og hyggede sig sammen med os i Efteraarsmødedagene.

Efteraarsmødet aabnedes Kl. 4 om Søndagen i Højskolens Gymnastiksal med et Foredrag af Grønvald Nielsen om „Vort Livskald“; det findes forrest i Aarsskriftet. Derefter holdt Forstander Lars Bækhøj, Ollerup, et Foredrag om sjælelig Udvikling; det faldt godt i Traad med det foregaaende.

Om Aftenen talte Forf. Censor P. A. Rosenberg om Johan Ludvig Heiberg og den danske Vaudeville.

Mandagen begyndte Kl. 9 om Morgenens med en Bibeltime ved Stiftsprovst Hjortkjær fra Haderslev. Kl. 3 $\frac{1}{2}$ talte Kristen Nørgaard om „Det tredje Slægtled“ — inden for grundtvigsk Folke- og Menighedsliv.

Stiftsprovst Hjortkjær talte umiddelbart efter ud fra Bjergprædikenens Ord: „Salige er de, som hører Guds Ord og bevarer det“.

Om Aftenen læste P. A. Rosenberg under stærkt Bifald Heibergs Vaudeville: „De Uadskillelige“.

Efter en Aftensang sluttede Nørgaard det indholdsrige Møde, hvori ogsaa en Del Soldater havde deltaget.

Som Lærer ved Højskolen i Stedet for Holger Bennike er fra Novbr. antaget cand. theol. Erik Gelting-Hansen fra Nyborg; sidste Sommer var Gelting-Hansen Lærer ved Brøderup Højskole.

De amerikanske Damer, som der er skrevet udførligt om i Aarsskriftet for 1923, og som vilde føre Folkehøjskolen til et Bjergfolk i De forenede Stater, hører vi stadig fra. Sidste Vinter fik vi et Skrift med to udførlige Foredrag, som var holdt i Byen Knoxville i Staten Tennessee ved et stort Møde i April 1924. Skriftet hedder: „Adult education in Scandinavia and America“ (Undervisning for Voksne i Skandinavien og Amerika). Det ene Foredrag handler om Højskolen i Danmark — deri ogsaa om Vestbirk Højskole — det andet om den finske Højskole.

Desuden vil der snart udkomme en større Bog om den danske Højskolebevægelse fra dens første Dage til Nutiden. To Kapitler er helligede Vestbirk Højskole — „En Jul paa Vestbirk Højskole“ og „Vestbirk Højskole, en typisk dansk Folkehøjskole“. De to Afsnit er meget livligt skrevet; vi har haft Lejlighed til at gennemgaa dem i Manuskript, for at der ikke skulde være nogen Misforstaaelse.

Men det vigtigste, der er at melde, er, at Skolen derovre nu bliver Virkelighed. I et Brev til Grønvald Nielsen af 6. Okt. i Aar staar der saadan: „De vil ogsaa være meget interesseret i at høre, at Skolens Beliggenhed nu praktisk talt er bestemt. Det har været meget vanskeligt at vælge Pladsen, men netop i denne Maaned har vi hørt om et Sted, der lover godt, og Mrs. Campbell (Brevet er skrevet af hendes Søster, Miss Daisy Dame) har ladet Miss Butler undersøge det nøje, medens hun selv har arbejdet med Bogen. Hun rejste i Dag for at møde Miss Butler. Folk paa den Egn er ivrige efter at faa en saadan Skole og har tilbudt Jord og Arbejde — —. Stedet er i Nord-Carolinas Bjerger.“

De har hængt godt i, de tapre Kvinder, for at naa saa langt. Maatte det lykkes for dem!

Holger Budde-Lund.

Smaanoter.

Til Bevarelsen af Grundtvigs Barndomshjem

er der i Løbet af Sommeren indkommet 9000 Kr., og vi har en Del i Vente. Men for at Maalet: at bevare denne gamle Præstegaard og der at faa indrettet et lille Grundtvig-Museum, kan naas, maa vi have nogle flere Tusinde endnu. Idet jeg da minder om Redegørelsen for denne Sag i Aarsskriftet i Fjor, beder jeg alle dem af jer, vore gamle Elever, som gerne vil hjælpe her, men som endnu ikke har haft Lejlighed dertil, om at sende jeres Bidrag til mig (Postgiro Nr. 9611), da jeg er Udvalgets Kasserer. Kvitteringen følger da i Højskolebladet. Er der nogen af jer, der vil gøre det Arbejde at samle ind ved et Møde eller ved personlig at henvende jer til Folk i den hjemlige Kreds, saa gavner I Sagen saa meget mere — og jeg bliver endnu mere glad. Næste Sommer skulde Sagen gerne virkeliggøres. Alle Forberedelserne er gjorte. Vi mangler blot en Del af Pengene dertil.

Kristen Nørgaard.

Til Skolens lille Oldsagssamling

har vi nu faaet indrettet et Skab i Læsestuen, hvor de forskellige Ting kan komme til deres Ret, især tager Bronzealdergraven fra Dørup sig godt ud der. Siden vi sidst har nævnt noget om denne Samling her, har vi til den faaet Gaver i Form af Stensager fra Aage Vestergaard, Døvling, Jørgen Nørgaard, Underup, og Niels Kristensen, Træden. Vi siger Tak for det altsammen — og tilføjer, at der er Plads til meget mere i Skabet.

Kristen Nørgaard.

Vestbirkkredsen i København

holder stadig sine smaa Sammenkomster i Grundtvigs Hus en Gang hver Maaned, hvortil alle gamle Elever er velkommen.

Sidste Vinter var vi samlet otte Gange, skiftevis til Foredrag og Oplæsning. En Fælleslæsning har vi ogsaa haft og i Juni Maaned en meget vellykket Udflugt til Jægerspris.

Den største Begivenhed i „Kredsens“ Historie var Mødet Fastelavns Mandag, da vi havde den store Glæde at have Gr. Nielsen imellem os. Medlemstallet gik den Aften op til 52. Ogsaa Nørgaard og de andre Lærere paa Skolen staar vi i Gæld til, for vi har faaet den Bevidsthed, at de kommer glad og gerne, hver Gang vi har Bud efter dem.

Børnehjemmet Rostrupsvej 3, Købh. F.

Anna Lauridsen.

Holger Budde-Lunds ny bog.

Min flerårige medlærer, Budde-Lund, har udgivet en bog, som jeg gerne her vil henlede opmærksomheden på. Forfatteren har ikke bedt mig om nogen anmeldelse. Hans tanke var, at bogen ikke skulde omtales i årsskriftet, og de mange læsere, som har været hans lærlinge, kan nok forstå hvorfor. Han er bange for at skulle blive påtrængende. Når jeg intet hensyn tager her til, skønt jeg godt ved, at det bunder i sjælelig finhed, så er det, fordi jeg tror at gøre vore gamle elever en virkelig tjeneste ved at skrive nogle få linjer.

Det er nemlig en bog, som i særlig grad egner sig til julegave. Jeg er sikker på, at unge og gamle, store og små, vil læse den med glæde. Som en fængslende roman holder den os fangen fra første blad — hvor vi læser tilegnelsen: „Til mor i taknemlighed fra din ældste søn“ — og til sidste sætning om den gode sæd, der vil bære gylden høst. Og dog er alt, hvad der fortælles i bogen, den rene, nøgterne virkelighed.

Det er en skildring af den verdenskendte børneven, Dr. Barnardo i London. Vi ser denne ædle, gudfrygtige mand som de fattige, hjemløse, forladte, ulykkelige børns opdager og hjælper i verdensstadens snævre stræder og gyder. Da han gennem den ene fattige dreng, Jim Jarvis, fik øje på børnenes nød, fandt dem om natten blandt andre steder paa det åbne tag, hvor de lå og sov, var det for ham, som om en hånd trak forhænget tilside, så hans livskald viste sig ganske tydeligt. Og nu sendte han brændende bønner op til Gud om hjælp til, trods det svage legeme, at kunne stride imod al den ubeskrivelige elendighed. —

Dr. Barnardo blev mange tusinde stakkels, hjemløse børns kærlige og opofrende fader. Da han døde 1905, havde han hjulpet og opdraget 59384. Under Verdenskrigen meldte 10715 gamle Barnardo-drenge sig frivilligt under fanerne.

Gæringen fortsættes udmærket. I maj 1925 var det antal børn, som Barnardo-hjemmene har optaget, steget til 98781.

Ingen gammel Vestbirker, som har haft Holger Budde-Lund til lærer, tvivler på, at han har forberedt sig godt, før han skrev bogen om alt dette. Mange engelske bøger og tidskrifter er pløjet igennem. Ved gentagne besøg i selve hjemmene og gennem samtaler med lederne har han sat sig grundig ind i forholdene. Dette er — i alt fald i en gammel Londonfarers øjne — noget af en bedrift.

Resultatet er bleven en med ca. 50 klare billeder udstyret bog, som fra først til sidst kun bejler til noget godt i læserens sind.

Grønvald Nielsen.

Kære gamle Elever!

I Aar mangler vi ikke den hvide Sne for at komme i Julestemning. Her paa Egnen havde vi den allerede først i November, og nu ligger den igen hvid og ren over Huse og Træer og gør de store Bakkedrag her omkring Vestbirk til det herligste Vinterlandskab, saa ogsaa Karlene faar noget af denne Egn's Skønhed at se.

Ad de hvide Veje glider Kanerne under Klokketklang, paa Bakken her udenfor suser Drengene af Sted paa deres Slæder, og vore Tanker gaar tilbage til de dejlige Stunder, vi især som Børn oplevede, naar Julelysene brændte.

Alt det hvide og rene i Naturen fører os tilbage til de reneste Glæder, vi har haft sammen med vore kære, og vækker Haab og Længsel efter større Renhed, Fred og Glæde i den kommende Tid. Og saa tænker vi ogsaa paa jer, som vi har delt saa meget med, og vi ønsker jer en Julefest med rige og skønne Oplevelser, fyldt med den Fred, Glæde og den inderlige Renhed, som Sneen afspejler, men som kun findes der, hvor Gud selv er med.

Tak for alt godt i Aaret, der svandt. Glædelig Jul og godt velsignet Nytaar, ønsker vi jer alle!

<i>Grønvald Nielsen.</i>	<i>Via og Kristen Nørgaard.</i>
<i>Sofie og Anton Hansen.</i>	<i>Anna Dohn.</i>
<i>Marie og Thyge Thygesen.</i>	<i>Karen og Kristian Hansen.</i>
<i>Valborg Jensen.</i>	<i>Kirstine Rind.</i>
<i>Maren Andersen.</i>	<i>Kathrine og</i>
<i>Holger Bidstrup.</i>	<i>Bernh. Berthelsen.</i>
<i>Vilhelmine og Holger Budde-Lund.</i>	

Kære gamle elever!

Hjertelig tak for enhver opmuntring, som jeg modtog fra Eder i det svundne år. Tak for de mange dejlige breve på min fødselsdag, for husrum og hjerterum, når jeg drog rundt til møder og fester og for alle stilfærdige og varme ønsker.

Eders altid hengivne lærer

GRØNVALD NIELSEN.

Regnskab

fra 28. juni 1924 til 27. juni 1925.

Indtægt:		Kr. Øre
Kassebeholdning $28/6$ 1924		574.93
Medlemsbidrag		5200.70
Solgte årsskrifter		110.25
Overskud i brugsforeningen		43.37
Renter fra Anton Hansen og girokontoret		38.25
Gave fra Elise Kloch Christiansen i Amerika		5.40
		<hr/>
		Kr. 5972.90
Udgift:		
Understøttelse til karlene i 1924—25		255.00
do. til pigerne i 1925		260.00
Postoprævningsblanketter		94.50
Frimærker til postoprævning og forsendelse af årsskriftet		1177.50
Korsbånd		28.00
Clicheer		27.00
Bogtrykkeren for årsskriftet		2600.95
Fragt af årsskriftet		36.08
Papir, gummibånd og knappenåle		13.01
Kundgørelser		39.55
Trykning af 200 ansøgningsblanketter		15.00
Medlemsbidrag i brugsforeningen		14.00
Fødselsdagsgave til Anton Hansen		15.00
Porto		18.23
Formandens løn		300.00
Kassebeholdning		1079.08
		<hr/>
		Kr. 5972.90

Ovenstående regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk, 20. juni 1925.

Anton Hansen.

Holger Budde-Lund.

Medlemmer, der skifter opholdssted,
bedes meddele det til formanden inden 1. november,
samt hvilket år de har været elev på skolen.

Medlemmer i Elevforeningen

af sidste Aars Skolehold.

Vinteren 1924—25.

- Aes, Rasmus, Norring, Hinnerup.
Andreasen, Hans, »Bakkehuset«, Tårs.
— Gunnar, — —
Andersen, Søren, Løgsted, Løgstør.
— Tage, Fjeldstervang, Kibæk.
Arentoft, Adolf, Kirkholm, Juelsminde.
Astrup, Thorvald, Almind, Rindsholm.
— Sigurd, — —
Bang, Regnar, Nymarksgård, Gelsted.
Bengård, Herluf, Balling Skole, Balling.
Bisgård, Alfred, Frydenlund, Ålestrup.
— Ejnar Chr., Folmosegård, Hvam.
Boller, Johannes, Dommerby, Højslev.
Bækhøj, Kristen, Elsø, Nykøbing M.
Brødbæk, Jørgen, Neder Brødbæk, Borbjerg, Holstebro.
Bjørn, Gustav, Nygade 46, Horsens.
Christensen, Carl, Stens, Gredstedbro.
— Hans, Kirkevej 3, Viby J.
— Thorvald, Tved, Holsted.
Dissing, Niels Houmøller, V. Jølby, Erslev M.
Eriksen, Aksel, Gedved, Horsens.
Friis, Peter, Sløsse, Nysted
Graversen, Anker, Engbjerg i Sir, Holstebro.
— Barnekov, Tranbjerg Mejeri, Tranbjerg.
Guldborg, Johannes, Hørup, Jelling.
Hansen, Møller, Lille Katrinebjerg, Ellinge, Ullerslev.
— Anker, Randbøldal, Randbøl.
— Johannes, Murer, Sinding, Skægkær.
— Axel, Sløsse, Nysted.
— Peder, Højager, Pårup, Kibæk.
— Hans Kr. Ejer, Skanderborg.
Hartvig, Sigurd, Tange, Rødkærsbro.

- Hjerrild, Peder, Mjesing, Skanderborg.
 Hoberg, Poul, Almtoft, Vestergård, Kjellerup.
 Holm, Niels, Brårup, Vindblæs.
 Hollesen, Axel, Linderum Skole, Sindal.
 Helligsø, Kristen Sigurd, Torp, Lyngs.
 Husum, Martin, Langagergård, Hvam.
 Hvelplund, Kristen, »Aldershvile«, Thisted.
 Højstrup, Gunnar, Mjallerup, Løgstør.
 Ilsø, Magnus, Haslund, Randers.
 Jensen, Kristen, Rugholm, Gamst.
 — Niels Chr., Boddum, Hurup.
 — Bertel, Viby, Hasselager.
 — Åge, Toftegård, Ålstrup, Falling.
 — Valdemar, Grimsbjerggård, Mørke.
 Jepsen, Hans Håhr, Jernvedlund, Gredstedbro.
 Johansen, Kai J., Nørremarken, Fredericia.
 Justesen, Niels J., Vedsted, Birkelse.
 Jørgensen, Harald, Tunnerup, Karleby.
 — Jørgen, Haulykke, Nørreballe, Lolland.
 Kammersgård, Laurits, Hurup, Hurup.
 Knakkegård, Kristen, V. Toftum, Heltborg, Hurup.
 Kristensen, Kristian, Kjær Staby, Ulfborg.
 — Sven Tange, Tange, Sig.
 Kristensen, Peder, Djeld, Sevel, Vinderup.
 — Harald, Tange, Sig.
 — Kristen Nørgård, S. Hvam, Borbjerg, Holstebro.
 — Poul, Nyholm, Vandborg, Bonnet.
 Kristoffersen, Esper, Grottrup, Thorum, Roslev.
 Knudsen, Jens, Højvang, Skørring, Galten.
 Kjærgård, Hans, Øster Bøgild, Borbjerg, Holstebro.
 Lassen, Andreas, Gjerrild.
 Laursen, Ejnar, Dørup, Skanderborg.
 Lønbæk, Gustav, Trustrup, Hundslund.
 Madsen, Ejnar, Bakkegården, Kollund.
 Mortensen, Anders Søgård, Torp Søgård, Østbirk.
 — Kr., Østerby, Øland, Halvrømmen.
 Mikkelsen, Kristen, Homå Mark, Ålsø.
 — Åge, Fjelsestervang, Kibæk.
 Nielsen, Niels R., Lunden, Grenå.
 — Jens P., Åes Mark, Tvingstrup.
 — Jens Juel, Riis, Skanderborg.
 — Niels Andreas, Frøslev, Nykøbing M.
 — Jørgen M., Baunsgård, Nr. Felding.
 — Frederik, Almind, Rindsholm.

- Nielsen, Kristian, Ulrøgel, Kjellerup.
 Nissen, Hans, Bæk, St. Nustrup.
 Odgård, Johannes, Hvidbjerg, Karby M.
 Offersen, Kristen, Rindom, Ringkøbing.
 Olsen, Hans, Røgen, Sporup.
 Ottesen, Jens, St. Binderup, Østrup.
 Päsck, Otto, Dybmose, Gredstedbro.
 Pedersen, Otto A., Lille Nytoft, Brande.
 — Svend Åge, Nygård i Fastum, Stoholm.
 — Kristian, Lille Nytoft, Brande.
 — Ejnar V., Fårvang, Fårvang.
 — Harald Fr., Trustrup, »Grøndal«, Hundslund.
 — Hans, Slottensgade 30, Korsør.
 — Harald Åge, Løgstrup, Løgstrup.
 — Åge, Nim.
 — Niels, V. Holsted, Holsted.
 — Linus M., Fruergård, Ejstrupholm.
 Petersen, Valdemar, Voerladegård, Skanderborg.
 Rasmussen, Karl, Hylke Overgård, Hylke.
 — Holger, Tvingstrup.
 — Holger, Flødstrup, Ullerslev.
 — Niels Leth, Grundfør, Hinnerup.
 — Viktor Wildenhoff, Ølsted Kro, Løsning.
 Riis, Viggo, Villakvarteret, Hjørring.
 Røjkjær, Jens, Asløkke, Juelsminde.
 Skinnebak, Saur, Dybe, Bonnet.
 Skov, Svend, Nymarken, Mårslet.
 — Georg, Nørre Bjært Skov, Eltang.
 Skorstengård, Ejnar, Sjørup, Sparkjær.
 Skovgård, Thomas, Gunnestrupgård, Tranbjerg.
 Steffensen, Frede, Tebstrup, Skanderborg.
 Søndergård, Peder, Hallundbæk, Ejstrupholm.
 Sørensen, Niels, Olling, Sig.
 — Søren Friis, Højballegård, Mårslet.
 — Harald, Murer, Hammer, Tørring.
 — Peter, Tingskoven, Tranbjerg.
 — Daniel, Baunhøjgård, Boddum, Hurup.
 — Anton, Hjerpsted, Højer.
 — Oskar, Blæsbjerg, Gramrode.
 Tofvesen, Thorvald, Ørsted, Årup.
 Tholstrup, Svend, Mejlby, Hjortshøj.
 Thorup, Jens Olesen, Sdr. Nisum, Ulfborg.
 Toudal, Olav, Lyshøjgård, Tvingstrup.
 Vestergård, Jens, Nylandsvej, Vinderup.

Somræn 1925.

- Andersen, Karen, Østerbjerggård, Mesinge.
 Amstrup, Hilda, Tømmergården, Måbjerg, Holstebro.
 Bach, Thilde, Fjeldsø, »Nørgård«, Ålestrup.
 Bank, Anna, Årgab, Ringkøbing.
 Boll, Alma, Søndergade 31, Silkeborg.
 Brunsbjerg, Mathilde, Gunnerup, Kollund.
 Buhl, Kirsten, Dr. Dagmarsallé 7, Valby, København.
 Bruntse, Ingeborg, Brugsforeningen, Gelsted.
 Brødbæk, Anna, Neder Brødbæk, Borbjerg, Holstebro.
 Ebsen, Elise, Hjerting, Rødding.
 Fast, Lone, Hårmark, Pillemark, Samsø.
 Frandsen, Sara, Kammersgård, Kvang, Nr. Nebel.
 Fjellerup, Ragnhild, Hyllested-Skovgårde, Hyllested.
 — Anna, — — —
 Flensburg, Ellen M., Bygebjerg, Hejls.
 Gårdsted, Kirstine, Framlev, Harlev.
 Grønbjerg, Anna, Tangågård, Øxendrup.
 Hansen, Marie, Uldbæk, Lyhne, Ølgod.
 — Karen Cecilie, Gammelby, Vejen.
 — Hansine, Strømgård, Ullerslev.
 — Kirstine, Langelund, Filskov.
 — Henriette, Damgård, Katrup, Hovedgård.
 Henriksen, Karen Marie, Thårupgård, Årup.
 Henning-Therkildsen, Gudrun, Tungelund, Thorsø.
 Holbech, Marie, Korsholm, Gedsted.
 Jensen, Karen, Birkegård, Skensved.
 — Jeppeline, Brandlund, Brande.
 — Marie, Skærbækgård, Egtved.
 — Ingrid Marie, Gårestrup Skole, Hjørring.
 — Petra, Grauballe, Grauballe.
 — Magdalene, Lysgård, Skjelhøje.
 — Dortha, »Damgård«, Floes, Uggelhuse.
 — Margrethe, »Dalsgård«, Kongerslev.
 Johansen, Signe, Gislev, Fjellerup.
 Juul, Asta, Virring, Skanderborg.
 Jørgensen, Karla, Strågård, Udsholt, Vejby.
 Knop, Ingeborg, Bysastræde, Holbæk.
 Kirkegård, Maren, Rindum, Ringkøbing.
 Christensen, Ingeborg, Tårupvej, Gelsted.
 — Gudrun, Bollisager Bryggeri, Esbjerg.
 Kristensen, Agnethe, Danstrup, Ulstrup.
 Christensen, Ingrid, Galten Mark, Galten.
 Knudsen, Signe, Agerbæk, Agerbæk.

- Knudsen, Helga, Skjørring, Galten.
 — Anny, Jernbanegade, Ringe.
 — Nanna, Ravnholt, Tranbjerg.
- Kromann, Marie, Øxendrup.
 Kruse, Elna, Laven.
 Kvist, Else, Solvang, Gesten.
 Lassen, Ingeborg, Kløvested, Borup.
 Liltorp, Astrid, Grauhøjgård, Ullits.
 Madsen, Alma, Bakkegård, Kollund.
 Martens, Carla, Langå.
 Mortensen, Astrid, Grundfør, Hinnerup.
 — Anna, Durup.
- Moth, Alma, Boldrup, Nørager.
 Mikkelsen, Sørine, Sinding, Skægkær.
 Møller, Helga M., Hegnet 5, Holbæk.
 — Anna, Boulstrup, Boulstrup.
- Nielsen, Asta, Århusvej, Randers.
 — Elisabeth, Kragelund, Skovgård, Silkeborg.
 — Helene, Boelsmosegård, Udsholt, Vejby.
 — Johanne, Ulvsig, Hjørring.
 — Else Bonde, Værum, Randers.
 — Anna, Hårup, Brædstrup.
 — Kamilla, Borup, Brande.
- Nørgård, Cecilie, Bjørumslet, Løgstør.
 Odgård, Agnes, Styvelgård, Hvidbjerg, Thy.
 Olesen, Maren, Simmelkær, Sunds.
 Olsgård, Helga, Højgård, Lund, Rødvig.
 Pedersen, Marie, Bording, Bording.
 — Hildegard, »Vinly«, Gylling.
- Petersen, Herdis, Havrevang, Harritslev, Hjørring.
 — Alma, Ellemosegård, L. Skjensved.
 — Jenny, »Birkehøj«, Alsø.
- Paulsen, Paula, Boldrup, Nørager.
 Poulsen, Margrete, Gatten Hede, Galten.
 Rasmussen, Gerda, Hvirring, Flemming.
 — Marie, Højvang, Flensted, Låsby.
 — Rebekka, Riisgård, Grønbæk.
 — Johanne, Sorring, Toustrup.
- Solmer, Katrine, Avnbøl, Avnbøl
 Schmidt, Luth, Bentzonsvej 7 St, København F.
 Skadhauge, Mariane, Overgård, Vesløs.
 Skovbølling, Signe, Hårup, Brædstrup.
 Skovhede, Erna, Nees, Vemb.
 Sodborg, Agnete, Vesløs Skole, Vesløs.

Stisen, Anna, Ulbjerg, Skals.
Svejbård, Kirstine, Otting, Balling.
Sørensen, Margrethe, Knudsbøl, Jordrup.
— Margrethe, Gl. Skolevej, Års.
— Maren Friis, Højballegård, Mårslet.
— Petrea, Jegstrup, Hasselager.
— Kirstine, »Rolighed«, Ullerslev.
Thomsen, Alfrida, Såby, Østbirk.
Østergård, Marie, Mølbjerggård, Vejen.

Elevmødet

i 1926 bliver

Lørdag d. 26. Juni

og

Søndag d. 27. Juni.

97.41

ve

H

1925

1946/

1049

Jubilæet

for Holdene fra 1901 og 1901-1902

bliver

Lørdag d. 18. Septbr.

Ældre Aargange er ogsaa velkomne.
Deltagerne ventes med Toget 6,20, og vi haaber, de bliver de to følgende Dage, da her ogsaa er

Efteraarsmøde

Søndag d. 19. Septbr.

og

Mandag d. 20. Septbr.

Til alle disse Møder bedes man melde sig i Forveje og hvis man vil bo paa Skolen, medbringe Tæpper eller andet Sengetøj.

INDHOLDSFORTEGNELSE

GRØNVALD NIELSEN: Vort Livskald	3
KRISTEN NØRGAARD: Dansk Menighedsliv	12
THYGE THYGESEN: Kirkeklokken	22
KR. A. LANGE: Anton Hansen	30
GRØNVALD NIELSEN: Tale til Anton Hansen d. 19/2 1925.	33
HOLGER BUDDE-LUND: H. F. Feilberg	36
HOLGER BIDSTRUP: Det gamle og det nye.....	56
KRISTEN NØRGAARD: En Hilsen fra Carl Koch	65
MAREN ANDERSEN: »Guds kære Børn vi blev paa nye« ...	68
HOLGER BENNIKE: Brev fra Amerika.....	71
Unge danske i Finland.	
I. NIELS R. NIELSEN: Min Rejse til Finland.....	78
II. ANDERS SØGAARD: 5 Uger paa Roearbejde paa en finsk Gaard	84
III. NIELS MØLLER POULSEN: Paa Roearbejde og paa Rejse i Finland	90
VALBORG HOLST: Et Besøg ved Grundtvigs Grav.....	97
HOLGER BUDDE-LUND: Det svundne Aar	99
Smaanoter.....	123
GRØNVALD NIELSEN: Holger Budde-Lunds nye Bog.....	125
Julehilsen	127
Regnskab	128
Nye Medlemmer i Elevforeningen	129